T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KIRIKKALE'DE HALK KÜTÜPHANESİ KULLANIMI VE OKUMA ALIŞKANLIĞI İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Şule AKÇA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Çankırı – 2020

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

KIRIKKALE'DE HALK KÜTÜPHANESİ KULLANIMI VE OKUMA ALIŞKANLIĞI İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Şule AKÇA
ORCID: 0000-0002-1536-3328

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Çankırı – 2020

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ……i
ONAY……..ii
ÖNSÖZ……...iii
ÖZET……...v
SUMMARY……vi
KISALTALAR……vii
TABLOLAR LİSTESİ……viii

1. BÖLÜM

GİRİŞ 1
1.1. Araştırmanın Konusu 1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezi 4
1.3. Araştırmanın Yöntemi..... 4
1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem 6
1.5. Araştırmanın Düzeni 7
1.6. Literatür Özeti 8

2. BÖLÜM

HALK KÜTÜPHANELERİ..... 12
2.1. Halk Kütüphanesi Tanımı 12
2.2. Halk Kütüphanesinin Amaçları..... 16
2.3. Halk Kütüphanesinin Görev ve İşlevleri..... 19
2.4. Halk Kütüphanesi Örgütü 24
2.4.1. Merkez Kütüphane..... 24
2.4.2. Şube Kütüphanesi 25
2.4.3. Çocuk Kütüphanesi..... 26
2.4.4. Gezici Kütüphaneler 29
2.4.5. Geçici Kitaplıklar..... 32
2.4.6. Edebiyat-Müze Kütüphanesi..... 33
2.5. Halk Kütüphanesi Yapısal Unsurları 34
2.5.1. Kullanıcı..... 35

2.5.2. Derme 38
2.5.3. Personel 40
2.5.4. Bütçe 42
2.5.5. Bina 44

3. BÖLÜM

OKUMA ALIŞKANLIĞI 47
3.1. Okuma Olgusu ve Tanımı 47
3.2. Okumanın Önemi ve İşlevi 52
3.3. Dünyada ve Türkiye'de Okuma Olgusu 57
3.4. Okuryazarlık 65
3.5. Okuma Alışkanlığı 67
3.6. Okuma Alışkanlığını Etkileyen Faktörler 72
3.6.1. Bireysel Faktörler 74
3.6.2. Toplumsal Faktörler 80

4. BÖLÜM

OKUMA ALIŞKANLIĞI VE KÜTÜPHANE KULLANIMI İLİŞKİSİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ 82
4.1. Yaşam Boyu Öğrenme 82
4.2. Bilgi Okuryazarlığı 85
4.3. Halk Kütüphanelerinin Günümüz Bilgi Toplumunda Önemi 87
4.4. Kütüphanelerin Örgün Eğitim Kurumları ile Bağı ve Bu Bağın Önemi 90
4.5. Okuma Alışkanlığı ve Halk Kütüphanesi Kullanma İlişkisi 92

5. BÖLÜM

KIRIKKALE HALK KÜTÜPHANESİ KULLANICILARINDA OKUMA ALIŞKANLIĞI 100
5.1. Kırıkkale Hakkında 100
5.2. Kırıkkale Kütüphaneleri 101
5.3. Bulgular 103
5.3.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler 103
5.3.2. Katılımcıların Kütüphane Kullanımı ve Okuma Alışkanlığına İlişkin Bilgiler 112

SONUÇ VE ÖNERİLER..... 137
KAYNAKÇA 145
EKLER.....165
ÖZGEÇMİŞ……170

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "*Kırıkkale'de Halk Kütüphanesi Kullanımı ve Okuma Alışkanlığı İlişkisinin İncelenmesi"* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

02/ 07/ 2020

Şule AKÇA

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Şule AKÇA tarafından hazırlanan "*Kırıkkale'de Halk Kütüphanesi Kullanımı ve Okuma Alışkanlığı İlişkisinin İncelenmesi"* başlıklı bu çalışma, *02/07/2020* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *oybirliğiyle* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Bilgi ve Belge Yönetini* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: (Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA)	İmza: ……..
Üye	: (Prof. Dr. Coşkun POLAT)	İmza: ……..
Üye	: (Doç. Dr. Nevzat ÖZEL)	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 25/06/2020 tarih ve 2020/23-16-A sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Erol KARCI
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüzün en önemli gereksinimi şüphesiz okuma olgusudur. Okuma olgusunun sistemli ve süreklilik haline gelmesiyle birlikte bireylere fayda sağlayacağı da bir gerçektir. Bu faydayı kendisine bir amaç olarak gözeten halkın üniversitesi olarak bilinen halk kütüphanesinin, okuma alışkanlığı kazandırması temel görevleri arasındadır. *Kırıkkale'de Halk Kütüphanesi Kullanımı ve Okuma Alışkanlığı İlişkisinin İncelenmesi* konulu bu tez çalışmasında, kütüphane kullanımı ile okuma alışkanlığı ilişkisi, çalışmanın evrenini oluşturan Kırıkkale halkı kullanıcılarının okuma alışkanlığına sahipliği, hangi düzeyde olduğu ve kütüphane kullanım yoğunluklarını belirleme, okuma alışkanlığı edinmelerinde halk kütüphanesi faktörünün etkisinin ölçülmesi amaçlanmış ve literatüre katkı sağlamaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmada bu amaçlar Kırıkkale ili nüfus faktörü temel ölçüt alınarak incelenmiştir.

Çalışma kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığının küçük yaşlardan itibaren bireylere kazandırılması gereken bir alışkanlık olması açısından önemli görülmektedir. Araştırma sonucunda Kırıkkale halkının kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığına sahip olduğu, kütüphane kullanımlarının daha çok kitap ödünç alma ile sınırlı olduğu ve kütüphane kullanımında genel olarak ergenlik döneminde olan bireylerin kullanıyor oldukları anlaşılmıştır.

Yüksek lisans tezimin hazırlanmasının her aşamasında başta sabrı olmak üzere hoşgörüsü ve anlayışıyla daima destek veren, engin bilgi ve tecrübeleriyle yol gösteren, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle tezimi bilimsel temeller ışığında şekillendiren değerli tez danışmanım *Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA*'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca değerli hocamın İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi'ne geçmesi nedeniyle, üzerimdeki emeği ve sevgisiyle hem derin üzüntülerimi hissederken hem de eşi ve minik kızının her zaman yanında olacağından sevincimi de paylaşmak isterim.

Çalışmamın veri analiz kısmını oluşturan SPSS Programındaki verilerin oluşturulmasında bilgi ve tecrübelerini, değerli zamanını esirgemeyerek tezime

katkısı olan değerli hocam *Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ*'a teşekkürü bir borç bilirim. Eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan başta, *Prof. Dr. Coşkun POLAT* olmak üzere *Araş. Gör. Ertuğrul Burak EROĞLU, Prof. Dr. Bülent YILMAZ* ve diğer tüm hocalarıma da çok teşekkür ederim.

Tezimin başından tamamlanmasına kadar vaktinden çaldığım, her türlü sıkıntıma katlanan, maddi ve manevi anlamda her daim yanımda olan hayat arkadaşım, eşim *Rıfat AKÇA*'ya, çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan, yol gösteren değerli arkadaşım *Seher AY* ve kardeşim *Esra ÇOMARLI*'ya, bu günlere gelmemde en büyük katkı ve emeğe sahip olan, eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen çok değerli *aileme* ve ikinci ailem olan *AKÇA* ailesine de sonsuz sevgi ve muhabbetlerimi sunarım. İlerleyen zamanlarda aramıza yeni katılacak olan minik yavrumuza da en derin sevgilerimle...

02/07/ 2020

Şule AKÇA

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Kırıkkale'de Halk Kütüphanesi Kullanımı ve Okuma Alışkanlığı İlişkisinin İncelenmesi
Tezin Yazarı : Şule AKÇA
Danışman : Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA
Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı
Kabul Tarihi : 02/07/2020
Sayfa Sayısı : ix (ön kısım) + 164 (tez) + 8 (ekler)
Halk kütüphanesi, içerisindeki topluma bütünleyici bakış açısıyla herhangi bir ayırım gözetmeden bilgi, eğitim, kültür gibi gereksinimlerini destekleyen ve hizmetini sunan, dermesinde yer alan materyallerini kullanıma açık hale getiren ve başta okuma alışkanlığı kazandırma amacıyla birlikte halkın her türlü gelişim ve değişimine ayak uyduran, halkın üniversitesi olarak bilinen bir kurumdur. Günümüz bilgi çağında doğru ve güvenilir kaynaklara erişim, okuma olgusunun ve kütüphane kullanımının önemini her geçen gün arttırmaktadır. *Çalışma, araştırmanın evrenini oluşturan Kırıkkale halkı kullanıcılarının kütüphane kullanımı ile okuma alışkanlığı ilişkisi ve düzeylerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bireylerin okuma alışkanlığı kazanmalarında kütüphane faktörünün ölçüt olup olmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda Kırıkkale halkı kütüphane kullanıcılarının görüşlerine yönelik sorular oluşturulmuş ve bu sorular üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Hazırlanan sorular, Kırıkkale halkı kullanıcılarına anket tekniği ile iletilerek verilerin analiz edilmesi ile araştırmanın bulguları oluşturulmuştur. Sorular, Kırıkkale ili ve 9 ilçesinde yer alan toplamda 13 halk kütüphane kullanıcılarına anket (sormaca) tekniği ile iletilmiştir. Kırıkkale ili ve ilçelerinde bulunan halk kütüphanelerinden toplamda 300 (üç yüz) kullanıcıdan alınan yanıtlar doğrultusunda, Kırıkkale halkının okuma alışkanlığına kısmen sahip olduğu ve bu alışkanlık düzeyinin yeterli düzeyde olmadığı, ebeveynlerin bireyleri kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığı kazandırma konusunda yetersiz olduğu, bireylerin kütüphane kullanımlarının okuma alışkanlığı ile arasında anlamlı bir bağ olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca kullanıcıların kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığı kazanmaları konusunda bireysel ve çevresel faktörlerin önemli rol oynadığı ortaya çıkmıştır.* *Bu noktada başta öğrenciler olmak üzere erken yaşlardan itibaren bireylere kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı konusunda duyarlılık kazandırılması; başta aile, okul, öğretmen, kütüphane gibi faktörlerin üzerinde durulması gerektiği anket neticesinde fark edilmiştir.*
Anahtar Kelimeler: Halk kütüphanesi, kütüphane kullanımı, okuma olgusu, okuma alışkanlığı

Çankırı Karatekin Üniversity Graduate School of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis:	Examination of Public Library Usage and Reading Habit Correlation in Kırıkkale
Author	**:** Şule AKÇA
Supervisor	**:** Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali AKKAYA
Department	**:** Information and Records Management
Date	**:** 02/07/2020

Known as the university of the people, public libraries are institutions that have the power of unifying the community without any kind of discrimination on the requirements needed for education, knowledge, culture and likewise which is essential for support and services that are provided as well as allowing access to resources, materials, and collections available with gaining a habit of reading for the public while evolving and improving to all circumstances. Increasingly libraries and the phenomenon of reading in the current age of information require valid and reliable access to sources.

The study put forth was centered among the community of Kırıkkale that access public libraries, with their level and relationship to the habit of reading. Factoring the circumstances of the libraries has been evaluated when considering the publics' literacy habit. For these purposes, questionnaires have been set up for the community of Kırıkkale to gain insight on their views about the public libraries and evaluated with the questions asked. The questions have been set up in a survey format that has been analyzed to come up with the information used for this study. The survey was conducted in the province of Kırıkkale which includes the nine districts with a total of thirteen libraries. The results gathered by 300 participants that are located in the province and districts of Kırıkkale public libraries have provided strong evidence that the community of Kırıkkale has a partially habit of literacy and ability to reaing skills are not sufficiently, adult encouragement to use public libraries is insufficient, and the correlation between the use of public libraries and habit of reading frequently was connected resolutely. An additional factor included in the questionnaire was environmental attribution and surroundings which play a great role in the habit of reading and using libraries.

At this point, we have reached the conclusion that the sensitivity and importance of starting from students, younger generations who have connections to libraries and a strong habit of reading are important for families, schools, and libraries acquired from the outcome of the surveys conducted.

Keywords: Public library, library use, reading phenomenon, reading habit

KISALTMALAR

ABD	**:**	Amerika Birleşik Devletleri
ALA	**:**	Amerikan Library Association
IFLA	**:**	International Federation of Library Association
ISBN	**:**	International Standart Book Number
Ki-Kare	**:**	Chi-Square
KTB	**:**	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYGM	**:**	Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
MEB	**:**	Milli Eğitim Bakanlığı
MKEK	**:**	Makine Kimya Endüstrisi Kurumu
OECD	**:**	Organisation for Economic Co-operation and Development
OKUYAY Platformu:		Okuma Kültürünü Yaygınlaştırma Platformu
SPSS	**:**	Statistical Package for the Social Sciences
SSCB	**:**	Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği
STEM	**:**	Science, Technology, Engineering, Mathematics
TDK	**:**	Türk Dil Kurumu
TÜİK	**:**	Türkiye İstatistik Kurumu
UIS	**:**	UNESCO Insitute for Statistics
UNESCO	**:**	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNESCO İstatistik Enstitüsü	**:**	UNESCO Institute for Statistics
vd.	**:**	ve diğerleri
YAYFED	**:**	Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Araştırmanın evreni 6
Tablo 3.1: Temel dil becerisi kavramları 50
Tablo 3.2: UNESCO 2016 Okuryazarlık verileri 59
Tablo 3.3: Türkiye'de değişim 62
Tablo 3.4: Kitap satın alma sıklığı 62
Tablo 3.5: Kütüphane algı durumu 63
Tablo 3.6: 2019 Yılı kitap üretim bilgisi 64
Tablo 3.7: Okuma alışkanlığında basamaklar 71
Tablo 3.8: Okuma ilgisi ve okuma alışkanlığına etki eden etmenler 73
Tablo 5.1: 2019 yılı Kırıkkale halk kütüphanesi verileri 102
Tablo 5.2: Ankete katılanların demografik özellikleri 104
Tablo 5.3: Katılımcıların halk kütüphanesi üyelik durumları 106
Tablo 5.4: Kullanıcıların kütüphaneden yararlanmaya başlama süreçleri 107
Tablo 5.5: Kullanıcıların kütüphaneye gitme sıklıkları 108
Tablo 5.6: Kitap okumanın kullanıcıların kütüphaneden yararlanma gerekçelerindeki yeri 109
Tablo 5.7: Kütüphanecilerin okumaya ayırdıkları süreler 109
Tablo 5.8: Kullanıcıların kütüphaneden kitap edinme durumları 110
Tablo 5.9: Katılımcıların ailelerinde düzenli kitap okunması durumu 111
Tablo 5.10: Kullanıcıların kütüphanenin yaşamlarına olan etkisine ilişkin görüşleri 113
Tablo 5.11: Sosyal statü odağında kullanıcıların kütüphaneye olan yaklaşımları ... 114
Tablo 5.12: Kullanıcıların eğitim düzeyi odağında kütüphaneye yaklaşımları 115
Tablo 5.13: Sosyal statüye bağlı olarak kullanıcıların kütüphaneye yaklaşımları ... 116
Tablo 5.14: Katılımcıların statüleri bağlamında kütüphaneye gitme alışkanlığının erken kazanılmasının yararlarına ilişkin görüşleri 117
Tablo 5.15: Kütüphane üyelerinin kütüphaneye gitme alışkanlığının erken kazanılmasının yararlarına ilişkin görüşleri 118
Tablo 5.16: Kullanıcıların kütüphane kullanıcısı ve üyesi olmasında çevrenin etkisin ilişki 119
Tablo 5.17: Okuma alışkanlığında halk kütüphanesi faktörü-sosyal statü ilişkisi ... 121
Tablo 5.18: Okuma alışkanlığında halk kütüphanesi faktörü-yaş ilişkisi 122

Tablo 5.19: Okuma alışkanlığında halk kütüphanesi faktörünün-sosyal statüyle ilişkisi 123
Tablo 5.20: Küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanma-sosyal statü ilişkisi 124
Tablo 5.21: Okuma alışkanlığında aile faktörü-yaş grupları ilişkisi 126
Tablo 5.22: Okuma alışkanlığında çevre faktörü-yaş grupları ilişkisi 127
Tablo 5.23: Okuma alışkanlığının kütüphane kullanımını artırması-eğitim durumu ilişkisi 129
Tablo 5.24: Okuma alışkanlığının kütüphane kullanımına etkisizliği-eğitim durumu ilişkisi 130
Tablo 5.25: Okuma alışkanlığının başarıya etkisi-yaş grupları ilişkisi 132
Tablo 5.26: Kütüphane kullanımı ile okumaya ayrılan zaman ilişkisi- eğitim durumu ilişkisi 133
Tablo 5.27: Kütüphane kullanımı ile okumaya ayrılan zaman ilişkisi-kütüphane üyeliği 134

1. BÖLÜM
GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Dilin iletişim üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Dilin zenginleşmesini ve öneminin artmasını sağlayan en önemli unsur ise dilin işlenmesidir. Bir toplumda yaşayan insanların duygu ve düşüncelerini zenginleştirerek, bu insanların kavrama ve yorumlama yeteneklerinin geliştirilmesi için dilin zenginleştirilmesi gerekmektedir. İnsanların eğitilebilmesi, eğitilen bu insanların birbirleriyle iletişim kurabilmesi, düşünce türetebilmesi kısaca hayata dair birçok şey dil ile sağlanmaktadır (Coşkun, 2008: 243).

Dilin incelenmesi yazının ortaya çıkışı ile başlamıştır. Dil, yüzyıllardan beri insanlığın düşünce konusu olmuş, her dönem farklı şekilde ele alınmıştır. Dilin incelenmesi ana dil kavramını da beraberinde getirmiştir. Ana dil öğretimi bebek anne karnındayken başlar, içinde büyüdüğü ailede devam eder ve ilköğretim süreciyle birlikte sistemli şekilde ele alınır (Kesebir Toktar, 2012: 1). Bu sistemin uyum ve başarısı, dil becerisinin kişiye getireceği zenginliğin zeminini güçlendirecektir.

Dilin gelişimini sağlamak için başlıca dört esas dil becerisi gerekmektedir. Bu beceriler okuma, dinleme, konuşma ve yazma olarak ifade edilmektedir. Okuma ve dinleme becerisi dilin anlama tarafını, konuşma ve yazma becerisi ise dilin anlatma tarafını ifade etmektedir. Okuma becerisi, insanın yaşam boyu devam eden öğrenme yöntemlerinden olan dört temel dil becerisinden biridir. Bilgi kaynaklarına erişmenin, bilgileri yenilemenin en basit ve elverişli yöntemlerinden olan okuma becerisi, yazılı olan bir metni okumanın dışında metin içerisinde geçen duyguları, ana fikirleri, düşünceleri, mesajları da algılayabilmektir (Özbay, 2009b: vii). Bu becerileri kazanan birey ya da bireylerin yaşam boyu öğrenme sürecinde daha etkin bir rol oynadıkları görülmektedir.

Yaşamımızı sürdürdüğümüz toplum içerisinde uyumlu olabilme, insanlarla iletişim kurabilme sadece dille birlikte mümkün olmaktadır. Eğitim ve öğretimin bütün kategorilerinin okuma becerisine göre şekillendiği göz önüne alınırsa, toplumsal uyum ve iletişime yönelik hedeflere varabilmede okuma eğitiminin ve bu yetinin geliştirilmesinin ne kadar önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır (Özbay, 2009a: vii-viii). Okuma becerisinin gerek bireylerin gelecekteki yaşamlarına ulaşmada olsun gerek o anki bilgi ihtiyaçlarını gidermede olsun her anlamda bilgi gereksinimlerini gidermelerinde karşılaşacakları en önemli yeti olduğu anlaşılmaktadır.

Demirel (1999: 59) okumayı, bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin eşgüdümlü şekilde çalışmasıyla yazılı sembollerden anlam ifade etme faaliyeti olarak tanımlarken Sever (2004: 12), okumayı; kelimelerin, duyu organları vasıtasıyla anlam kazanmasına, algılanmasına ve yorumlamasına dayanan zihinsel bir çalışma şeklinde adlandırmaktadır. Okuma bir başka tanımlamayla, ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayanan, doğru bir araç ile hedef doğrultusunda, uygun ortam içerisinde uygulanan anlam kurma yoludur (Akyol, 2005: 1).

Dökmen (1994: 5), okuma becerisi kazanan bireylerin diğer bireylerle daha iyi bir iletişim kurabileceğini, bilgi kaynaklarından daha etkin ve bilinçli bir şekilde yararlanabileceğini ve dolayısıyla hayatı boyunca daha konforlu hayat sürmesine ve çevresinde bulunan insanlara da faydalı olmasına yardımcı olacağını ifade etmektedir. Bu anlamda okuma becerisini yaşam boyu öğrenmenin temeli şeklinde ifade etmek mümkündür.

Kişinin okuma becerisini kazandıktan sonra bu fiili istekli şekilde devam ettirmesi için okuma alışkanlığı kazanması gerekmektedir. Bireyin okuma alışkanlığını küçük yaşlarda kazanması bu alışkanlığını devam ettirerek ilerletmesi bakımından çok önemlidir. Küçük yaşlardan itibaren okuma alışkanlığı kazanan bireyin kelime dağarcığı, düşünme, anlama, kavrama ve anlamlandırma becerileri gelişmekte ve dolayısıyla bu becerilerle birlikte psikomotor gelişimi, düşünsel zekâsı ve konuşma becerilerinin de gelişme göstereceği bilinmektedir. Okuma alışkanlığının kazandırılmasında en etkili dönem, çocuğun okumayı öğrenmesiyle başlayan

ilköğretim dönemidir. İlköğretim dönemindeki bireye okuma eylemini oyunlarla destekleyerek sevdirmeli, ihtiyaç olarak hissetmesini sağlamalı, yaşamı boyunca her zaman sürdüreceği bir unsur olarak bilmesi ve bu bilincin kazandırılması hedeflenmektedir. Okuma becerisini hayatın vazgeçilmez bir unsuru olarak yaşamına yansıtan bireyler kendini daha iyi analiz etmekte ve geleceğine yön verirken ne yapmak istediğinin daha iyi farkına varmaktadır. Bu nedenle küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanan bireyler geleceğine güvenle bakan, yön veren ve sürekli araştıran, öğrenen bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır (Kesebir Toktar, 2012: 3).

Bireyler dünyaya geldiği andan itibaren bir aileye sahip olur ve bu aile giderek büyür. Akrabalarından, tanıştığı, edindiği arkadaşlarından geniş bir çevreye sahip olmakta ve bu çevreyle etki halinde yaşamını sürdürmektedir. Bireylerin gelişimi ve ilerlemesi de içinde yaşadığı toplumla ilişkili olmaktadır. Okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerden olan aile, arkadaş çevresi, okul, kütüphane ve öğretmen faktörleri de kişinin bu alışkanlığının gelişiminde büyük bir öneme sahiptir. Bu faktörler kişinin okumaya yönelik ilgisini arttıran faktörler olmakta ve kişiyi her zaman başarıya götüren bir konumda rol oynamaktadır (Özkaya ve Çetin, 2014). Dolayısıyla bireysel ve toplumsal etkenlerin bireylerin okuma alışkanlığını etkileyen bir konumda olduğu görülmektedir.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında en etkili yollardan birisi de düzenli kütüphane kullanımıdır. Kütüphaneler bireylerin her türlü bilgi gereksinimlerini karşılayan kurumlardır. Halk kütüphanesi ise bünyesinde bulundurduğu materyallerinin tasnif, kataloglama gibi teknik işlemlerini yaparak doğumundan ölümüne herkese bu materyalleri sunarak okuyucularına hizmet veren, halkın refah seviyesinin yükselmesini, okuma alışkanlığı edinmesi sağlayan, toplumu geleceğe hazırlayan ve içerisinde bulunduğu çevrenin merkezinde yer alan bilgi yuvasıdır. Dolayısıyla küçük yaşlardan itibaren kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığı bireylere kazandırılarak hayatlarında yer edinmeleri sağlanmalıdır. Bu anlamda araştırmanın konusunu oluşturan halk kütüphaneleri ve okuma alışkanlığı insan hayatında önemli bir yere sahiptir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezi

Çalışmada; Kırıkkale ve ilçelerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB) bağlısı olarak hizmet veren halk kütüphanesi kullanıcılarının okuma alışkanlıkları, okuma alışkanlık düzeyleri ve bu alışkanlık edinimi ile kütüphane kullanma arasında bir ilişkinin olup olmadığının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda belirlenen araştırma soruları şunlardır:

- Kırıkkale halkının okuma alışkanlığı var mıdır?
- Kırıkkale halkının okuma alışkanlığı düzeyleri nedir?
- Kırıkkale halkının kütüphane kullanım yoğunlukları nedir?
- Kırıkkale halkının kütüphane kullanımları ile okuma alışkanlıkları arasında bir bağ var mıdır?
- Kütüphane kullanımı ile okuma alışkanlığı arasında bir bağ var ise bu ilişkide daha belirleyici olan unsur hangisidir?

Belirlenen amaç ve araştırma soruları ışığında **araştırmanın hipotezi**; "Kırıkkale halkının gelişmiş ve yaygın bir okuma alışkanlığı yoktur. Bu durum kent sakinlerinin kütüphane kullanım alışkanlıkları ile hizmet beklentilerinde de açık biçimde gözlenmektedir. Okuma alışkanlığı düzeyinin düşük olması kütüphane kullanım yoğunluğunu olumsuz etkilemektedir" şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, mevcut durumu saptayabilmek için betimleme yönteminden yararlanılmış ve literatür taraması yapılarak çalışmaya yardımcı olacak kaynaklara ulaşılmıştır. Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi kitabında; betimleme yöntemi ile olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğu betimlenmeye ve açıklanmaya çalışılır (2005: 23) şeklinde açıklamaktadır. Literatür taramasını ise İslamoğlu ve Alnıaçık "problemi en uygun bilimsel yolla çözmek için gerekli bilgileri derleyip sunmak için yapılır ve en sağlıklı ispat yolunu göstermek amacı taşır. Böylece konuyu yeni öğrenen ve değerlendirenler problemin nasıl çözüleceğine ilişkin bilgileri elde etmiş olurlar." şeklinde açıklamaktadır (2016: 95).

Araştırmanın temelini oluşturan kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı ile bu kavramların ilişkisi konusunda yerli ve yabancı literatürden yararlanılarak tezin teorik (kavramsal) kısmı oluşturulmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında çalışmanın amacına ve hipotezine yönelik olarak veri toplamak amacı ile anket (sormaca) tekniğinden faydalanılmıştır. Anket (sormaca) tekniği, tek yerden veri toplanması hedeflenen araştırmalarda çok fazla faydalanılan bir tekniktir. Soruların oluşturulmasında, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde itinayla analiz edildiğinde verilerin güvenilirliği yüksek ve hata derecesi en az olan araştırma tekniğidir (Aziz, 2010: 83). Çalışmamızda yer alan anket tekniği ile kullanıcılara farklı niteliklerde sorular yöneltilerek kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı konusunda nasıl bir tutum sergiledikleri ölçülmeye çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan anket (sormaca) iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik sosyo-demografik (uyruk, cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu) sorularla birlikte kütüphane kullanımlarını ve okuma alışkanlık düzeylerini belirlemeye yönelik kapalı uçlu sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise beşli likert tipi ölçek biçiminde (Coşkun vd., 2017: 125) kütüphane kullanım yoğunlukları ve okuma alışkanlığı arasında bir bağın olup olmadığını belirleme amacı ile katılımcılara 14 soru yöneltilmiştir. Likert ölçeğinde kullanılan cevap seçenekleri “Kesinlikle Katılıyorum (1)”, “Katılıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılmıyorum (4)”, “Kesinlikle Katılmıyorum (5)” olarak verilmiştir.

Likert tipi derecelendirme ölçekleri katılımcıların belli bir konudaki düşüncelerini göstermek maksadıyla uygulanmaktadır (Büyüköztürk, 2005: 5; Coşkun vd., 2017: 126). Çalışmadaki likert tipi ölçek sorularında ise kullanıcıların kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı ilişkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma raporunun yazımında Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzu göz önüne alınmıştır.

1.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kırıkkale il ve ilçelerdeki halk kütüphanesi kullanıcıları oluşturmaktadır. Araştırmada yapılan anket 300 kişiye uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini oluşturan 300 kişinin bulundukları ilçelere göre dağılımı Tablo 1.1'de listelenmektedir. Kırıkkale ili ve ilçe nüfusu ile halk kütüphanesi kullanıcı sayılarına değinip, bu sayılar bağlamında, tezin sınırlılıkları da dikkate alınarak 300 kişiye anket uygulanmıştır, bunun da temsil oranı açısından yeterli olacağı değerlendirilmiştir. Bu temsil oranında Kırıkkale ili ve ilçelerin nüfus ve halk kütüphanesi kullanıcı sayısı unsurları belirleyici ölçüt olarak esas alınmıştır. Kırıkkale'de yaşayan insanların kütüphane kullanımları ve okuma alışkanlığı düzeylerinin araştırıldığı çalışmada verilerin analizi için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 20.0 istatistik programı kullanılmıştır.

Tablo 1.1: Araştırmanın evreni

Kütüphane Adı	Nüfus Sayısı	Kullanıcı Sayısı
Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi	196.645	90
Yahşihan İlçe Halk Kütüphanesi	31.308	60
Keskin İlçe Halk Kütüphanesi	18.131	35
Delice İlçe Halk Kütüphanesi	10.017	30
Sulakyurt İlçe Halk Kütüphanesi	8.531	25
Bahşili İlçe Halk Kütüphanesi	7.907	20
Balışeyh İlçe Halk Kütüphanesi	7.221	20
Karakeçili İlçe Halk Kütüphanesi	3.810	10
Çelebi İlçe Halk Kütüphanesi	3.024	10
Toplam	**179.704**	**300**

1.5. Araştırmanın Düzeni

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerin sıralaması aşağıda gösterilmiştir:

Birinci bölümde araştırmaya dair konu, amaç ve hipotez, araştırmada kullanılan yöntem, evren ve araştırmanın düzenine yer verilmektedir.
Çalışmanın ikinci bölümünde halk kütüphanesi kavramı geniş çaplı olarak ele alınmıştır. Halk kütüphanesi tanımı, amaçları, görevleri ifade edilmeye çalışılırken halk kütüphanesi örgütü ve yapısal unsurlarına da yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde okuma alışkanlığı konusu ele alınmaya çalışılmış olup okuma olgusu tanımı, okumanın önemi ve işlevi, Dünya'da ve Türkiye'de okuma olgusu, okuryazarlık, okuma alışkanlığı ve okuma alışkanlığını etkileyen faktörler ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde "Okuma Alışkanlığı ve Kütüphane Kullanımı: Kırıkkale Örneği" başlığı çerçevesinde yaşam boyu öğrenme, bilgi okuryazarlığı, halk kütüphanelerinin günümüz bilgi toplumunda önemi, kütüphanelerin örgün eğitim kurumları ile bağı ve bu bağın önemi, okuma alışkanlığı ve halk kütüphanesi kullanma başlıklarına yer almaktadır.

Beşinci bölümde *"*Kırıkkale Halk Kütüphanesi Kullanıcılarında Okuma Alışkanlığı" başlığı çerçevesinde Kırıkkale ilinin tarihi geçmişi ele alınarak Kırıkkale'de bulunan halk kütüphaneleri hakkında genel bilgiler ele alınmıştır. Kırıkkale halkının kütüphane kullanma sıklığı, okuma alışkanlık düzeyi, kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı arasında bir bağ olup olmadığına ilişkin anket verileri değerlendirilerek yorumlanmış ve bu verilere bulgular başlığı ile yer verilmiştir.

Son bölüm olan altıncı bölümde ise, özellikle anket verilerinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda ortaya konan önerilerin, sonrasında yapılacak ilgili çalışmalar ve ülkemizin okuma kültürü açısından kendi çapında rehberlik edeceği değerlendirilmektedir.

1.6. Literatür Özeti

Kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı özellikle son yıllarda çokça çalışılan bir alan olmakla birlikte farklı disiplinlerden araştırmacıların bu konuyu bilimsel olarak ele alan çalışmalar ortaya koydukları görülmektedir. Dünyada bu yönelimin ortaya çıkıp geliştiği dönemin zamanını, buna karşın bizdeki evrim hakkındaki genel çizgiyi vermeye yönelik yerli ve yabancı literatürden yararlanılarak aşağıdaki örnekler oluşturulmuştur.

Yılmaz (2004a), "Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı" başlıklı çalışmasında Ankara ilinde bulunan 8 merkez ilçede öğrenim gören 344 öğrenciden oluşan 5. sınıf öğrencilerden oluşan araştırmalarda okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımında ebeveynlerin duyarlılıklarının etkisi üzerinde durmuşlardır. Araştırmanın sonucunda öğrencilere her konuda rol model olan ebeveynlerin duyarsızlıkları ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının olmamasının öğrencilerin gelişimi, kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı kazanması üzerinde negatif bir etki oluşturduğunu vurgulamıştır. Bunlara bakıldığında kütüphanelerin çocuklarla birlikte ebeveynlerin daha fazla yönlendirilmesi gerektiği kanısına varmıştır. Özellikle annelerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve tüm olumsuzlukların giderilmesi sonucuna ulaşmıştır.

Dengiz ve Yılmaz (2007), 2004 "İlköğretim Programı'nda Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri" başlıklı çalışmalarında 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya geçen 2004 İlköğretim Programı'nın okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarını ne şekilde ve hangi düzey yaklaşım içerisinde etki ettiğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmayı Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan 2'si özel toplamda 7 ilköğretim okulunda gerçekleştirmişlerdir. Bu okullarda toplamda 118 öğretmene anket uygulaması yapmışlardır. Yapılan anketlerin analizi sonucunda sözü edilen eğitim programında kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığıyla ilgili herhangi bir sistematik bulguya rastlanmadığı ortaya çıkmıştır.

Kurulgan ve Çekerol (2008), "Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma" başlıklı çalışmalarında Anadolu Üniversitesi Porsuk Meslek Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi Programı'nda yer alan öğrencilerin okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Öğrencilerin okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımlarını yüksek düzeyde bulduklarını belirtmişlerdir. Okuma alışkanlıkları yüksek öğrencilerin kütüphane kullanımları ve akademik anlamda başarılı olduklarının üzerinde durmuşlardır. Bu sonuçların yanında öğrencilerin gelir düzeyi ve ailenin eğitim durumu arasında herhangi bir ilişkiye rastlamadıklarının sonucuna varmışlardır.

Odabaş vd., (2008), "Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği" başlıklı çalışmalarında Türkiye'deki okuma düzeyinin gelişmiş ülkelere nazaran düşük olması sebebiyle bu durumun üniversite öğrencileri üzerinden analizi yapılarak ne düzeyde olduğuna ilişkin saptama yapılmıştır. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin okuma becerilerinde gelişme olduğu fakat yeterli düzeyde alışkanlığa sahip olmadıkları sonucuna varmışlardır.

Kesebir Toktar (2012), "Edirne İli Merkez İlçesinde Bulunan İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Kütüphane Kullanımları" başlıklı çalışmasında Edirne ili merkez ilçesinde bulunan 1 özel okul, 4 köy okulu ile birlikte toplamda 20 okulda bulunan 600 öğrenci üzerinde farklı değişkenlerle incelemiştir. Araştırmanın yapıldığı öğrencilerden elde edilen bulgularda, ailenin gelir düzeyi ve sosyo-kültürel özellikleri okuma alışkanlığı üzerinde farklılıklar oluşturduğu kanısına varmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin okuyacakları kitapları sınıf kitaplığından sağladıkları fakat kütüphane kullanma alışkanlıklarının olmadıklarını belirtmiştir. İlköğretim çağındaki öğrencilerin okuma alışkanlıkları ile kütüphane kullanım alışkanlıkları arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Akman ve Akman (2017), "Çocuk ve Gençlerde Okuma Alışkanlığı Sorunu: Okul Kütüphanelerinin İşlevselliğine Bir Bakış" başlıklı çalışmalarında Türkiye'deki okul kütüphanelerinin nitel ve nicel yanlarını genel olarak tartışmalar ve iyi eğitim–kütüphane gelişimi için yapılması gerekenler üzerinde durmuşlardır. Öğrencilerin okuma alışkanlıklarının gelişmemesinde okul kütüphanelerinin donanımlı olmaması

ve okumayan öğretmenlerin eğitimde yer almasına vurgu yapmışlardır. Kütüphane deyince öğrencilerin aklına önce ders daha sonra zorla okutulan kitapların gelmesinden dolayı okuma alışkanlıklarının gelişmediğini belirtmişlerdir. Bunlara bakıldığında öğrencilerin okuma alışkanlıklarının gelişebilmesi için öncelik, kütüphanelerin ve eğitimcilerin bilinçlendirilmesi ve farkındalık oluşması gerektiğini belirtmişlerdir.

Yücebaş (2017), "Ankara'daki İlköğretim Öğretmenlerinin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları" başlıklı tezinde bireylerin okuma alışkanlığı kazandırılmasında en önemli etkenlerden biri olan ilköğretim öğretmenlerinin bu konudaki eğilimlerini araştırmıştır. Ankara ilindeki 9 ilçede bulunan 48 ilköğretim okulunda görevli toplam 114 öğretmenin katılımıyla çalışmasını yürütmüştür. Yapılan araştırmada anket, gözlem ve görüşme tekniklerini kullanarak varılan sonuçta ilköğretim öğretmenlerinin, çocukların okuma alışkanlığı kazanması konusunda yeterli olmadıklarını belirtmiştir.

Okuma Kültürünü Yaygınlaştırma Platformu (2019), "Türkiye Okuma Kültürü Araştırması 2019" başlıklı raporda 15 yaş üstü bireylerin okuma alışkanlıklarını, kitap seçme, okuma ve satın alma eylemlerini, televizyon, bilgisayar gibi alışkanlıklarını analiz etmeye çalışmaktadır. Bunlar dışında bilgi kaynağına erişim ve kütüphane kullanımı gibi konulardaki düşüncelerini öğrenmek ve okuma kültürünü yaygınlaştırma konusunda ne yapılması gerekiyorsa sorular aracılığıyla bu veriler ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu rapor, Türkiye'nin okuma kültür durumunu saptamak, daha fazla yaygınlaştırılması için yapılması gerekenleri belirlemek ve önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Rapor sonucunda Türkiye'nin okuma kültürünün gelişme gösterdiği, okumanın öneminin bilindiği, gençlerin daha fazla kitap okudukları, ailenin önemli bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve Demir (2019), "Çok Kültürlü Toplumda Okuma Alışkanlığı ve Kütüphanelerin İşlevi: Balkan Toplumları İçin Bir Değerlendirme" başlıklı çalışmalarında, Balkan toplumlarındaki okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımının işlevlerini literatüre dayalı olarak okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları kütüphane hizmetleri ve uygulamaları üzerinde durmuşlardır. Çok kültürlü Balkan

ülkelerinde modern yapıda kütüphanelere sahip olabilmek için önemli çabalar gösterdikleri fakat istenilen düzeye henüz ulaşamadıklarını ve kütüphanelerin eksikliklerinin, aksaklıklarının okuma alışkanlığı açısından ulusal bir strateji eksikliği olduğunu belirtmişlerdir.

2. BÖLÜM
HALK KÜTÜPHANELERİ

Bu bölümde halk kütüphanesi hakkında genel bilgiler verilirken amaçları, görevleri, örgütsel yapısı ve yapısal unsurları üzerinde de durulmuştur. Ülkemizde en yaygın kütüphane türü olan halk kütüphanesi, sahip oldukları hizmet çeşitlilikleri ile de kamuda ilk akla gelen toplumsal kültür kurumundan biridir.

2.1. Halk Kütüphanesi Tanımı

Halk kütüphanesi hemen tüm ülkelerin en yaygın, hakkında en çok araştırma yapılan kütüphane türleridir. Bütün kütüphane türleriyle ortak özellikler taşımakla birlikte, kendine özgü ve bulunduğu yerel çevrenin eğitim, kültür, bilgi ve insanlarının boş zamanlarını olumlu yönde destekleyen niteliklere sahiptir. Kişiler arasında yaş, cinsiyet, dil, soy, eğitim, toplumsal konum vb. ayrımı gütmeyen, bulunduğu yerin coğrafi, toplumsal ve ekonomik özelliklerine bilgi, eğitim ile katkı sağlamayı amaçlayan halk kütüphanesi, kültürel yaşamın da temel destekleyenleri arasında yer alır (Keseroğlu, 2019: 41).

Halk kütüphanesi ile ilgili ülkemizdeki çatı mevzuat olan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde kütüphane "Tüm toplumun faydalanması amacıyla yazılı, basılı, görsel-işitsel gibi herhangi bir konuda olan bilgi materyallerini elde ederek, tasnif, kataloglama, etiket, barkod gibi teknik işlemlerini yaparak, kullanıcılara en uygun şekilde faydalanmasını sağlayacak ortamı oluşturacak donanımları ve teknikleri kullanarak okuyucusuna sunan kuruluş" (2012: madde 4) olarak tanımlanmaktadır.

Tüm topluma hitap eden halk kütüphanesinin doğal bir niteliği ayrımsız, ayrıcalıksız, karşılıksız ve ücretsiz bir şekilde hizmetini bireylere sunmasıdır. Şu ya da bu siyasal görüş, inanış biçimi gibi nedenlerden dolayı bir ayrıcalık sunmaz. Toplumun tümüne ayrıcalıksız hizmet sunmak, bilgi, eğitim ve boş zamanlarını değerlendirmeye fayda sağlamak amacıyla toplumun bilgi gereksinimine cevap vermektedir. Bu tür sebeplerden dolayı hiçbir siyasi faaliyeti (komünizm, faşizm, dinsel devlet rejimleri)

gerçek manada bireylere sunamaz. Halk kütüphanesi doğası gereği bir demokrasi kuruluşu, demokratik bir kurumdur (Keseroğlu, 2019: 45-46).

International Federation of Library Association (IFLA)'a göre, insanlığın bilgi hazinesinin geliştirmesi ile toplumun gelenek ve göreneklerindeki kazanımların analiz ve çıktıların sürekliliği açısından kilit rol oynayan halk kütüphanesi, yaşamı süresince devam eden eylem olarak uluslararası eğitime destek veren demokratik bir kurumdur (1986: 57). Okuyucularına içinde bulundurduğu bütün dermesiyle bilgi kaynaklarını gönüllü bir şekilde yararlanmaları için sunan ve topluma hizmet eden bilgi yuvalarıdır. Halk kütüphanesi faaliyetlerini hiçbir ayrım gözetmeksizin tüm topluma aynı ölçüde hizmetini vermektedir. Örneğin; herhangi bir nedenden dolayı özrü bulunan dezavantajlı gruplar, cezaevinde bulunan mahkûmlar, özel eğitim görenler gibi bünyesinde bulundurduğu bilgi kaynaklarından yararlanamayan bireyler ve toplumun bir adım gerisinde kalmış kişilere halk kütüphanesi bilgi kaynaklarını sağlamalıdır (Tonta, 1995: 144). Buradan hareketle halk kütüphanesinin bulunduğu çevredeki tüm insanlara bütünleyici bakış açısıyla yaklaştığı görülmektedir.

İnsanlığın hayatı boyunca eğitim ve öğrenim faaliyetlerini devam ettirmesiyle, başka bir ifadeyle yaşam boyu öğrenme kavramının günümüzün önemli gerçekliklerinden birine dönüşmesinin etkisiyle, tüm faaliyetlerini ve hizmet amaçlarını hedef kitlesini oluşturan kullanıcılarının kurumdan maksimum düzeyde yararlandırmasına yönlendiren günümüz halk kütüphanesi adeta hem örgün hem de yaygın eğitim sisteminin vazgeçilmez bir paydaşı olmuştur. Halk kütüphanesi için yerel kültürle uyumlu olmak, bu kültürün aktarımına yönelik sorumluluklar üstlenmek de diğer kütüphane türlerinden ayrıldıkları temel farklılıklardan biridir. İçinde yaşadığı çevrenin sosyal, kültürel, ekonomik faktörlere dayanarak gelişmesinde rol oynayan halk kütüphanesi, kullanıcıyı ön plana alan anlayışıyla hizmet veren, kullanıcıların her türlü bilgi gereksinimlerini giderirken bir sonraki bilgi ihtiyaçlarını da karşılamak için hazır olan, faaliyetlerini teknolojik ilerlemeleri takip ederek ve dolayısıyla hizmet verdiği toplumla varlığına sürdürerek kurumsal kimliğini devam ettirmeye gayret gösteren çağdaş bir kurumdur (Alaca, 2015: 10-11). Kullanıcı merkezli hizmet yapısıyla faaliyetlerini geliştirerek devamlılığını sağlamaktadır.

Sağlamtunç ise halk kütüphanesini; kişileri ayrı tutmadan, kişilere hiçbir farklılık gözetmeksizin hizmet veren toplumsal bir kuruluş olmakla birlikte, bünyesindeki materyallerle kullanıcıların ihtiyaçlarını gidererek hizmetini veren, yaşam boyu eğitimi destekleyen ve dolayısıyla bilinçli ve eğitimli bireylerin yetişmesiyle bireylerin her alanda ilerlemesi maksadını temel alan kuruluşlardan biri olarak tanımlamaktadır (1990: 54).

Halk kütüphanesi; içinde yaşadığı halk tarafından oluşturulan kültürel değerlere, gelenek ve göreneklere, okuma kültürü ve her türlü kültürel gelişim ve ilerlemelerine faydalı olan kurumlardır (Halk Kütüphanem, 2019). Kütüphanenin bu kaygısından aslında asıl amaçlarının geçmişi bilerek kullanıcılarına geleceğe yön verecek fırsatları sunmak olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra güncel bilgileri en hızlı şekilde okuyucularına/kullanıcılarına ulaştırarak yaşam boyu öğrenmeleri adına bir kanal görevini üstlenen bilgi merkezi olarak varlığını sürdürmektedir.

Her kurum var olduğu andan itibaren belirli bir misyon ve vizyona bağlı olarak hareket etmektedir. Kütüphanenin de varlığını sürdürmesi için belirli amaçları olmak zorundadır. Günümüze kadar geçirdiği gelişim sürecinde, kütüphane, genelde varlık nedenlerini iki temel amaca dayandırmışlardır. Bu amaçlar;

- "Toplumsal, siyasal, sanatsal, bilimsel ve teknolojik tüm deneysel olabilecek alanlar için ihtiyaç olan bilgiyi depolamak, düzenlemek, yararlandırmak yolu ile faaliyetlere destek olmak,
- İnsanlığın oluşturduğu bütün bilim, kültürüne ilişkin materyalleri elde ederek, korumak; zaman ve mekân unsurlarından bağımsız şekilde paylaşılmasını ve iletilmesini amaçlayan, bunun sonucunda toplumun ulaşmak istediği her türlü bilgiyi bütünleyici anlayışla herkese erişilebilir hale getirmek" (Baysal, 1982: 108) şeklinde ifade edilmiştir.

Bu amaçlardan hareketle halk kütüphanesinin insanlığa fayda sağlamaları ve zaman-mekân bağımsızlığını sağlayan unsuruyla birlikte erişilebilir olmalarının varlık nedenlerinde ne denli önemli olduğuna dikkat çekilmiştir.

Her kurum gibi halk kütüphanesi de içinde bulunduğu topluma, çevreye hizmet sağlama amacı güder ve o toplumla var olur. Toplum bilgiyle şekillenir, büyür ve devamlılığını sağlar. Bilgiye ev sahipliği yapan merkezlerden olan halk kütüphanesi yerel topluluğun bilgiye ulaşmasında, sosyo-ekonomik gelişiminde ve eğitimin tamamlayıcı bir unsuru olması sebebiyle oldukça önemli ve hayatidir (Karabulut, 2013: 20). Bunun dışında çocuk gelişimi ve aile katılımını desteklemek için de halk kütüphanesi ideal bağlamdır (Families and Work Institute, 2015: 35; The Institute of Museum and Library Services, 2013: 21). Bilginin bu denli önemli bir gereksinim olduğu günümüzde halk kütüphanesinin toplumun öğrenme ve gelişimindeki yeri yadsınamaz niteliktedir.

Tanımlar genel olarak incelendiğinde, toplumlara göre şekillenen halk kütüphanesinin ortak özellikleri; eşitlik ve adalet vurgusu, kişi, dil, din ayrımı yapmaksızın toplumun tüm fertlerinin hizmetlerden faydalanması, eğitimsel ve kültürel faaliyetlerin yanında yaşam boyu öğrenmeyi desteklemesi, kamusal alan ve buluşma yeri ortamı yaratarak toplumun sosyalleşmesine katkı sağlamasıdır. Bunlara ek olarak, çağa göre şekillenen halk kütüphanesi, mevcut yapısının biraz dışına çıkarak, aynı zamanda kültür kompleksi görevi de görmeye başlamıştır. Sözde kalan hizmetlerden ziyade aktif olarak gerçekleşen, büyükten küçüğe herkesin faydalanabileceği etkinliklerin düzenlendiği, insanların daha etkileşimli olduğu, fiziki, görsel etkinliklerin yer aldığı, yarışmaların organize edildiği ve bunların sadece kütüphanenin değil diğer meslek gruplarının, bireylerin de katılımlarıyla, destekleriyle, sponsorluklarıyla gerçekleştiği tam manasıyla toplumsallaştığı bir alana dönüşmüştür (Çalış, 2019: 30). Halk kütüphanesinin kısaca yaşam merkezi haline geldiği görülmüştür.

İnsanlar ülkelerin gelişmişlik seviyesinin yükselmesini etkileyen en önemli unsurdur. Toplumların ekonomik gelişimlerini sağlayabilmesi için ise bu toplumda bulunan insanların kültür, sanat, sosyal ve eğitim açısından oldukça gelişmiş olması gerekmektedir. Güçlü toplumların oluşturulabilmesi için bilgi üretimine önem vermek ve üretilen bilgilerin toplumun her kesimine aktarılmasını sağlamak kaçınılmaz bir eylemdir. Bilginin herkese ulaşabilmesi için halk kütüphanesinin yeri çok önemlidir. Halk kütüphanesi insanların boş vakitlerini geçirebileceği, yaşam

boyu öğrenme konusunda ve toplumun gelişmişlik düzeyini arttırmada önemli bir faktör olması gerekmektedir. Dermesinde yer alan koleksiyonları ile kullanıcılarının bilgi ihtiyacını gidermeye yönelik verdiği hizmetlerini, bulunduğu çevredeki herkese ulaştırmak zorundadır (Sezgin, 2015: 11). Bilgiyi depolamak ve insanların yararına sunmak halk kütüphanesinin en önemli hizmetidir.

Günümüz toplumunda her şeyin seçeneğinin ve rakibinin çok olması nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalma durumu da kaçınılmaz bir sorun olmaktadır. Halk kütüphanesi de bu tehlikeyle karşılaşmamak adına değişim ve gelişmeleri yakından takip eden, değişen ve gelişen teknolojiye ve çağ koşullarına göre şekil alan kurumlar haline gelmiştir. Hizmet kalitesini kullanıcılarına göre şekillendiren, hizmetlerini gün geçtikçe arttırmak için nitelikli personelleriyle etkileşimli bir şekilde çalışan kurumlar olmuştur. Bununla birlikte içerisinde bulunduğu çevrenin dezavantajlı grupları dâhil her kesimine hitap eden, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü görevini üstlenerek toplumun refah düzeyini arttırarak nitelikli bireyler olmalarını sağlarken; kütüphane bilinci ve okuma alışkanlığı kazanmalarını sağlayan, yaşam boyu öğrenmeyi öğreten bilgi ve belge merkezleri olarak tanımlanmaktadır.

2.2. Halk Kütüphanesinin Amaçları

Halk kütüphanesi, adına uygun olarak ev kadınından üniversite öğretim üyesine, okul öncesi çocuktan şirket yöneticisine ya da bireysel olarak özel ilgi alanlarına ilişkin bilgi gereksinimlerini karşılıyorsa; amaçları da toplumun her kesimine ve her bireyine yönelik olarak biçimlenmektedir. Halk kütüphanesi amaçları evrenseldir. Bu amaçlar aynı zamanda halk kütüphanesinin hayatta kalmasını sağlayan dört ayağını belirler (Keseroğlu, 2019: 44): Eğitim, bilgi, kültür, boş zaman şeklinde sıralanmaktadır.

Bu maddeler aslında halk kütüphanesinden faydalanmak isteyen bireylerin de temel ihtiyaçlarıdır. Bireyler her türlü bilgi ihtiyaçlarını gidermek, eğitim düzeylerini artırmak ve desteklemek, boş zamanlarını değerlendirmek amacı ile halk kütüphanesinden yararlanmaktadır.

Halk kütüphanesi, okuryazarlığı geliştirdiği, hayal gücünü teşvik ettiği ve kişisel ufukları genişlettiği için gereklidir. Ayrıca vatandaşları bilgilendirir ve güçlendirir, ortak bir kültürel mirasa erişim sağlar ve her düzeyde eğitimi desteklemektedir. Ayrıca, halk kütüphanesi ve okuryazarlık düzeyi arasında pozitif bir ilişki gözlenmektedir ve bu da ekonomik verimliliğin artmasına katkıda bulunmaktadır. Hizmete sundukları bilgi kaynakları, okuma ortamları çocukların dil gelişimlerine fayda sağlaması ve bu çocukların kitaplar ile aralarına bağ kurabilmelerini sağlamak halk kütüphanesinin asli görevlerindendir. Halk kütüphanesi, gelir durumu zayıf olan ve okul öncesi eğitimi sağlayamayan çocukların gelişebilmesi için çok iyi bir fırsattır. Tüm bunlar göz önüne alındığında çocukların ileride iyi birer kütüphane kullanıcısı olduğunu düşünmelerini sağlamak ve onları kütüphane kullanımına teşvik eden etkinlikler yapmak oldukça önemli bir strateji olacaktır (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1815).

IFLA *Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO İlkeleri*'nde halk kütüphanesinin amaçları konusunda aşağıdaki başlıkları da listelemiştir (2007: 22):
"Kişilerin her türlü eğitim, kültür, edebiyat, tarih gibi alanlardaki bilgi ihtiyaçlarını gidermeleri adına fiziksel ve web ortamında karşılamak amaçlı alanlar sağlamak". Sağlanan bu hizmetlerin de en iyi şekilde kullanıcılara sunulması ve kullanıcıların bu bilgilerden en iyi şekilde faydalanması, halk kütüphanesinin asli amaçlarından bir tanesidir.

IFLA halk kütüphanesinin amaçlarını şu şekilde listelemiştir (2007: 150-151);

- Erken yaşlardan başlayarak çocuklarda okuma alışkanlığını kazandırmak ve aşılamak,
- Bireysel ve kendi kendine eğitimi desteklemenin yanı sıra her düzeyde örgün eğitimi destekleme,
- Kişilerin gelişebilmesi amacıyla ortam oluşturma,
- Çocukların ve gençlerin hayal gücünü ve yaratıcılığını harekete geçirme,
- Gelenek ve göreneklere bağlılık, bilime, sanata ve teknolojik gelişmelere önem verme,
- Tüm gösteri sanatlarının kültürel anlatımlarına ulaşabilmeyi hedefleme,

- Kültürlerarası iletişimi güçlendirme ve kültürel çeşitliliği attırma,
- Sözlü geleneğe uyum sağlama,
- Halkın, topluluk bilgisinin her türüne erişimini garanti etme,
- Her tür gruba ilişkin uygun bilgi hizmetlerinden faydalanma,
- Teknolojik becerilerin geliştirilmesi için ortam hazırlama,
- Yediden yetmişe herkese hitap eden faaliyet ve uygulamaları destekleme ve ayrıca ihtiyaç olursa bu faaliyetleri gerçekleştirme.

Bu amaçlardan hareketle halk kütüphanesinin ister çocuk olsun ister yaşlı her yaştan bireye hitap ettiği bilinmektedir. Bireylerin her türlü gelişimi için hizmetlerini sunan, topluma yön vererek geleceğe ışık tutan, bireyleri donatan kurumlar olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda kimi zaman mevcut amaçların önüne geçerek kütüphanede gerçekleşen sosyal yenilikçi etkinliklerle, bireylerin vizyonlarını geliştirerek bireylerde yaratıcılık ve girişimcilik ruhu oluşturmak, insanlarla etkileşimde sürekliliği sağlayarak bireye maddi manevi katkı sağlamak ve özellikle toplumda yer alan dezavantajlı grupları topluma kazandırarak, eşit imkân sağlamak da günümüzde halk kütüphanesinin amaçları arasında yer almaktadır (Çalış, 2019: 31). Toplumun tümünü bütünleyici bakış açısıyla ele alan halk kütüphanesi bu yönüyle demokratik bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumun merkezinde yer alan halk kütüphanesi gelişmişlik düzeyinin en güzel göstergesidir. Var oldukları sosyal yapıya göre şekillenseler de temel amaçları Ranganathan'a göre, yaşam boyu öğrenmeyi sürdürülebilir kılarak, bireylerde öğrenme isteğini aktif tutmak, kaynakları tarafsız ve herhangi bir politik yaklaşım gütmeden sunmak, güvenilir ve güncel bilgiler sunarak üretkenliği arttırmaktır (Nair, 1995: 9).

Her kurumun nasıl ki bir kuruluş amacı var ise halk kütüphanesinin de çeşitli amaçları vardır. Kullanıcı unsurunu temel alan halk kütüphanesi amaçlarını da bu doğrultuda kullanıcıya yönelik oluşturmuştur. Kullanıcıların eğitim düzeylerini arttırmak, her türlü bilgi ve beceri kazanmalarını, yaşam boyu öğrenmelerini

sağlamak, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmak halk kütüphanesinin en önemli amaçları arasında yer almaktadır.

2.3. Halk Kütüphanesinin Görev ve İşlevleri

Kütüphane, birbirinden ayırımlı yayınları bir araya getirip sunması, herkese açık olan halk kütüphanesinin en temel görevlerinden birisidir. Bu nedenle de halk kütüphanesi demokrasinin, dolaylı olarak da düşünce özgürlüğünün en güçlü kurumlarından birisi olma kimliğini taşır. Halk kütüphanesi gelişmemiş hiçbir toplum, hiçbir devlet henüz demokrasiyi sindirmiş olamaz. Bu yönde bir örnek göstermek de olanaklı değildir (Keseroğlu, 2019: 46). Ülkemiz halk kütüphanesi de tüm kaynaklara herkesin eşit şekilde erişebilirliğini hedeflediği için, halk kütüphanesinin demokratik kurumlar olması beklenmektedir.

Halk Kütüphanesi Yönetmeliği'ne göre kütüphaneler aşağıda belirtilen işlevleri yerine getirmektedir (2012: madde 7):

- Yurttaşların bilgi edinme gereksinimlerini karşılar.
- Yurttaşların bireysel ve yaşam boyu eğitim çabalarını destekler.
- Başta çocuklar olmak üzere, hizmet verilen yöre halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratır ve güçlendirir.
- Toplumun bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmasını ve geliştirmesini sağlar.
- Her düzeyde resmi eğitimi destekler.
- Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini destekler ve bu yönde fırsatlar sağlar.
- Öncelikle bulunduğu yöre olmak üzere toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlar.
- Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturur ve bu bilincin geliştirilmesini sağlar.
- Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlar ve sözlü geleneği destekler.
- Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlar.

Bir bilgi merkezi olarak halk kütüphanesi, toplumda sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesinde çok önemli bir role sahiptir. Halk kütüphanesi dünyada en sık karşılaşılan kurumdur ve genellikle eğitimli ve okuryazar bir nüfusu teşvik etmenin önemli bir parçası olarak görülmektedir (Adebayo, 2012: 69). United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) Halk Kütüphaneleri Bildirgesi'nde, halkın üniversitesi olarak da adlandırılan ve bulunduğu çevredeki bütün kesimlere hizmet sunmakla yükümlü olan halk kütüphanesinin, toplum yapısının değişmesinde ve şekillenmesinde rol alan en önemli kurumlardan olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla toplumların yaşam boyu öğrenme sürecinin desteklenmesinde eğitim kurumlarının dışında eğitim sağlayıcılarına da ihtiyaç duyulmakta; bu noktada halk kütüphanesine büyük bir görev düşmektedir (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1812). Halk kütüphanesinin bu misyonu toplumların eğitim ve kültürel anlamda gelişmesine önemli ölçüde katkı sağlayacaktır.

Kütüphane için küresel bir ses olan IFLA Annual Report (2018: 2)'a göre kütüphanelerin, herhangi bir formatta bilgiye erişim yoluyla topluma aktif katılım için temel bir gereklilik olarak okuma ve okuryazarlığı teşvik etme amacının olduğu da ifade edilmektedir.

Kullanıcılarına zamanında, doğru, güncel ve güvenilir bilgi sağlamak bir kütüphanenin asli sorumluluğudur. Kütüphane, bilginin ilerlemesinde önemli bir role sahiptir. Bu rol, bilginin depolanması ve sunulmasını içeren iyi yapılandırılmış ve iyi planlanmış kütüphane hizmetleri ile etkin bir şekilde gerçekleştirilebilir. Halk kütüphanesi, günümüzün bilgi ve bilgiye dayalı toplumunda başarılı bir şekilde işlemek için çok önemli olan bilgiyi sağlar, fikirleri teşvik eder ve bilgiyi geliştirir. Gençleri yaşam boyu öğrenme becerileri ile donatma, yaratıcı düşünme, hayal gücünü geliştirme ve idealist, sorumlu vatandaşlar olarak yaşamalarını sağlamak esastır (Adebayo, 2012: 68-69). Halk kütüphanesine sadece bir kurum gözüyle bakılmaması gerekmektedir. Kişilerin günlük hayatlarında önemli bir yere sahip olan, geleceğe nitelikli bireyler olarak hazırlayan, kültürel zenginleşmenin devamlılığının sağlanması adına da kişileri teşvik edici faaliyetleriyle halk kütüphanesinin günümüzde adeta bir yaşam merkezi haline geldiği görülmektedir.

Kütüphanenin önemi ilk örneklerin görüldüğü Antik dünyadan günümüze gelinceye kadar geçirdiği evrelerin tümünde olumlu yönde artış göstermiştir. Kütüphanenin görevleri arasında yer alan bilgi ve kaynaklarını toplama, düzenleme, koruma ve kullanıcıların hizmetine sunma gibi önemli görevleri hep aynı kalmıştır. Bilgi kaynaklarının biçimleri, kütüphanenin fiziki şekilleri ve hizmet verme biçimleri değişime uğramıştır. Eğitim veren okulların henüz kullanılmadığı ilkçağlarda bu görevi kütüphaneler üstlenmiştir. Halk kütüphanesi günümüz eğitim hayatının vazgeçilmez bir öğesi olmuştur. Eğitim kurumlarında bulunan kütüphanenin niteliklerinin artması başarı düzeylerinin olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır. Ayrıca toplumun geneline hizmet veren halk kütüphanesi, toplumun gereksinim duyduğu bilgi ihtiyaçlarını sağlamakla birlikte çeşitli kültürel faaliyetlerle birer toplumsal kültür merkezi olarak görev yaptığı söylenebilir (Yıldız, 2015: 49).

Halk Kütüphanesi Yönetmeliği'ne göre kütüphaneler aşağıda belirtilen görevleri yerine getirmektedir (2012: madde 7):

a) Amacı doğrultusunda kütüphane materyali seçer, sağlar; kütüphanecilik teknik ve yöntemlerine uygun olarak düzenler ve kullanıcıların hizmetine sunar.
b) Kütüphane materyalini kütüphane dışında kullanılmak üzere ödünç verir.
c) Kullanıcılar tarafından aranan, ancak kütüphanede bulunmayan materyali sağlar ya da kullanıcıları bu materyalin bulunduğu kütüphanelere yönlendirir.
d) Bulunduğu bölgenin kültürel, sosyal, tarihi ve ekonomik yapısı ile ilgili yerel derme oluşturur ve hizmete sunar.
e) Yerel girişimcilere ve yerel ekonomik gruplara bilgi gereksinmelerini karşılayacak bilgi hizmetlerinin organizasyonunu yapar.
f) Kullanıcı rehberliği ve danışma hizmeti verir.
g) Gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş veya kurulacak olan halka açık özel kütüphanelerin teknik iş ve işlemlerine rehberlik eder.
h) Tüm yaş grupları için sanatsal, bilimsel, eğitici ve kültürel etkinlikler düzenler, mevcut etkinliklere katılım ve destek sağlar.

i) Kütüphane hizmetlerini geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla, çevresindeki diğer kamu kurumları, yerel yönetimler, eğitim, öğretim, kültür-sanat, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kişilerle işbirliği yapar.
j) Yerleşik kütüphane hizmetinden yararlanamayan yerleşim birimlerine gezici kütüphane aracı ile hizmet götürür.
k) Engelli, hasta, yaşlı ve eve bağımlı kişiler için uygun hizmetler sunar.
l) Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığı desteklemek amacıyla özel hizmetler sunar.
m) Derleme işlerini, yürürlükteki derleme mevzuatı hükümlerine göre yürütür.
n) Yürürlükteki mevzuat doğrultusunda kütüphane hizmeti ile ilgili diğer görevleri yerine getirir.

Yukarıda açıklanan hizmet ve görevler "herkese eşit mesafe ve eşit hizmet" felsefesiyle kullanıcılara sunulmalıdır. Zira halk kütüphanesi demokratik bir kurumdur ve bu özelliğinde hiçbir durumda ve koşulda taviz vermemelidir.

Halk kütüphanesi toplumun genelini gelecek için hazırlaması beklenen kurumlardır. Kitaplar ve diğer bilgi kaynakları ile çocukların okuma alışkanlığı kazanması, okumayı öğrenme evresinde destek sağlamak gibi sorumlulukları yer almaktadır. Bu çocukların içerisinde en önemli dönem olan okul öncesi çağlar yer almaktadır. Çocukların soru sorma kabiliyetlerini geliştirmek, yeni konular üzerinde merak oluşturmak ve hayal gücü gelişmesi açısından destek sağlamak gerekmektedir. Çocukların okul öncesi çağlarında bu destekler ile tanışması mutlak bir ihtiyaç durumundadır (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1816). Çocukların okul öncesi dönemden itibaren, hatta doğdukları andan başlayarak kitaplarla tanıştırılması gelişimi açısından çok önemlidir. Kitaplar çocukların zihinsel gelişimi, görme, dokunma, hissetme gibi becerilerini kazanmasına yardımcı olmakla birlikte kitaplara daha çok ilgi ve merak duymasını sağlamaktadır. Kitaplarla iç içe olmalarını sağlamak ve okuma alışkanlığı kazanmaları için çocukların kütüphaneye yönlendirilmesi ve kütüphane kullanımının alışkanlık haline getirilmesi sağlanmalıdır.

Halk kütüphanesinin önemli işlevinden birisi de engelli ya da evden çıkamayacak durumdaki kişilere kütüphane hizmeti sunmasıdır. Kütüphaneye uzak yerlerdeki

kişilere gezici kütüphane hizmeti sunulurken, eve bağımlı ve engelli kişiler için de benzer uygulamalar yapılabilmelidir. Özellikle de eve bağımlı kişilere birebir hizmet götürme yanında, bu durumdaki kişiler için, sunulan kütüphane hizmetlerine nasıl erişebilecekleri bilgilerinin öğretilmesi önem taşır (Keseroğlu, 2019: 47). Bu kişilerin kütüphaneyi kullanan bireylerden ayırmaksızın bilgiye erişimlerini ve kütüphane kullanımlarını sağlamak, gelişimleri açısından büyük ölçüde faydalı olduğu bilinmektedir.

Halk kütüphanesinin geniş halk kitlelerine bu imkânları sağlayabilmeleri için, günümüz bilgi ve bilişim teknolojilerini olanaklar ölçüsünde kullanmaya gayret etmeleri gerekmektedir. Kurumun bilgi ve bilişim yeterliliklerinin arttırılması kadar halk kütüphanesinde bu teknolojileri kullanacak bilgi uzmanlarını istihdam edilmesi de son derece önemli ve gereklidir. Halk kütüphanesinin geniş halk kitlelerine bu imkânları sağlayabilmeleri için, günümüz bilgi ve bilişim teknolojilerini olanaklar ölçüsünde kullanmaya gayret etmeleri gerekir. Kurumun bilgi ve bilişim yeterliliklerinin arttırılması kadar halk kütüphanesinde bu teknolojileri kullanacak bilgi uzmanlarını istihdam edilmesi de son derece önemli ve gereklidir. Ayrıca halk kütüphanesi bulunduğu bölgenin tercihlerine göre güncel bilgi kaynaklarını bulundurmalı, bunların yanında e-kaynakları da kütüphane kullanıcılarının hizmetine sunabilmelidir. Halk kütüphanesinin bu koşulları sağlayarak topluma okuma alışkanlığı kazandırabilmesi için profesyonel personellere ihtiyaç vardır (Yıldız, 2015: 64-65). Çağımızın en önemli hastalığı haline gelen tüketim, her alanı etkilediği gibi halk kütüphanesini de etkilemiştir. Bu hastalığa karşılık halk kütüphanesinin yenilikleri takip ederek kendini yenilemesi ve bünyesinde yer alan dermesini kullanıcı ölçeğiyle birlikte güçlü hale getirerek oluşturması gerekmektedir.

Halk kütüphanesi nitelikli ve gerekli formasyona sahip personel kadrosuyla bulunduğu çevredeki herkesi içine alan bir hizmet anlayışını esas almalıdır. Ancak bu hizmet anlayışı ve kütüphane esaslarıyla görevlerini yerine getirebilir.

2.4. Halk Kütüphanesi Örgütü

Halk kütüphanesi, bulunduğu toplumun her yaştan bireyine ayrım yapılmaksızın hizmet sunan ve topluma yön veren önemli bir bilgi yuvasıdır. Halkın refah seviyesinin yükselmesi, boş zamanlarını değerlendirmesi, okuma alışkanlığı kazanması ve halka kütüphane bilinç ve becerilerini aşılamak için hizmet veren kurumdur.

Ülkemizde halk kütüphanesi merkezi otorite ve yerel yönetimlere bağlı olarak hizmet vermektedir. Yerel yönetime bağlı merkezler genel manada "belediye kütüphaneleri" oluşturmaktadır. Ülkemizdeki halk kütüphanelerinin asıl bilinen büyük grubunu ise Bakanlık bağlısı kütüphaneler oluşturmaktadır. Halk kütüphanesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı temel hizmet birimlerinden Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (KYGM)'ne bağlı olarak hizmet vermektedir.

Halk kütüphanesi örgütü hizmet kalitesini daha etkin kılabilmek için amaç ve işlevlerine bağlı olarak kendi bünyesinde türlere ayrılmaktadır. Bunlar: Merkez Kütüphane, Şube Kütüphane, Çocuk Kütüphanesi, Gezici Kütüphane, Geçici kitaplık ve Edebiyat-Müze Kütüphanesi şeklinde ifade edilmektedir. Yurt dışında ülkemizdeki gibi bir örgütlenme olmasa da yerel sistemlere bağlı olarak kütüphane hizmeti verildiği bilinmektedir. Ülkemizde daha çok merkezi sisteme bağlı bir örgütlenme sistemi var iken yurt dışında yerel sisteme bağlı sistemsel bir anlayış söz konusudur. Ülkemizde yer alan halk kütüphane örgütünü oluşturan türler aşağıdaki ifadelerle sıralanmaktadır:

2.4.1. Merkez Kütüphane

Merkez halk kütüphanesi diğer adıyla il halk kütüphanesi, il merkezinde kurulan ve varsa şube halk, çocuk ile ihtisas kütüphanelerinin bağlı olduğu kütüphaneyi ifade eder (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012: madde 4). Merkez Kütüphane, çevresinde bulunan Şube Kütüphane, Çocuk Kütüphanesi, Gezici Kütüphane ve Geçici Kitaplıkların kendisine bağlı olduğu kütüphanedir.

Merkez kütüphane, genel olarak halk kütüphanesi örgütünün beyni olarak kabul edilen, merkezi bir noktada konumlandırılması düşünülen ve kütüphane kurumunun ana hizmet merkezi olarak görülen parçasıdır (Yılmaz, 1990: 20). Merkez kütüphanenin bulunduğu şehrin her yere eşit uzaklık mesafesinde yer alması gerekmektedir. Ulaşımın kolay olması kullanıcıların yararlanması ve bilgi kaynaklarına erişebilmeleri açısından önemlidir. Bunun dışında merkez kütüphaneye bağlı çeşitli kütüphaneler de bulunduğundan iş yükleri ve iş birlikleri oldukça fazladır. Ayrıca merkez kütüphane bulunduğu şehrin nüfus miktarı, kütüphane kullanım yoğunluğu ve en önemlisi hitap ettiği kitleye göre koleksiyonlarını ve hizmetlerini bu ölçüde genişlettiği görülmektedir.

2.4.2. Şube Kütüphanesi

Şube kütüphanesi, semt, bucak, kasaba ve diğer yerleşim merkezlerinde il (merkez) veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak hizmet veren kütüphaneyi ifade eder (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012: madde 4). Şube Kütüphaneleri ve Merkez Kütüphane arasında sürekli bir iletişim hali mevcut olup birbirlerinden haberdarlardır. Şube Kütüphaneler bölgesel kalkınmayı ve ilerlemeyi destekleyen kurumlardır.

Şube kütüphaneleri, daha çok şehir dışında ve kırsal alanlarda yaşayan insanlar için hizmet vermektedirler (IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu, 1992: 76) Şube kütüphaneleri, politika, hizmetler, bütçe, bilgi sağlama bakımından merkez kütüphanece desteklenirler. Bu kütüphanelerin merkez kütüphane ile ilişkisi daha çok bilgi sağlama amacıyla gerçekleşmektedir. Bazı durumlarda şube kütüphaneleri, merkezde bir kütüphane ve bunun altında yer alan birçok alt şube biçiminde de olabilmektedir (Çapar, 1987: 39-40).

Şube kütüphanesinin il ya da ilçe halk kütüphanesine bağlı olmakla birlikte her kütüphane gibi kitap okuma, kütüphane etkinlikleri gibi çeşitli faaliyetlerle de ön plana çıkmakta ve varlığını aktif bir şekilde sürdürmektedir.

2.4.3. Çocuk Kütüphanesi

Çocuk kütüphanesi, il veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak on dört yaşına kadar olan çocuklara ayrı bir binada hizmet veren kütüphaneyi ifade eder (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012: madde 4). Çocukların genç birer yetişkin olana kadar çocuk kütüphanesinden faydalanmaları sağlanmalıdır.

Çocukların bireysel gelişimine destek olmak üzere kurulan, evrensel değerlere sahip olduğu kadar, bulunduğu bölgenin yerelliğini de yansıtan kurumlar çocuk kütüphanesidir. Yaşam kalitesi yüksek, evrensel değerlere ve farklılıklara saygılı bireylerin, topluma katılımı ve katkısı da üst düzeylerde olur. Bu bakımdan çocukluk dönemlerinin mimarı çocuk kütüphanelerinin birey, toplum ve bir bütün olarak devlet yaşamının sağlıklı olmasına önemli katkıları bulunmaktadır (Akkaya ve Odabaş, 2019: 82). Geleceğe nitelikli bireyler yetiştirmek için çocuklara kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmak çocuk kütüphanesinin en önemli görevleri arasında yer almaktadır.

Kütüphane, her çocuğun birçok fırsattan faydalanmasına, eğlenmesine, öğrenmesine, keşfetmesine ve paylaşmasına açık bir kapıdır. Okumak, öğrenmek, kimliğini keşfetmek ve bilgiye gittikçe değer veren ve bilgiyi bulup kullanabilmeye bağlı bir topluma katılmak için esastırlar. Çocuklar ebeveynlerinin, ailelerinin, okullarının ve arkadaşlarının yardımıyla okumayı öğrenirler. Kendi tercihlerini ve ilgi alanlarını keşfetme, seçme ve geliştirme fırsatı verilirse kütüphanenin onlara sunduğu potansiyeli kullanabilirler. Kütüphane, bir çocuğun ufkunu evinde ve okulunda mevcut olanların ötesine genişletme yolunu açar. Genellikle bir çocuğun böyle bir özgürlüğün kendi şartlarına göre keşfetmesine izin veren bir yerle ilk karşılaşmasıdır (Crossley, 2015: 2).

Okuma becerisinin erken çocukluk döneminde gelişmesi önemli bir yaşam becerisidir. Okuryazarlık öğreniminin, okuma sevgisinin gelişmesi bir çocuğun hayatının ilk 11 yılında olur (Save the Children, 2014: 4). 11 yaşına kadar okuma becerisi edinen çocuklar okulda daha başarılı olurlar, daha iyi sınav sonuçları alırlar ve iş yaşamlarına atıldıklarında da daha iyisini yaparlar. Aileler de bu bilinçle

çocuklarının okuma becerisini kazanmaları, hayatlarına iyi bir başlangıç yapmaları adına destekleyerek yetiştirirler. Bir çocuk gençken iyi bir okuma becerisine sahip olmazsa, eğitimini sağlayamaz, kötü alışkanlıklar kazanabilir ve iş dünyasında da çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalabilir (Art Council England, 2013: 5).

Kütüphane, çocukların okuryazarlık gelişimini ve okuma zevkini desteklemede önemli bir role sahiptir. Kütüphaneyi ziyaret etmenin, onların okuma becerisi kazanmasının en yüksek eylem olduğunu göstermektedir (The reading agency, 2012).

Çocuk kütüphanesinin en güçlü ve destekleyici özelliklerinden biri, çocukların okuryazarlık becerilerinin gelişimini destekleme ve erken yaşlardan itibaren okuma sevgisi kazanmalarını sağlama yetenekleridir. Çocukların küçük yaşlardan itibaren ve hatta bir bebeğin doğmadan önce anne babasının kütüphane ile ilişkisi olmalıdır. Kütüphane çocukların yaşamlarını, özellikle ilk ve ortaokula, gençlikten yetişkinliğe geçişlerini hayati derecede desteklemektedir (Crossley, 2015: 3).

Çocuk kütüphanesi bu destekleyici rolünü aşağıdaki gelişimlerle birlikte yapmaktadır (Crossley, 2015: 5):

- Çocukların erken öğrenme ve kültürel gelişimi
- Çocukların konuşma, dinleme ve erken okuma yazma becerileri
- Çocukların sosyal ve duygusal becerileri
- Ebeveyn / çocuk bağı ilişkisi
- Okula hazır çocuklar yetiştirme
- Ebeveynlerde ve bakıcılarda bilinci arttırma

Çocuk ile kitap arasındaki bağı güçlendirebilmek ve bu bağın yaşam boyu devamlılığını sağlayabilmek için çocukların kütüphane kullanma alışkanlığını erken yaşlardan itibaren sağlamak gerekmektedir. Çocuk kütüphanesi bu bağı güçlendirebilmek ve dil gelişimlerini sağlayabilmek açısından zengin içerikleri ile en uygun ortamı sağlamaktadır. Bunların yanı sıra gelir seviyesi düşük aileye sahip çocukların okul öncesi eğitimi alamadıkları durumlarda çocuk kütüphanesi önemli

bir yer tutmaktadır (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1814-1815). Bu fırsatları sunan çocuk kütüphanesi, çocukların çeşitli bilgi ve beceri kazanan, dil ve zihinsel gelişimlerini destekleyen, kitapla hemhal olan ve geleceğe hazır bireyler olma yolunda önemli bir konumda yer almaktadır.

Her yaştan çocuğun kütüphaneyi çekici, davetkâr algılaması, ürkütücü olmayan yerler olarak görmesi gerekmektedir. İdeal olarak çocuk hizmetlerinin, kolayca tanınabilen (örneğin çocuklara özgü mobilyalar, aydınlatma ve renkler) ve kütüphanenin diğer bölümlerinden farklı olan kendilerine ait yerlere gereksinimi vardır. Çocuk kütüphanesi, çocuklara birbirleriyle veya diğer insanlarla tanışabileceği kamusal bir alan sunmalıdır (Bozkurt, 2013: 27). Bu bakımdan çocuklara yönelik tasarlanmış kütüphane çocukların ilgi ve merak duygusunu geliştirmesi açısından önemlidir.

Çocuklara verilen hizmetler yetişkinlere verilen hizmetler kadar önemsenmelidir. Çocuk kütüphanesi, çocukların bilgi, kültür ve eğlenme gereksinimlerini aşağıdaki biçimlerde karşılamalıdır (IFLA, 2003):

- Çeşitli materyalleri ödünç vererek,
- Bilgi ve danışma hizmeti sunarak,
- Çocuklara materyal seçiminde yardım ederek,
- Materyal seçimi ve kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi sürecine çocukları da katarak,
- Kütüphane kullanımı ve bilgi okuryazarlığı eğitimi vererek,
- Güdüleyici etkinlikler yaparak (okuma teşviki),
- Yaratıcı programlar ve öykü okuma hizmeti sunarak,
- Ebeveynlere ve bakıcılara eğitim vererek,
- Bakıcılara, okul öncesi öğretmenlere, öğretmenlere ve kütüphanecilere danışma hizmeti sunarak ve eğitim vererek,
- Kurum ve kuruluşları destekleyerek ve işbirliği yaparak.

Yukarıda bahsedilen çocuk kütüphanesinde verilen hizmetler, nitelikli personel ve çocuklara özel dermesiyle birlikte etkili hale gelecektir. Çocuk kütüphanesinde etkin rol oynayan çocuk kütüphanecisinin çeşitli etkinlik ve oyunlarla çocukları kitaplarla tanıştırması sağlanmalı ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırması gerekmektedir.

Çocuk kütüphanesi, çocukların kütüphanelerle tanıştığı ilk yerlerdir. Gelecek nesillere umut bağlayabilmede çocukların kütüphanelerle ilk tanışmada kazandıkları izlenimlerinin olabildiğince iyi olması gerekmektedir. Bu nedenlerin ışığında, çocuk kütüphanesi en fazla önem verilmesi gereken kütüphane türleridir (Güneş ve Çakmakkaya, 2019: 37).

Halk Kütüphanesine bağlı olarak hizmetini sürdürmekte olan çocuk kütüphanesi çocukların küçük yaşlardan itibaren kütüphane eşlikçileri (ebeveyn, bakıcı, dedenine, öğretmen vs.) ile birlikte yararlanması gereken mekânlardır. Çocuklara kütüphanenin çekiciliğini göstermek ve kitap okuma sevgi ve alışkanlığı kazandırmak amacıyla kütüphanenin onların ilgisini çekebilecek nitelikte tasarlanması gerekmektedir. Dermesinde eğitici oyuncak materyallerinin, kitapların, masalların olduğu okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde destekleyici özel bir koleksiyon oluşturulmalıdır. Bunların haricinde çocukların yaş ve ilgisine göre doğru kaynaklara erişimlerinin sağlanması amacıyla kütüphane personeli ve alanında eğitim almış kütüphanecinin de olması elzemdir. Kütüphane personelinin çocuk psikolojisinden anlayan, nazik, sıcakkanlı olması çocuklarla iletişimi açısından önemli bir davranıştır. Tüm bu amaç ve sebeplerden ötürü çocuk kütüphanesi, ülkenin geleceği ve refahını yükseltmenin ilk basamağını oluşturmaktadır. Gerekli kuruluşlar bu konuda hassasiyet göstermelidir.

2.4.4. Gezici Kütüphaneler

Halk Kütüphanesi Yönetmeliği'ne göre Gezici Kütüphane Hizmeti, yerleşik kütüphane hizmetinden yararlanamayan yerleşim birimlerine uygun taşıtlarla götürülen kütüphane hizmetini ifade eder (2012: madde 4).

Halk kütüphanesi bünyesi içerisinde yer aldığı bilinen gezici kütüphaneler, halk kütüphanesinde kullanıcılara sağlanan hizmetleri önceden belirlenmiş olan istasyonlara ulaştırarak hizmet veren kütüphane türüdür. Günümüzde motorlu taşıt araçlarıyla hizmet veren gezici kütüphane, ilk çıktığı yıllarda hayvanlarla sağlandığı bilinmektedir. Gezici kütüphane genellikle halk kütüphanelerine mesafe sorunu yaşayan kullanıcılara, gelir seviyesi düşük ailelerle birlikte hastalara ve düşkünlere hizmet götürmektedir (Odabaş, 2019: 126). Bulunduğu çevredeki halk kütüphanesinden yaralanamayan kişiler için hizmete sunulan gezici kütüphane, bireylere kitap okuma alışkanlığı kazandırma anlamında olumlu katkı sağlamaktadır.

Akkaya ve Odabaş (2019: 135)'ın Bikos ve Papadimitriou (2018, s. 380)'dan aktardığına göre, gezici kütüphanenin temel amacı; gelir, kültür düzeyi, sosyal alışkanlık, gündelik rutin ve coğrafik konumları nedeniyle toplumun dezavantajlı olan kesimlerine enformasyon, bilgi, kültür ve okuryazarlık sağlama hizmetleri sunmaktır. Bu yönleriyle gezici kütüphane aslında halk kütüphanesinden daha popüler biçimde işletilmektedir. Tabi bu popülerlik önemli bir kişinin dünya çapında duyulmasına da vesile olacaktır.

Ülkemiz dünya çapında gezici kütüphane fikrinin yerleşmesinde ve geliştirilmesinde öncülük etmiştir (Alaca, 2015: 23). Ülkemizde Eşekli Kütüphane Hizmeti adıyla Mustafa Güzelgöz tarafından kurulan ve gezici kütüphane hizmetlerine ışık tutan bu uygulama Mustafa Güzelgöz'e Dünya Gönüllüler Barış Ödülü layık görülmesine neden olmuştur (Keseroğlu, 1991: 5). Ülkemizde ve Dünyada büyük bir yankı uyandıran Eşekli Kütüphaneci Mustafa Güzelgöz, kitap ve kütüphaneyi insanlarla buluşturarak insanlık adına nasıl bir başarı yakaladığını bu birinciliğiyle kanıtlamıştır.

Gezici kütüphane bir diğer adıyla mobil kütüphane, kütüphane sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Mobil kütüphane, her kitabı mobil kütüphane kullanıcıları için aktif olarak kullanılabilir hale getirmek için ana ve şube kütüphanesinden ödünç almaktadır. Bu kuşkusuz, toplam kütüphane koleksiyonunun mobil kütüphane personelindeki gücü ve keskin bir farkındalığı içermektedir. Bütçe ve alan nedeniyle, kitap seçimi mobil kütüphane hizmeti için sınırlı fakat son derece gerekli ve önemli

bir faaliyettir. Tüm kitap seçim hizmetleri gezici kütüphane personeline yönlendirilmelidir. Mobil kütüphane personeli, güncel yayınları takip etmeli ve koleksiyonuna hangi kaynakları temin edeceğini bilmesi gerekmektedir. Mobil kütüphane personeli, kütüphane hizmetlerinin bir parçası olduğundan, kitap toplantılarına dâhil edilmelidir. Koleksiyon son derece iyi seçilmelidir ve yalnızca temsili bir koleksiyonun dâhil edilmesi gerekir. Bu açıklamalar diğer konu alanları için de geçerli olabilir. Unutulmaması gereken nokta ise, mobil birimin koleksiyonunun iyi dengelenmiş olması ve kesinlikle sadece eğlence amaçlı kitaplara ayrılmaması gerektiğidir (Sexton, 1961: 306-307).

Genel olarak mobil kütüphane, bilgi ihtiyacı duyan bireylerin bilgi ihtiyaçlarını karşılamada ve toplumun geniş bir kesimine bilgi sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Mobil kütüphane, geleneksel kütüphanenin sunduğu hizmetlerin bir uzantısıdır. Genellikle, mobil kütüphane bir halk kütüphanesi sistemi tarafından hizmet vermekte ve okullara, küçük kasabalara, kavşaklara ve alışveriş merkezlerine programlı, tekrarlanan bir rota belirleyerek seyahat etmektedir. Şoförü de genellikle kütüphanecidir. Kütüphaneci, kullanıcı çıkarlarını ve bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya ve tahmin etmeye çalıştığı için taşıdığı koleksiyon değişiklik gösterebilir. Kütüphane bölgesinin uzak köşelerine ulaşmak, mobil kütüphane için öncelikli bir hedeftir. Elbette mobil kütüphane, kütüphane bölgesinin büyüklüğüne ve nüfusuna bağlı olarak farklı şekillerde koleksiyonunu yenilemektedir. Mobil kütüphane sosyal yardım mekanizmaları, fiziksel kütüphaneye ulaşamayan veya erişemeyenlere kitap ve diğer materyaller sağlamaktadır. Son çalışmalara göre, mobil kütüphane ve şubeler, halk kütüphanesi tarafından ülke çapında kullanılan iki ana hizmet noktası olmuştur (Davis vd., 2001: 1).

Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı toplam kütüphane sayısı 1.162 olup ayrıca 53 mobil kütüphane aracı ile hizmet götürülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019: 88).

Mobil kütüphane, halk kütüphanesinden yararlanamayan kişilere yönelik tasarlanan, hizmetini vereceği kitleye göre materyallerini sınırlandıran, belirli bir araç ile kişilerin faydalanmasını sağlayan kütüphaneyi kapsamaktadır. Örneğin çocukların

faydalanması için kullanılan bir gezici kütüphanenin materyallerini çocuklara yönelik seçmesi gerekmekte iken, yaşlıların faydalanması için kullanılacak ise üst yaşlara hitap edecek materyallerin seçilmesi büyük önem taşımaktadır. Mobil kütüphaneyi halk kütüphanesinden ayıran en önemli özellik de belirli bir araç ile sınırlı bir koleksiyon ve alan ile halk kütüphanesinden yararlanamayan kişilere yönelik hizmet sunmasıdır. Bütçe ve alan nedeniyle, kitap seçimi mobil kütüphane hizmeti için sınırlı fakat son derece gerekli ve önemli bir faaliyettir. Bu nedenle gezi kütüphane kullanıcılarına hassasiyet yüksek olmalıdır. Çünkü mobil kütüphane bulunduğu bölge için tek kütüphane tesisi olmakla birlikte kullanıcının kütüphane hizmetleriyle tek temasıdır. Mobil kütüphaneden faydalanılması bulunduğu bölgenin kalkınması ve gelişmesi adına büyük önem taşımaktadır.

2.4.5. Geçici Kitaplıklar

Geçici kitaplıklar, kütüphane kullanımına olanak sağlayamayan kullanıcıların kısa süreli ödünç alma ve verme hizmetine ulaşabildiği kitaplıklardır (Yılmaz, 1995: 38).

Özdemirci (1987: 199-203)'nin "*Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Halk Kütüphanelerimiz*" başlıklı makalesinde "Eğitim yatırımları içinde kütüphaneler de düşünülmüştür. Yayınların halka ulaştırılması için 'köy seviyesinde halk kitaplıkları', 'ödünç yerme servisleri' ve 'geçici kitaplıklar' kurulması düşünülmekte ve bu olguların toplum kalkınması çalışmalarıyla bağlantılı olarak yürütüleceği, eğitimin ayrılmaz parçası olan kütüphanelerin yurt düzeyinde dağılımında eğitim çalışmalarının ortaya koyduğu' gereksinimlerin göz önünde bulundurulacağı belirtilmiştir" şeklinde bir ifade yer almaktadır. Yine aynı makalesinde, kütüphane binalarının sayı ve nitelik olarak ihtiyacı karşılayacak düzeye çıkarılacağı, halk kütüphaneleri ile halk eğitim merkezlerinin çalışmalarında koordinasyon sağlanacağı ve böylece "evlere ödünç verme ve geçici kitaplıklar sistemi"nin geliştirileceği, kütüphanecilik alanında ihtiyaç duyulan insan gücünü yetiştirmek için tedbirlerin alınacağı belirtilmiştir. Geçmişten günümüze geçici kitaplıkların devletin nezdinde olarak kalkınma ve geleceğe yatırım olarak belirli yerlerde kısa süreliğine hizmet verdiği görülmektedir.

Geçici kitaplıklar genellikle belli yerlerde belli zamanda oluşan dezavantajlı gruplara yönelik verilen koleksiyon hizmetidir. Bunlara örnek olarak huzurevleri, hastaneler, cezaevleri, yaşlı bakım evleri, deprem evleri, çadır kentler, çadır kampları gibi alanlarda geçici olarak o bölgede yaşayan dezavantajlı bireylere sunulan hizmetler verilebilir. Bireylerin geçici de olsa kitap okuma alışkanlığı kazanması ve bilgi ihtiyacını gidermesini sağlamak temel amaçlardandır. Bu nedenle geçici kitaplığa seçilen koleksiyonun hedef kitleye yönelik oluşturulması gerekmektedir.

2.4.6. Edebiyat-Müze Kütüphanesi

Halk Kütüphanesi Yönetmeliği'ne göre edebiyat müze kütüphanesi, il veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak hizmet veren edebiyat konulu özel dermeye sahip ihtisas kütüphanesini ifade etmektedir.

Edebiyat müze kütüphanesinin edebiyat alanında uzmanlaşmış "Uzmanlık (İhtisas) Kütüphanesi" niteliğinde olmaları hedeflenmiştir. Bu yeni yapının kütüphane yönünün daha ağır basması nedeniyle edebiyat müze kütüphaneleri idari açıdan, kuruldukları illerdeki il halk kütüphanesine bağlanmıştır (Atınç ve Karadeniz, 2011: 523).

Müze ve kütüphane, temelde benzer misyona sahiptir. Her iki kurum da, insanlığın kültür birikimini gelecek nesillere aktarmayı amaç edinir. Bilginin okunması ve geniş bir bağlamda yorumlanabilmesi için uzmanlık bilgisine yani o konuda daha önceden üretilmiş olan bilgi ve düşünce birikimine ihtiyaç vardır. Bu birikim, yazılı bilgi taşıyıcıları olan kütüphane materyallerinde yer alır. Öte yandan, müze objelerinin gerçek ve tekil olması da, onlara bilimsel gerçekliğin kanıtı olma özelliği vermekte ve bilimsel araştırmalar için yol göstermektedir (Mollaoğlu, 2007: 305).

Türkiye'de belirli müzelerde tür açısından halka kapalı, özel konu kütüphanesi olarak tanımlanabilecek nitelikte bilgi hizmetleri verilmektedir. Ancak buradaki kütüphaneler genelde müzenin içeriğine uygun, özellikle sanat alanındaki bilgi kaynaklarından oluşan bir dermeye sahiptir. Kendi alanında ilk olan edebiyat müze kütüphanesi ise müze kütüphaneciliğine benzer felsefeyle hizmetler verseler de edebiyat alanında uzmanlaşmış bir dermeye sahiptirler. Ayrıca müzeler bünyesinde

hizmet veren kütüphaneden farklı olarak, edebiyat müze kütüphanesi kullanıcısını sınırlamayan, halkın her kesiminden kullanıcıya açık olan bir araştırma kütüphanesi niteliğindedir (Atınç ve Karadeniz, 2011: 523).

Edebiyat müze kütüphanesinde müze kısmını kaleme alan kişi tarafından kullanılan araç gereçler, nesneler oluştururken kütüphane kısmını ise edebiyat adı altında verilen şiir, roman, hikâye, tenkit, biyografi gibi başlıklar yer almaktadır. Tabi bu kaynakların yanı sıra diğer tür kaynaklar da koleksiyonu özgün ve biricik kılarak kütüphaneyi nitelikli hale getirmektedir.

Ülkemizde yer alan edebiyat müze kütüphanesi yazarlar, çevirmenler, editörler, yayımcılar ve edebiyat âşıkları olan okurların da bir araya gelerek iletişimin arttığı mekânlardır. Bu nedenle de bu kütüphane türü edebi içeriğe yönelik birikim sunan özel ihtisas kütüphane olarak adlandırılabilir. Kısa ve net olarak söyleyebiliriz ki bir halk kütüphanesi örgütü içerisinde yer alan edebiyat müze kütüphanesi toplumun tümüne hizmet sağlayan bir araştırma kütüphanesidir.

Ülkemizde edebiyat müze kütüphanesine dair en güzel örnekleri sayacak olursak; Ankara-Mehmet Akif Ersoy Edebiyat-Müze Kütüphanesi, Erzurum-Erzurumlu Emrah Edebiyat Müze Kütüphanesi, İstanbul-Ahmet Hamdi Akseki Edebiyat Müze Kütüphanesi, Diyarbakır-Ahmet Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi, Adana-Karacaoğlan Edebiyat Müze Kütüphanesi gibi kütüphaneler sıralanabilir.

2.5. Halk Kütüphanesi Yapısal Unsurları

Halk kütüphanesi, herkesin yararlanması için yazılı, basılı, görsel-işitsel ve çizgisel her türlü bilgi kaynağını sağlayan, barındıran, düzenleyen ve en elverişli yararlanma ortamını yaratacak araçları ve yöntemleri kullanarak kullanıcısına ulaştıran kuruluştur (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012: madde 4). Toplumun bilgiye ulaşmasında önemli bir bilim merkezi olması ve ülke gelişmişliğinin bir göstergesi olması sebebiyle yapısal ve işlevsel olarak halk kütüphanesi güçlü olmalıdır (Karabulut, 2013: 32). Toplumu yönlendirmesi ve geleceğe güvenle bakabilmelerini sağlamaları adına halk kütüphanesi belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Kütüphaneler, basılı kaynakları toplama, düzenleme ve yararlandırma biçiminde olan işlevlerini yirminci yüzyılın ortalarına kadar büyük bir değişime uğramadan sürdürmüşlerdir (Üstün, 1994: 217). Ancak günümüzde, kütüphanenin bu işlevlerini çağın gereklerine uygun bir şekilde yerine getirebilmesi için gerek fiziki açıdan gerekse nitelik açısından birtakım değişimlere uğradığı ve uğraması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır (Alaca, 2015: 14). Halk kütüphanesi bu değişim ve gelişmeleri yakından takip etmeli ve çağa ayak uydurmak zorundadır. Aksi halde kullanıcılarına hizmet veremeyerek ve asıl amacını yerine getirememektedir.

Sürekli gelişim ve değişim halinde olan halk kütüphanesinin varlığı; kullanıcı, derme, personel, bütçe ve binadan oluşan beş temel unsur üzerine inşa edilmiştir. Bu yapısal unsurlar kütüphanenin olabilmesi ve hizmet verebilmesi için gerekli olan unsurlardır. Bu yapısal unsurlardan biri eksik olduğunda kütüphane hizmetinde aksaklıklar meydana gelecek ve kütüphane amacına uygun işlevselliğini yerine getiremeyecektir.

2.5.1. Kullanıcı

Halk Kütüphaneleri ile ilgili ülkemizdeki çatı mevzuat olan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde kullanıcı, kütüphanelerde verilen hizmet ve olanaklardan yararlanan kişileri ifade etmektedir (2012). Kullanım kavramı içinde değerlendirilmesi gereken kullanıcı; "kütüphanenin hizmet vermek için hedeflediği grubun üyeleri ile kütüphane dermesi ve hizmetini fiilen kullanan diğer kişiler olarak tanımlanmaktadır (American Library Association, 1983: 237). Bir kütüphanede veya bilgi merkezinde kullanıcılar, iletişim döngüsündeki bilgilerin son bağlantıları veya alıcısıdır. Kullanıcılar için kullanıcı, üye, müşteri olarak eş anlamlı veya yakın anlamlı olarak kullanılan birçok terim vardır. Bunlardan kullanıcı, tercih edilen terimdir (Kumar ve Phil, 2009: 001). Halk kütüphanesi için kullanıcı unsuru olmazsa olmazıdır. Kütüphane, kullanıcılarıyla var olur ve amaca yönelik hizmet etmesini sağlayan hedef kitlesidir.

Kullanıcılar, bir kütüphane kuruluşunda kendilerine verilen görevler temelinde farklı kategorilere ayrılabilen bireylerdir (Devarajan, 1989: 63). Bir halk kütüphanesinde

kullanıcılar çoğunlukla çocuklar, öğrenciler, ev hanımları, çiftçiler, emekli kişiler, okuryazarlar ve hatta araştırmacılardır. Akademik bir kütüphanede kullanıcılar öğrenciler, öğretmenler ve araştırmacılardan oluşmaktadır. Bilgi kullanıcıları, kütüphanedeki bilgi yaklaşımlarına dayanarak, esas olarak 4 gruba ayrılabilirler (Kumar ve Phil, 2009: 1-2):

i) Potansiyel kullanıcı: Belirli hizmetler tarafından sağlanabilecek bilgilere ihtiyaç duyan kişi.
ii) Beklenen kullanıcı: Belirli bilgi hizmetlerini kullanma niyetinde olduğu bilinen kişi.
iii) Gerçek kullanıcı: Ondan avantaj sağlayıp sağlamadığına bakılmaksızın bilgi hizmetini gerçekten kullanan kişi.
iv) Yararlanıcı kullanıcı: Bilgi hizmetlerinden ölçülebilir avantajlar elde eden kişi.

Halk kütüphanesi kullanıcılara sunduğu hizmetlerle bünyesinde etkin olarak bulunan kullanıcıları elinde tutmaya çalışmanın yanında potansiyel kullanıcı gruplarına da erişerek bu bireylerin etkin hale gelmesini amaçlamaktadır (Alaca, 2015: 15). Çeşitli yaş gruplarının yer aldığı halka hitap eden halk kütüphanesi, diğer kütüphane türlerine kıyasla daha farklı sınıfların yer aldığı kişilere hizmet vermektedir (Açıkgöz, 2012: 47). Halk kütüphanesi herkesi temel alan bir anlayışla hizmetini sürdürmektedir.

Kullanıcı potansiyelinin genişliği sunulan hizmet çeşitliliğini de arttırmakta ve her gruba farklı stratejilerle yaklaşılmaktadır. Kütüphane, potansiyel kullanıcı gruplarını tanımalı ve verilen hizmetlerin yeterliği konusunda geri dönüşler alarak belirli aralıklarla kullanıcı eğitimleri düzenlemelidir. Bu doğrultuda kullanıcıların ilgi ve ihtiyaçlarına göre verilen hizmetler de geliştirilmelidir. Halk kütüphanesinin toplumsal değeri hizmet verdiği kullanıcı sayısının çokluğu doğrultusunda artmaktadır (Çalış, 2019: 34-35). Nasıl ki her kurum hedef kitlesi doğrultusunda hizmetlerine yön veriyorsa halk kütüphanesi de hedef kitlesi olan kullanıcılarına göre politika ve esaslarının dışına çıkmadan hizmet kalitesini arttırmalıdır. Bu durumun kütüphane kullanımını da olumlu yönde etkilediği görülecektir.

Kütüphane işlemleri ve politikaları sadece personelin veya kurumun memnuniyeti değil kullanıcıların isteklerini karşılamaya dayalı olmalıdır. Kütüphane hizmetleri kullanıcıların gereksinimlerini karşıladığı takdirde nitelik kazanabilir. Halk kütüphanesi kullanıcı memnuniyeti açısından pozitif yönde bir politikaya sahip olmalıdır. Bütün bu politikaların planlanması ve sistemin tasarlanmasında bilgilerin ve bilgi kaynaklarının hazırlanmasında kullanıcılara yönelik olumlu etkinin en temel hedef olarak benimsenmesi gerekmektedir (IFLA, 2007: 73). Kullanıcı faktörünün halk kütüphanesinin en önemli unsuru olduğu ve kullanıcıya göre şekillendiği göze çarpmaktadır.

Kütüphane yönetiminin okuyuculara yönelik ödünç verme, referans ve kütüphaneler arası işbirliği çalışmalarının gerçekleştirilmesi gibi hizmetleri vermesi ve aynı zamanda kataloglamayı, süreli yayın hizmetlerini, otomasyon çalışmalarını, fotokopi hizmetlerini kapsayan çalışmaları yürütmesi de okuyucu/kullanıcı hizmetlerinin temelini oluşturur (Şahin, 2019: 32).

Halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneden duydukları memnuniyetin yüksek olması kullanıcılar ile kütüphane hizmetleri arasında olumlu ilişki oluşmasına sebep oluşturur. Kullanıcı memnuniyet derecesini etkileyen diğer bir husus ise halk kütüphanesindeki görev yapan personelin kullanıcıların beklentilerine olan ilgisi ile kullanıcılarla olan ilişkileridir (Çağlayan, 2011: 382). Personel, kullanıcı ve kütüphane ilişkisi ne kadar iyi olursa kütüphaneden yararlanma da o ölçüde katlanarak artacaktır. Kütüphane, kullanıcılarının beklentilerini karşılayabilmek için yaptıkları hizmetleri en üst seviyede tutarak verilen bu hizmetlerin daha kaliteli ve yararlı olmasını sağlamalıdır. Bu kurallara uyulduğu takdirde hem kütüphane hizmet kaliteleri artacak hem de kullanıcı memnuniyeti artarak kütüphane kullanımı daha yaygın hale gelmiş olacaktır (Çağlayan, 2011: 383). Bu etkileşimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi de halk kütüphanesinin yapısal unsurlarından biri olan dermesini kullanıcılarına göre şekillendirmesi ve sunumuyla mümkün olmaktadır.

2.5.2. Derme

Derme, kütüphane kullanıcılarının kişisel gelişlim, bilgi ve eğitimleri konularındaki gereksinimleri sağlamak amacıyla toplanmış ve gerekli teknik çalışmalar sonunca kullanıcı hizmetine sunulan kütüphane bünyesinde yer alan bilgi kaynakların tümünü ifade eder (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012: madde 4).

Halk kütüphanesinin koleksiyonunda (dermesinde);

- Danışma kaynağı adını verdiği ansiklopediler, sözlükler vb.
- Kent kitaplığı adı verilen bulunduğu ile ait çıkmış kitaplar, süreli yayınlar
- Güncel süreli yayınlar adı altında yerel gazeteler, dergiler
- Son çıkan kitaplar özellikle edebi eserler romanlar yer almaktadır (Halk Kütüphanem, 2019).

Halk kütüphanesi çocuk, genç, yetişkin, yaşlı kısacası her yaştan kullanıcıya hizmet veren kurumlar olduğundan bünyesinde bulundurduğu dermesini de kullanıcılarına göre nitelikli bir şekilde oluşturmalıdır. Halk kütüphanesi dermesi her yaş grubuna hitap edecek türden materyalleri barındırmalıdır. Kullanıcıların halk kütüphanesinden yararlanma amacı da zaten dermesindeki kaynaklardan yararlanarak bilgi ihtiyaçlarını gidermektir.

Dermenin kütüphanenin eğitim ve öğretim programını destekleyecek donanımda ve güncellikte olması bir halk kütüphanesinin temel amacıdır. Derme elektronik ortamda erişilebilir kaynakları da içermelidir. Kullanıma sunulacak erişim hizmeti, iyi işleyen işbirliği ağı ile desteklenerek kütüphanenin hizmet ağı geliştirilmelidir (Akkaya, 2013: 603).

Kütüphane içerisinde bulunan kullanıcılara hizmet verebilmek için kullanılan bilgi kaynaklarının tümüne derme olarak değerlendirilebilir. Bir halk kütüphanesinin dermesi kitap, süreli yayın, dergi, gazete, görsel işitsel kaynaklar, veri tabanları vb. kaynakları içermektedir (Cengiz, 2017: 13). Halk kütüphanesi dermesi aslında kütüphane-kullanıcı iletişimini artıran erişim uçları olarak nitelendirilebilir. Çünkü

halk kütüphanesi işlevlerini yerine getirme konusunda, gücünü her şeyden önce raflarında bulunan kaynakların zenginliğinden almaktadır (Üstün, 2000: 84). Bu yüzden bir kütüphane ne kadar nitelikli ve geniş bir dermeye sahipse kullanıcılarını çok çekecek, ilgi ve merak uyandırmalıdır.

Kullanıcıyı halk kütüphanesine bağlayan en önemli unsur dermenin çeşitliliğidir. Derme ne kadar geniş yelpazede geliştirilse kullanıcının memnuniyet ve ziyaret sıklığı da aynı ölçüde artar. Okuyucu potansiyeli ve çeşitliliği göz önüne alındığında basılıdan, süreli yayına, elektronik kaynağa, e-kitap okuyucuya kadar halk kütüphanesinde her türden içerik yer almaktadır. Aynı zamanda bu kaynaklar kullanıcı gruplarının özelliğine göre de yapılandırılmıştır (Çalış, 2019: 35). Tüm yaş grupları halk kütüphanesinde kendi gereksinimlerine uygun materyal bulmalıdır. Derme ve hizmetler her tür uygun medya ve modem teknolojileri olduğu kadar geleneksel materyalleri de kapsamalıdır. Materyaller çağdaş yönelimleri ve toplumun evrimini yansıttığı kadar insan emeğinin ve imgeleminin belleği de olmalıdır (Tonta, 1995: 145).

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği Madde 12 (1)'e göre halk kütüphanelerinin derme standartları aşağıda yer aldığı şekilde belirtilmiştir (2012):

- Bir kütüphanenin hizmete açılabilmesi için gerekli olan materyal sayısı yerleşim yerinin nüfusu ölçü alınmak suretiyle, üç kişiye bir kitap düşecek şekilde belirlenir. Ancak derme sayısı 5.000'in altında olamaz.
- Dermenin en az 1/3'ü çocuklara yönelik materyalden oluşur.
- Kütüphanede en az on dergi ve en az iki gazete kullanıcının hizmetine sunulur.
- Gezici kütüphane dermesi en az 2.000 materyali kapsar ve her yıl güncellenir.

Yukarıda derme için yer alan standartlar Bakanlığa bağlı tüm halk kütüphanesinde uygulanmakta olup bu standartlar dikkate alınarak hizmet verilmektedir.

2.5.3. Personel

Her kuruluşta önemli bir öğe olduğu gibi kütüphanenin de en önemli öğesinden biri personeldir. Yeterli sayıda personel bulunmayan kütüphanenin, işlevlerini yerine getirebilmesi pek mümkün değildir. Kütüphanenin görevlerini yerine getirebilmesi ve daha iyi hizmet sunabilmesi için yetişmiş personelinin bulunması büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2018: 28).

Halk kütüphanesinde görev yapan personellerin insan ilişkileri yönünden yeterli birikime sahip olması yanında kullanıcıların ihtiyaç duydukları bilgi gereksinimlerine karşılık bulabilecekleri ve onları uygun kaynaklara ulaştırabilecek bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Kütüphane kullanıcılarının gerekli olan bilgilere doğru ve güncel bir şekilde ulaşabilmesinin oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Bu konularda kütüphane personeline büyük görev düşmektedir. Tüm bunların ışığında, halk kütüphanesinde kütüphaneci personelin yeterli sayıda bulunması gerekmektedir (Açıkgöz, 2012: 49).

Kullanıcıların gereksinim duyduğu bilgileri onların hizmetine sunmak gibi evrensel bir görev üstlenen kütüphaneci, hizmetlerin gelişmesi konusunda belirli sınırlar içerisinde kalmayıp kendilerini gelişime açık hale getirmesi gerekmektedir (Büyükyıldız, 2014: 69). Kütüphanede görevli personelin değişimlere açık hale gelebilmesindeki geçen süreçte, devam etmekte olan temel hizmetler personel üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Bununla birlikte yenilikçi fikirler ortaya koymasını olumsuz yönde etkilemektedir (Roughen ve Solomon, t.y.). Her alanda olduğu gibi halk kütüphanesinde çalışan personellerin de yenilikleri takip etmesi ve günden güne kendini geliştirmesi gerekmektedir. Bu konuda günümüzün en önemli eşlikçisi ise şüphesiz, teknoloji, daha çok bilişim teknolojisidir.

Diğer birçok kuruluşla ortak olarak, halk kütüphanesi, bilgi teknolojisinin ve sosyal değişimin hızla gelişmesinin bir sonucu olarak benzeri görülmemiş ve devam eden bir değişim sürecinden geçmektedir. Bilgi temininin birincil rollerinden biri olduğu için bu değişimler, halk kütüphanesi için büyük fırsatlar sunmaktadır. Aynı zamanda, yöneticilere ve personele, değişimin personel ve organizasyon üzerindeki maksimum

etkililik ve en az stresle uygulanabilmesini sağlamak için zorluklar sunmaktadır. Kütüphane yöneticileri sürekli ve köklü değişikliklerden kaynaklanan sorunların farkında olmalı ve onlarla başa çıkma yöntemleri oluşturmalıdır (Bryant ve Poustie, 2001: 21).

Halk kütüphanesinde görev yapan personelin nitelikleri şunlardır (IFLA, 2001, s. 63-64):

- *Nitelikli kütüphaneciler:* Kaynak ve bilgi gereksinimlerini analiz etme, hizmet gelişimi için politikalar oluşturarak uygulama, materyallerin seçimi ve teknik işlemleri gerçekleştirmeden sorumlu kişi.
- *Kütüphane yardımcıları:* Kaynakların rafa yerleştirilerek raf düzenin sağlanması, raf okuma işlemlerini gerçekleştirmek, sekreterlik işlemleri, dosyalamaları yürüten personel.
- *Uzman personel:* Kütüphanecilikten ziyade, bilgi işlem, finans, pazarlama gibi konularda kendi alanında uzman kişi.
- *Destek personeli:* Temizlik, güvenlik gibi kütüphane hizmetlerinin düzgün işlemesine katkı sağlayan çalışan.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği Madde 13(1)'e göre halk kütüphanelerinin personel ilke ve standartları, daha çok nicelik ve çalışanların eğitimleri ile ilgilidir. Bu özellikler şu şekilde maddelendirilmiştir (2012):

- Her il ve ilçe halk kütüphanesinde bir müdür ile en az bir müdür yardımcısı bulunur.
- Her kütüphanede en az bir kütüphaneci bulunur.
- Kütüphanede görevlendirilecek kütüphaneci sayısı toplam personel sayısının 1/3'ü oranında olmalıdır.
- Her il halk kütüphanesinde en az iki memur, bir ambar memuru, bir teknisyen, bir kaloriferci, eğer gezici kütüphane aracı varsa bir şoför bulunur.
- Şube halk kütüphanelerinde her 10.000 kişi için bir kütüphaneci, iki memur, bir hizmetli görevlendirilir. Gezici kütüphanede en az bir kütüphaneci veya memur ile şoför bulunur.

- Yerel yönetimlerle işbirliği sonucu açılan kütüphanelerde, Bakanlıkça personel atanıncaya kadar yerel yönetimler tarafından tam zamanlı çalışan en az ortaöğretim mezunu bir personel görevlendirilir.

Yukarıda bahsi geçen maddeler bir kurum olarak varlığını sürdüren halk kütüphanesinin görev ve amaçlarını yerine getirebilmesi için personellerinin yeterli sayı ve nitelikte olması gerektiği belirtilmiştir.

İyi bir kütüphane işleyişi için ilk koşul yeterli sayıda ve donanımda personele sahip olmaktır. Başta kütüphane müdürü olmak üzere, kütüphanenin tüm hizmet birimlerinde Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinden mezun çalışan bulunmalıdır (Akkaya, 2013: 603). Halk kütüphanesinin hizmetini gerçekleştirmesi bu anlamda alanında yetişmiş, eğitim almış, saygın kişilerle daha verimli ve kolay hale gelecektir.

2.5.4. Bütçe

Halk kütüphanesinin hizmet ve amacını gerçekleştirebilmesinin yanında temel ihtiyaçlarını sağlamak ve devamlılığını sürdürmek için bütçe unsuru başka bir deyişle de finansal kaynak önemlidir. Bütçe unsuru kütüphaneyi oluşturan diğer unsurların oluşmasını sağlamaktadır. Ayrıca kütüphaneyi oluşturan temel unsurlardan biri olan bütçe, sunulan hizmetin iyileşmesini ve artırılmasında da önemli rol oynamaktadır. Kütüphanenin etkili, ekonomik ve etkin çalışması için yaşamsal önem taşıyan bütçenin, kütüphane yöneticisi tarafından önceden belirlenen öncelikler doğrultusunda, stratejik ve kütüphane politikasına uygun biçimde planı yapılmadır. (IFLA, 2001: 75).

Halk kütüphanesi, geleneksel olarak tüm gereksinimleri kamu tarafından karşılanan kuruluşlardır. Kütüphane, kullanıcılara hizmetleri ücretsiz bir şekilde vermektedir. Halk kütüphanesinin işlevlerini sorunsuz bir şekilde yerine getirebilmeleri yeterli mali desteğe bağlıdır (Özdemirci, 1990: 108). Kütüphaneye sağlanan mali destek ile sorunların çözümlenmesi ve kütüphanenin daha iyi bir hizmet sunması sağlanmaktadır.

Bir kütüphanenin hizmetlerini sunabilmesi için birtakım harcamalar yapması ve bu harcamalar için ihtiyaç duyulan maddi desteği bir şekilde temin etmesi gerekmektedir. Kütüphaneler birtakım yollarla kendilerine gelir sağlamaktadır. En büyük gelir türü olarak bağlı bulunan kurumdan elde edilen kaynaklar gösterilebilir. İkinci gelir kaynağı ise bağışlardır. Kitap satışlarıyla birlikte kütüphane yönetiminin bireysel girişimleri sonucunda çeşitli birey ya da kurumlardan sağlanan gelirler de kütüphane gelirleri olarak düşünülebilir (Alaca, 2015: 18).

Kütüphanenin kullanıcıya vermiş olduğu hizmet bütçe ile yakından ilgilidir. Kütüphaneler kullanıcıya etkin şekilde hizmet verebilmek ve kütüphane ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli maddi desteğe ihtiyaç duyarlar. Kütüphaneye doğrudan bağlı bulunduğu kurum tarafından sağlanan bütçe kütüphanenin maddi eksiklerinin giderilmesi için harcanmaktadır. Aynı zamanda kütüphaneler bağış yoluyla da maddi destek almaktadırlar. Kütüphanenin derme geliştirmesini en fazla etkileyen konu kütüphanenin bütçesidir. Kullanıcıların çeşitli bilgi gereksiniminin karşılanabilmesi için kütüphanenin yeterince bütçesi olması gerekmektedir (Çakın, 1998: 52). Bütçenin de doğru ve planlı bir kullanımı sağlanması gerekmektedir. Bu planlama ve kullanımın da bütçeden sorumlu personel tarafından büyük bir titizlikle yapılması gerekmektedir.

Kütüphane hizmetlerinin modern düzeyde yürütülmesi ve kütüphanenin araştırma ve eğitim öğretim için gerekli kaynakları temin edebilmesi için kurum bütçesinden çağdaş standartlara uygun bir pay ayrılmalıdır (Akkaya, 2013: 603). Halk kütüphanesi yöneticileri ve kütüphaneciler, bütçelerini etkin kullanmalı ve temel ihtiyaçların yanı sıra sosyal yetkinlik kapsamında da uygulamalar yapmalıdır. Sosyal yetkinliğin sağlanması hususunda gerçekleştirilecek işbirlikleriyle bütçe sıkıntısı aşılarak kullanıcılara daha etkin hizmet verilebilir (Çalış, 2019: 37). Bu anlamda halk kütüphanesini oluşturan beş temel unsurdan biri olan bütçe, kütüphanenin gelişimi ve kullanımı açısından büyük önem taşımaktadır.

2.5.5. Bina

Halk kütüphanesi binası, hizmetlerin bireylere ulaştırılmasında önemli bir unsurdur. Bina tasarımlarında esneklik yaklaşımı benimsenmelidir. Bu bağlamda kütüphanenin, bireylerin sürekli değişen bilgi gereksinimlerine en kısa sürede karşılık verilebilecek fiziki yeterliliğe sahip olması göz önünde tutulmalıdır. Yenilik için esneklik ön koşuldur (Alaca, 2015: 17).

Kullanıcıyı kitaplarla, bilgiyle, bilimle buluşturan mekân kütüphane binasıdır. Kullanıcıların hem bilgi ihtiyacı ve istekleri, hem de birçok hizmeti aynı anda alabileceği mekânlar olarak bilinen binalar, gelişen teknolojiyle birlikte yenilenmelidir. Kullanıcıların kütüphane binasını severek kullanabilmeleri için gelenekselleşmiş fikirlerin dışına çıkılmalı ve kütüphane binaları modern ve kullanıcı odaklı mekânlar haline getirilmelidir (Cengiz, 2017: 15). Kütüphane binalarının fonksiyonel olması kütüphane kullanımı da olumlu yönde etkileyecektir.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği Madde 13(1)'e göre halk kütüphanelerinin bina standartları şöyledir (2012):

- Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının yer seçiminde nüfusun en az 50.000 olma koşulu aranır. Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının alan büyüklüğü şube kütüphaneleri için en az 500 m^2, merkez kütüphaneler için en az 1.200 m^2 olmalıdır.
- Bina yapımı için uygulanacak proje seçiminde nüfus, iklim koşulları, bölgenin tarihi ve mimari dokusu, eğitim ve gelişmişlik düzeyi dikkate alınır.
- Kütüphane binası, yerleşim bölgesinin merkezinde ya da en fazla üç km uzaklıkta ve kolay ulaşılabilir bir yerde olmalıdır.
- Binanın kütüphane hizmetleri açısından amaç ve standartlara uygun olması sağlanır.
- Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden tam olarak yararlanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanır.

Yukarıda yer alan standartlar halk kütüphanesinin misyon ve vizyonuna uygun hareket etmelerini sağlaması açısından önem arz etmektedir. Bina, hem kurumun varlığını sürdürmesi için hem de bilgi ihtiyacını gidermek için yararlanan kullanıcılar için önemli bir faktördür.

Öncelikle hizmet anlayışı gereği halk kütüphanesinin rahat ulaşım sağlanan, herkesin kolaylıkla ve güven içerisinde gidebileceği bir yerde inşa edilmesi gerekir. Bireylerin kendini rahat hissettiği, özgürce hareket edebildiği, yeterli konforlu alanların sağlandığı mekânlar olmalıdır. Kütüphanenin noksan kaldığı yerde paydaşlarla işbirliğine gidilerek, ihtiyaçlar karşılanabilir (Çalış, 2019: 38).

Bina, bir halk kütüphanesi hizmetinin verildiği mekândır. Merkezi bir yerde konumlanmış, dış görüntüsüyle çekici, modern, bilgisayar, teknik araç-gereç, aydınlatma, ısınma, havalandırma vb. olanakları ile ihtiyaca cevap verebilen, kullanıcıların konforu düşünülerek tasarlanmış masa, sandalye, raflara sahip, özürlü kullanıcılar için gerekli olanakların mevcut olduğu halk kütüphanesi binalarının oluşturulması, kullanıcılara en iyi hizmetin verilebilmesi için önemli koşullar arasındadır (Açıkgöz, 2012: 50). Halk kütüphanesinde kullanıcı merkezli bir yapılanma söz konusudur. Daha doğrusu, böylesi bir yapılanma söz konusu olmalıdır.

Bir kütüphane binasında işlevsellik ile görsellik birbirini tamamlayan unsurlar olmalıdır. Bina, kullanıcı ve çalışanları estetik olarak da etkilemelidir. Aydınlatma, iklimlendirme gibi unsurlar kullanıcı ve çalışanları psikolojik, biyolojik ve sosyolojik olarak olumsuz yönde etkilememelidir. Binalar tasarlanırken öngörülü olunmalı dermenin her geçen gün arttığı unutulmamalıdır (Aydınöz, 2019: 33).

Kütüphane binası derme ve kullanıcılar açısından olduğu kadar personel açısından da modern bir yapıda olmalıdır. Binanın kullanıma uygunluğu ve kalitesi, kütüphanenin performansı ve kullanıcı memnuniyeti konusunda doğrudan etkilidir (Akkaya, 2013: 603). Bir kütüphanenin temel unsurları olan derme, personel, kullanıcı, bütçe ve bina özellikleri aynı zamanda kütüphanenin yeterlilik durumunu belirleyen ölçütlerdir. Söz konusu unsurlara ilişkin yetersizlik durumu azaltıldığı ölçüde kütüphanede

sunulan hizmetlerin kalitesi ve performans düzeyi artacaktır (Poll ve Boekhorst, 2007).

Bina, halk kütüphanesinin hizmet kalitesini belirleyen bir unsurdur. Fiziksel bir alan olarak hemen hemen her yerde yer almaktadır. Bu alanlar bireylerin ihtiyaçlarını gidermek için kullandıkları yerlerdir. Kütüphane binaları da kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını gidermek ve içerisinde çalışan personele çalışma ortamı sunma amacı ile kurulan mekânlardır. Günümüz gelişen çağ koşullarına göre nasıl ki her şey değişiyorsa kütüphane binaları da görsel ve işlevsel anlamında kendini yenilemeli ve çağa ayak uydurmalıdır. Kütüphane binaları insanların kolaylıkla ulaşım sağlayabilecekleri bulunduğu çevrenin merkezinde konumlandırılmalıdır. Hem dış tasarımıyla hem de iç mekân yapısıyla kullanıcı odaklı bir yapılanma tasarlanmalıdır. Ayrıca kullanıcı unsurunun yanında içerisinde çalışan personele de aydınlık, ferah, çalışma ortamı sunacağı, verimliliğin artacağı işlevsel mekânlar haline getirilmesi açısından önemlidir.

3. BÖLÜM
OKUMA ALIŞKANLIĞI

3.1. Okuma Olgusu ve Tanımı

Okuma, çoğu insanın yaşam süresi boyunca uğraştığı bir aktivitedir. Okuma çoğunlukla eğitimli kişilerin yetkin bir seviyede okuma ve yazma yeteneğine sahip olmaları beklendiğinden okuryazarlık ile ilişkilidir. Okuma olgusu insanlığın varoluşuyla birlikte başlayan kaçınılmaz bir gerekliliktir. Tarihten günümüze ilk olarak mağara duvarlarına yapılan resimler, hayvan figürleri aslında bir okuma süreci olarak görülebilir. Okuma olgusu bir toplumun gelişmişlik göstergesidir. Günümüz gelişmekte olan ve gelişmiş bilgi toplumlarında bilgi düzey ve ihtiyaçlarının yüksek seviyede olduğu herkesçe bilinmektedir. Bilgi düzeylerinin yüksek olmasındaki en önemli etkenlerden birisi ise okumadır. Okuma, insanların kişisel ve toplumsal gelişimlerini ilerletebilmek amacıyla yaptıkları zihinsel süreçlere dayanan bir eylemdir. İnsanların günlük hayatında öğrenmeleri, bilmeleri ve yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli en önemli eylem okuma olarak tanımlanabilir. Yaşamımızda öğrendiğimiz her şey aslında okuma ile anlam kazanmaktadır.

Okuma olgusu insanın sadece harflerden oluşan kelimeleri dil aracılığı ile kavraması değil bu eylemle birlikte algılama, analiz etme ve anlamlandırma aşamalarından geçen bilişsel bir beceriyi gerçekleştirmesidir. Örneğin bir resim veya yazıyı ele almak gerekirse; resme bakan kişi aslında o resimde okuma eylemini gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan herhangi bir yazıyı okuyan kişi de okuma eylemini gerçekleştirmektedir. Bu yönlerden bakıldığında okuma olgusunun sadece fiziksel bir süreç değil bilişsel bir süreç olduğu görülmektedir.

Okuma toplumsal yaşamın temel gereksinimlerinden birisidir. Kişilerin gelişmesinde önemli rol oynayan okuma, teknolojik faaliyetlerin oldukça geliştiği günümüzde toplumsal bir güç olma özelliğine sahiptir. Bireylerin toplumsal ve bireysel ilişkilerini geliştirebilmesi ve bunları hayata uygulayabilmesi için okuma gücü kazanması gerekmektedir. Kişilerin anlama gücünü arttıran, bilgi hazinesini büyüten

okuma, öğrenmenin temel unsurlarından birisidir (Yılmaz, 1990: 51). Okuma becerisine sahip olan bir kişi öğrenmeyi sağlayarak okuduğuna anlam kazandırmaktadır.

Okuma, zamanla geliştikçe kırılması çok zorlaşan bir alışkanlık haline geldiği ölçüde bireyin bir parçasını oluşturabilen güçlü bir iletişim aracıdır. Okuma, öğrenmenin temel yapı taşlarından biridir, yetenekli ve uyarlanabilir bir okuyucu olmak okulda ve ötesinde başarı şansını artırır. Okumanın tanımı geçmişten bugüne birçok değişiklik göstermiştir. Geçmiş yıllarda, okuma sadece herhangi bir kod veya sistemden görsel bilgi çıkarmaktı. Ancak günümüzde okuma çok daha karmaşık hale gelmiştir (Lone, 2012: 709). Toit'e göre "Okuma, yazılı kelimelerin işleyişi altındaki kavramları düşünme, hatırlama ve ilişkilendirme sürecidir". Okuma, bireyin bilgi ufuklarını genişletebileceği, ilgisini tanımlayabileceği, yoğunlaştırabileceği ve kendini, diğer insanları ve dünyayı daha iyi anlayabileceği bir deneyim sağlar (2001: 25). Bu deneyim ile birey kendisini geleceğe hazırlayarak yaşamının kolaylaşmasını, daha başarılı olmasını ve hayatının her döneminde okumayı bir ihtiyaç ve güç unsuru olarak hissetmesini sağlamaktadır.

Okuma yazma, salt yazının anlaşılması ya da seslendirilmesi değil, okuyucu ile yazan arasında kurulan bir köprü görevi görmesiyle birlikte insanlıkla ilgili tüm değerlere sahip çıkılması ve geliştirilmesi hususunda temel ve hayati bir faaliyet olarak anlaşılmalıdır. Okuma yazma, bilginin toplumsal ve evrensel bir iletişim aracı olarak kullanılmasını sağlayan ve bu yolla daha mutlu ve gönençli bir dünyayı kurmaya yönelik düşünsel bir etkinliktir (Gönen vd., 2004: 23). Bununla birlikte okumanın bireysellikle başlayan fakat devamında geleceğe yönelik bir nitelik kazandığı görülmektedir.

Okuma eylemi, kişisel, toplumsal, eğitsel, bilişsel ve duyuşsal boyutları ile hemen her disiplin faaliyetinin ilgi duyduğu, öğrenilen, içselleştirilen ve yaşamımız ile doğru bir şekilde ilişkilendirildiğinde bir alışkanlığa, kültüre dönüşen süreçlerin tümünü kapsamaktadır (Yılmaz ve Demir, 2019: 904). Okuma, daha önceki zamanlarda gelişme gösterdiği, bırakılması bir hayli zorlaşan bir faaliyet haline gelene kadar kişinin bir parçasını oluşturabilen güçlü bir iletişim aracıdır. Okumanın

tanımı birçok değişiklik geçirdi. Geçmişte, okuma basit bir şekilde herhangi bir kod veya sistemden görsel bilgileri çıkarmak anlamına geliyordu. Bununla birlikte, bundan sonra, okuma çok daha karmaşık hale geldi ve yazılı işaretlerden oluşan bir metnin anlaşılmasını içeriyordu (Awoyemi vd., 2016: 3).

Binbaşıoğlu, okuma olgusunda bulunan süreçleri şu şekilde maddelendirmiştir (1993: 19-20):

1. Okuma parçasından alınan izlenimlerin, izlerini gözün ağtabakası üzerine bırakması,
2. Sinir akımlarının bu izleri zorunlu olarak ağtabakasından beynin görme merkezine iletmesi
3. Sinir akımlarına anlam veren zihinsel çağrışımların uyarılması ya da kurulması
4. Sinir akımlarının beynin görme merkezinden devimsel dil merkezine geçmesi
5. Sinir akımlarının, devimsel dil merkezinden dil, dudak, kulak ve sesi oluşturan ses telleri ile diğer yanak ve boğaz kaslarına geçmesi
6. Dil kaslarının devinime (harekete) geçmesi ve sözcüklerin söylenmesi. Bu maddelerden hareketle okumanın fizyolojik ve zihinsel süreçlerden oluştuğu görülmektedir.

Hayatın her alanında karşımıza çıkan ve ihtiyaç duyduğumuz bir etkinlik olan okuma, bu amaçlar itibariyle önemlidir. Okuma yalnızca, yazılı sözcüğün ya da dilin kodunu çözmeyi içermez; o daha çok dünyaya ilişkin bilginin önünde gider ve onunla iç içe geçmiştir. Okumanın anlamada oldukça önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Sonradan edinilmiş bilgilerin büyük bir bölümünün okuma sonunda elde edildiği dikkate alınacak olursa, okumanın ne anlama geldiği daha büyük bir önem oluşturmaktadır. Okuma, gözlerin ve beş organın değişik hareketlerinden ve zihnin anlamı kavrayabilme işlevinden ortaya çıkan anlaması zor bir etkinliktir. Daha önce yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında öğrendiklerimizin %1'ini tatma duyusu vasıtasıyla, %1,5'unu dokunma duyusu vasıtasıyla, %3,5'unu koklama duyusu vasıtasıyla, %11'ini işitme duyusu vasıtasıyla, %83'ünü de görme duyusu vasıtasıyla edinilmektedir. Bu sonuçlara bakıldığında, göze ve kulağa hitap eden

okumanın öğrenmede çok büyük (%83+%11=%94) bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Bu verilerden yola çıkacak olursak, öğrenme büyük ölçüde okumaya bağlı olduğu gözlemlenmektedir (Aytaş, 2003: 154-155).

Yukarıda ifade edilen tanımlara bakıldığı zaman belli yönleri ile okumanın tanımındaki benzerlikler görülmektedir. Okuma yapılırken duyu organlarının işlevinin olduğu, duyu organlarının işlevini yerine getirdikten sonra okuma yapan bireylerde zihinsel süreçlerin başladığı, bu süreçlerde ise algılama, anlamlandırma, kavrama ve yorumlama olduğu bu zihinsel süreçlerde ise geçmiş yaşantılar ile şimdi ve gelecekte yaşanacaklar arasında etkileşimlerin olduğu belirtilmektedir (Aksoy, 2014: 11). Buradan hareketle okumanın bedensel ve zihinsel süreçleri takip ederek yapılan bir eylem olduğu kanaatine varılmaktadır.

Okuma hem bir süreç hem de bir beceridir. Türkçenin dört temel dil becerisinden biri olan okuma diğer becerilerle birlikte düşünüldüğünde şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır (Sünbül vd., 2010: 5):

Tablo 3.1: Temel dil becerisi kavramları

	Dört Temel Dil Becerisi	
Anlama	Okuma	Dinleme
Anlatma	Konuşma	Yazma

Kaynak: Sünbül vd., (2010: 5)

Dört temel dil becerisinden biri olan okuma, dinleme ile birlikte dilin anlama kısmını, konuşma ve yazma ise dilin anlatma kısmını oluşturmaktadır. Bu beceriler bireylerin anadilini oluşturan becerilerdir.

Okuma, dil becerileri arasında bilgi edinmenin temel amacı olması koşuluyla ana dil eğitiminin en önemli kısmıdır. Ana dili eğitimi ise, diğer bütün derslerin temelini oluşturmaktadır. Okuma becerisinin kazandırılması anlatma özelliğinin ilk basamağı olarak kabul edilmektedir. Okuma becerisi gelişmiş olan bireyler ana dili öğrenme konusunda oldukça avantajlı bir konumdadır. Bunun yanında hayatın diğer aşamalarında okuma becerisi kazanmış insanlar diğer insanlardan öndedir (Sünbül

vd., 2010: 5). Okuduğunu anlama, dinleme, konuşma ve bunları yazıya dökme becerisi, bireylerin iyi bir okuma alışkanlığı kazanmasıyla birlikte mümkün olmaktadır. Bu sebeple her bireyin yaşamını kaliteli bir şekilde devam ettirebilmesi, ihtiyaçlarını gidermesi için okuması ve bu becerisini alışkanlığa dönüştürmesi gerekmektedir.

Çok boyutlu bir eylem olan okuma belli aşamalardan geçmektedir. Bunlar (Kayalan, 2002: 38)**:**

1. *Tanıma:* Okuyucu, ilk olarak bazı bilgileri alfabeyi tanıyarak başlar. Bu ise okumanın hemen hemen fiziksel yanını oluşturmaktadır.
2. *Sindirme:* Fiziksel olarak ışık ışınları sözcüklerin üzerine düştüğünde, göz bu birimleri alır, optik sinirler aracılığı ile beyne ulaştırır.
3. *Geçişli bütünleştirme:* Sözcükler arasındaki ilgiyi kavrayıp bir bütün elde ederek anlam oluşturur.
4. *Saklama ve koruma:* Temeli bilginin depolanmasıdır. Depolama ise başlı başına bir sorundur. Genel olarak pek çok okuyucu sınav ya da başka nedenlerden dolayı, bilgileri kısa süre içinde depolarlar. Ama depolama yeterli değildir. Kalıcı olması için sağlamlaştırılmış olması gerekir. Bunun için kısa aralıklarla tekrarlanmalıdır.
5. *Anımsama:* Öğrenilen bir bilgiyi depolandığı yerden "bellek" bulup çıkararak gerektiği yerde kullanmaktır.
6. *İletişim:* Öğrenilen bilginin tümünün ya da gerekli bölümünün alış-veriş yaparak kullanılmasıdır.

Yukarıda yer alan okuma aşamalarından ilki olan tanımadan son aşaması iletişime kadar her aşamasında bireyin okuma faaliyetini fiziksel ve zihinsel süreçlerden geçerek gerçekleşen bir eylem olduğu görülmektedir. Okuma, bireysel olarak başlayıp iletişim aşamasıyla birlikte sosyal bir kimliğe bürünen, hayatın içerisine nakledilerek kullanılan çok yönlü bir eylemdir.

Okuma fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olmak üzere üç boyutta incelenebilir. Kişilerin okuma faaliyetinden almak istedikleri faydaları bu üç özellik gelişmeden alabilmeleri mümkün değildir. Okumaya ilişkin tutum da özellikle psikolojik ve

sosyolojik boyutta incelenebilecek ve okuma üzerinde oldukça etkili olan bir faktördür (Başaran ve Ateş, 2009: 76). İncelenebilir bu üç hususta herhangi birisinin bireylerde yeterli olmaması halinde okuma amacı gerçekleşmiş olmamaktadır.

Her eylemin bir amacı ve nedeni var ise okumanın da amaçları ve nedenleri vardır. Okuma faaliyetinin nedenleri toplumların sosyal ve ekonomik yapılarına göre farklılıklar oluşturmaktadır. Bir toplumun kendisi için kabul görmüş okuma nedenleri başka toplumlar için bir anlam ifade etmeyebilir. Okumanın birçok nedeni vardır. Bu nedenler şu şekilde sıralanabilir: Alışkanlık olarak, görev duygusuyla, zaman geçirmek için, güncel olayları kavramak için, anlık kişisel doyum için, günlük yaşamın pratik gereksinimlerini karşılamak için, profesyonel ya da mesleki bilgileri sürdürüp geliştirmek için, hobi olarak, kendini geliştirmek için vb. (Şahin, 2007: 33). Bu nedenler bireylerin eksik yanlarını geliştirmesinde, vaktini kaliteli geçirmesini sağlamak gibi her türlü bilgi ihtiyaçlarını gidermesinde rol oynayan sosyal ve ekonomik yapılarına göre değişiklik göstermektedir.

Okuma olgusu, çeşitli kodlardan oluşan kelimelerin dil vasıtasıyla kavranarak analiz etme, anlamlandırma, yorumlama ve aktarma gibi fiziksel ve zihinsel becerilerle desteklenmesiyle oluşan bir olgudur. İletişim, algılama ve öğrenme sürecidir. Bireylerin günlük yaşamlarından bireysel ihtiyaçlarına, iş yaşamlarından hayata karşı beklentilerine kadar her türden bilgi gereksinimlerinin karşılanması için okuma faaliyetini gerçekleştirebilmesi için bir gerekliliktir. Bu anlamda okumanın bireylere kazandırılması ve alışkanlık haline getirilmesi çok büyük önem arz etmektedir.

3.2. Okumanın Önemi ve İşlevi

İnsanların boş zamanları değerlendirmek, ekonomik, kültürel ve teknolojik gelişmeleri izlemek, yeni şeyler öğrenmek için yapılan bir etkinlik ya da ilgi okuma olarak tanımlanabilir. Çocuğun kendini daha iyi ve doğru biçimde ifade edebilmesine yardım eden okuma, onun yaratıcılığının, yeteneklerinin, soyut düşüncelerinin, hayal gücünün, zihinsel ve motor becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007: 4-5). Kazanılan bu becerilerle birlikte okumanın amacı gerçekleşmiş olacaktır. Okumada varılması gereken asıl amaç okumayı öğrenmektir. Daha sonra

öğrenmek amacıyla okuma işlevi yerine getirilmektedir. Kısaca okuma eylemi bir amaç olarak görülmeyip, yeni bilgiler elde etmek için kullanılan bir araçtır (Coşkun, 2002b: 4).

Her eylemin olduğu gibi okumanın da bireye kazandığı faydaları vardır. Okumak zihni dinç tutar, zekâyı keskinleştirir, zihni genişletir, deneyimleri zenginleştirir, ahlak kazandırır, duygu gelişimini sağlar ve her şeyden önce görgülü olmayı öğreten bir fiildir. Okuma bizi karanlıktan aydınlığa götüren bir kapıdır. Okuma, kişinin kendi deneyimlerini daha iyi anlamasını sağlar ve kendini keşfetmesini sağlayan heyecan verici bir serüvendir. Okumanın önemi oldukça büyüktür. Kültür, bilgi ve bağımsızlığa kapı açan, hayatın en büyük miraslarından biridir. Bu, kitaplarda yer alan bilgilerin okumaya sınır tanıyan insanların algılanması, sosyalleşmesi ve dönüşümünde büyük etkileri olduğu için geçerlidir. Okuma yoluyla, bireysel bilgi geliştirilir, hafıza güçlenmesi sağlanmaktadır (Sandhu, 2016: 247). Okumanın bu faydaları bireylerin eğitim düzeylerinin yükselmesini, kelime dağarcığının gelişmesini, kültürlü, entelektüel bireyler olmalarına zemin hazırlamaktadır.

Okumak, sadece okullarda değil bunun yanında bir kişinin ileriki yaşlarında da başarının bir basamağı olarak kabul görmektedir. Okuma bir süreç, düşünce biçimi, gerçek bir deneyim olarak kabul edilebilir ve birçok karışık beceriyi içerir: basılı olan kelimeleri algılayabilme, bilgi için kayma ve bununla birlikte yoğun bir şekilde okuyabilme yeteneğidir. Yetişkin olan okuyucular ile okumanın iş başarılarına, kariyer gelişimlerine ve değişimlere cevap verebilme yeteneklerine önemli katkı sağladığı ortaya koyulmuştur (Sohail ve Alvi, 2016: 70). İlkokul çağlarından itibaren başlayarak hayatın tüm yaşlarında devamlılığı ve yararı olan okuma, beceriler zinciri olarak tanımlanabilir.

Okuma, yaşam boyunca öğrenebilmenin geçekleştirilmesi açısından gerekli olan bir beceridir. Kişiler okuyabilme özelliklerini kullanabildikleri ve okuduklarını, nesneleri anlayıp eleştirebildikleri düzeyde demokratik bir toplumsal sistemin içerisinde yerlerini alabilirler. İnsanlar yazının icadının olduğu günden bu yana okumaktadırlar, okuduklarıyla bilgilerini genişletmekte ve yenilemektedir; kazandığı bilgiler, izlenimler ve tecrübelerini yazılara aktarma yoluyla diğer insanların okuma

zevklerine sunmaktadırlar. Okumak, başka bir okuyucuya yönlendirdiği mesajları anlayabilmek, oldukça önemlidir (Kuş ve Türkyılmaz, 2010: 1-13). Geçmiş çağlarda ve günümüz bilgi çağında olduğu gibi her yüzyılda önemini kaybetmeden devam eden okuma becerisi, insanın olduğu her alanda kullanılmaya devam etmektedir.

Geçmişten bu yana insanlık tarihi birçok alanlarda oldukça yeni olan gelişmelere şahitlik etmektedir. Bu sebeple farklı türde milyonlarca çeşit yazı yazılabilmekte ve bu yazılar hızlı bir şekilde basılarak dağıtılmaktadır. Günümüzde gelişen internet ağı teknolojileri bu dağıtım ve yayılımlarda değişken bir ivme kazandırmaktadır. Günümüzde "okuma" zevk olarak görülmeyip, bir gereksinim haline dönüşmüştür. Bilgilerin bu şekilde süratle üretilmesi, okumanın önemini oldukça fazla artırmıştır (Bekar, 2005: 1.)

Okuma bir amaç olarak görülmeyip, insanların yaşam yolculuğunda hedeflediği amaçlara ulaşabilmek için kullandıkları bir aracıdır. Bireysel anlamda kendini gerçekleştirebilmiş bireylerin ve toplumsal anlamda dünyada belirli derecede seviyelere gelmiş olan toplumların ortak özelliklerinin arasında okuma olgusu ön plana yer almaktadır (Aksoy, 2018: 20) Bamberger (1990: 2)'e göre okuma dil ve kişiliği sistematik bir biçimde geliştirebilmenin en önemli araçlarından biri olarak kabul görmektedir. Okumanın günden güne değişiklik gösteren ve gelişen olayları iyi bir şekilde takip edebilmeyi ve onlara etki edebilme özelliğine sahip olabilmesini sağlayan bir öğrenme şekli olduğunu belirten Bamberger, yapılan birçok psikolojik araştırmalarda, okuma özelliğinin iyileştirilmesinin aynı zamanda buna bağlı olarak öğrenme becerisinin de bütün bir şekilde geliştirilmesine yol açtığını vurgulamıştır.

Ayrıca okuma insan için, hayat boyunca devam edebilen bir eğitim ve öğretim faaliyetidir. Okuma insanların görüş, yorum ve düşünce becerilerini geliştirmektedir. Başka bir anlamda okuma; bir beyinin üretebildiği soyut bilgilerin, somut şekillere getirilerek bir başkasının algılayabilmesi, anlaması ve yorumlayabilmesi şeklinde ifade edilebilir (Yardımcı ve Tuncer, 2000: 21). Bu anlamda okumanın daha çok zihinsel becerilerle birlikte anlam kazanan bir faaliyet olduğu belirtilmektedir.

Çelik, (2006: 20) bir ihtiyaç olan okumanın gerekçelerini altı madde halinde şu şekilde incelemiştir:

- Hızlı, sürekli, doğru ve anlamlı okuma, okudukları bilgileri çabuk ve doğru anlama becerilerini elde edebilmek,
- Boş zamanlarını kendi düzeylerine uygun kitaplar okuyarak değerlendirebilmeyi kavramak; kitaba olan sevginin kazanılarak okumayı daha zevkli bir uğraş haline getirmek,
- Okuma düzeylerine ve zevklerine uyan ilgi çeken kitapları ayırabilme yeteneğini kazanmak,
- Kelimeleri tanıyarak, kelime haznesini, okuma alışkanlığı kanalıyla genişletip, zenginleştirmek,
- Kitap okumanın, bilgi kazanabilme yollarından birisi olduğunu kavrayabilmek,
- Doğru ve güzel bir Türkçe ile yazılmış eserler okuyarak anlatım güçlerini geliştirebilmek.

Yukarıdaki maddelerden de anlaşılacağı üzere bireylerin okuyarak kazanabileceği edinimler görülmekte ve bunları geliştirerek uygulayabilmeleri, okuma düzeylerini daha yetkin bir duruma getirebilecekleri belirtilmektedir. Bu maddelerin her biri bireylerin okuma faaliyetinden aldıkları faydaların ve okuma hazzının daha çok artmasıyla birlikte devamlılık kazanmasına temel bir alt yapı oluşturmasını sağlamaktadır. Toplumuzda bu bireylerin yer edinmesi diğer bireylere örnek teşkil etmektedir. Bu sayede ise toplumumuzdaki bilinçli okuyan kişi sayısı gün geçtikçe artış göstermesi beklenmektedir.

Dünyada hızlı bir şekilde gelişmekte olan bilimsel ve teknolojik araştırmalar, insanların sahip oldukları bilgi birikiminin hızla fazlalaşmasına ve yenilenmesine neden olmaktadır. Bilgilerin artmasıyla bilgilerin yayılma hızı da şaşırtıcı ölçülere yükselmiştir. Bu olay, değişimleri ve yenilikleri takip edemeyen toplumların, bilgi toplumları karşısındaki yenilgilerini kaçınılmaz kılmaktadır. Hızla değişim gösteren dünya koşulları, toplumların gelişmesinde ve ilerlemesinde sözlü iletişimin yerine yazılı iletişimin önemli bir yere sahip olmasına neden olmuştur. Gelişmiş ülkelerin

kentleşme zamanına göre insanlar, iletişim ihtiyaçlarının büyük bir kısmını okuma vasıtasıyla yerine getirebilmektedir. Bunun gibi durumların farkına varabilen ülkeler, çağdaş dünyanın ortaya koyduğu insan modelinde okuma yeteneğinin çok önemli bir yere sahip olduğunu görmüşlerdir. Eğitim sistemleri arasında bu konulara büyük ilgi göstermişlerdir (Coşkun, 2002b: 234). Çünkü eğitim bir toplumun gelişmesinde en önemli ve ilk alandır. Bu nedenle okumanın eğitim üzerindeki etkisi çok büyüktür.

Okuyan öğrenciler; düşünebilen, yargılayabilen, eleştirebilen, bilgiye ve kütüphaneye gereksinim duyan, çağdaş ve demokratik kişi anlamına gelmektedir. Okuma, içinde yer aldığımız çağda da nitelikli bir hayatın önemli kanalı olabilme özelliğini sürdürmektedir. Başka bir deyişle, okuma gelişim sürecinin yok edemediği, aksine sözü edilen gelişim sürecine uyum sağlama sürecinin bir kanalı olmaktadır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007: 5).

Okuma yeteneği, bilgi ve tecrübelerin zihinsel etkinliklerle anlamlandırılması süreci olduğu için öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma ve eleştirel düşünme becerilerinin kazanılmasında da etkilidir. Bu anlamda, öğretim aşamalarının düzenlenmesinden olan okuma, eğitimin başarıya ulaşmasını sağlayan etkenlerden birisidir. Okumaya karşı duyulan ilgi, kişilerin boş oldukları zamanlarda okuma faaliyetini gerçekleştirmelerini ve buna bağlı olarak genel bilişsel niteliklerini düzenlemelerini sağlamaktadır. Okumanın önemi, öğretim programlarında da belirtilmiş, tüm derslerin ilk aşamasını okuma faaliyetinin oluşturduğu, etkin okuyamayan ve okuduğu cümleleri anlayamayan öğrencilerin başarı düzeyinin oldukça düşük olacağı belirtilmiştir (Sünbül vd., 2010: 10). Eğitimin ilk basamağı olan ilkokulda okuma becerisinin kazanılması ve geliştirilmesi gereken bir faaliyet ve alışkanlık olması sebebiyle her bireyin bu süreçte okuma becerisini kazanması geleceği adına önem teşkil etmektedir.

Kişilerin entelektüel ilerlemelerinin yapıtaşını oluşturan okuma, başka bir anlamda toplumsal bir kuvvet niteliğini taşımaktadır. Kişilerin anlama ve kavrama gücünü geliştiren, bilgi hazinesinin zenginleşmesini sağlayan okuma, öğrenmenin de temel bir aracıdır (Gönen vd., 2004: 62). Okuma özelliğini kazanmış kişilerin istenileni karşılayabilmesi için okumayı bir alışkanlık haline dönüştürmesi şarttır. Çünkü

okunanı anlayabilme ve değerlendirebilme gücü kazanma ile okuma becerisi ve alışkanlığını kazanma amaçları birbirini bütünleyen hedeflerdir (Sünbül vd., 2010: 4-5). Bunu alışkanlık edinemeyen bireyin okumanın amacını ve işlevini yerine getirmesi mümkün değildir.

Bireylerin çoğu davranışlarında kendilerine fayda sağlama amacı vardır. Okuma faaliyeti de bireylerin zihinsel, fiziksel, psikomotor, bedensel gelişimlerini destekleyen süreçlere dayandığından kişilerin anlama, analiz etme, yorumlama, eleştirme, bilgi gereksinimlerini karşılama, bilgi dağarcığını geliştirme ve arttırma, entelektüel bir kişi olmasını sağlama gibi yararları bulunmaktadır. Francis Bacon bununla ilgili olarak "*Kendini kurnaz zanneden insanlar okumayı küçümserler, basit insanlar ona hayran olurlar, akıllı insanlar ise ondan faydalanırlar"* demiştir (Yerli Düşünce Derneği, 2017). Bu söz ile de okumanın öneminin farklı insan yapılarında nasıl algılandığı ve okumanın önemine vurgu yaptığı görülmektedir.

3.3. Dünyada ve Türkiye'de Okuma Olgusu

Okuma, doğumdan ölüme kadar herkesin ihtiyaç duyduğu bir beceridir. Tüm insanlığı etkisi altına alan ve geleceğe yön veren bu olgu, Türkiye'de de Dünyada da büyük önem taşımaktadır. Okumanın bu denli önemli bir veri haline geldiği günümüzde, Dünyada ve ülkemizdeki durumları izah edilmeye çalışılmaktadır.

Yazılı materyallerin hem miktarının hem de çeşitliliğinin arttığı ve insanların bu materyalleri yeni ve giderek karmaşıklaşan şekillerde kullanması beklenen, hızla değişen bir dünyada yaşanmaktadır. Genel olarak kabul edilmektedir ki, okuma yazma anlayışı toplum ve kültürün kendileri değiştikçe gelişmektedir. 20 yıl önce bireysel büyüme, eğitim başarısı, ekonomik katılım ve vatandaşlık için gereken okuma becerileri bugün gerekli olanlardan farklıdır ve 20 yıl içinde daha da değişecek olmaları muhtemeldir. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) okumayı "bilgi bulma", "anlama" ve "değerlendirme ve yansıtma" olarak adlandırıp süreçlendirmektedir (2019: 22).

Dünyada en gelişmiş ülkeler okuyan, araştıran, yazan, bilen, tekniğe, sanata, bilime önem gösteren ülkelerdir. Araştırmayan, okumayan, edebiyattan, sanattan, bilimden oldukça uzak olan ülkeler ise geçmiş yıllarda olduğu gibi gelecek yıllarda da ileri seviyede ve gelişmiş ülkelerin sömürgesi ya da hizmetçisi olarak kalmaktadır (Tekgül, 2013: 24). Okumayı odak noktası edinen ülkeler geleceğine emin adımlarla yön veren ve her zaman doğru kararlar alan bireyler yetiştirmektedir.

Pek çok araştırmacı okuma yazma bilme oranının direkt olarak insan için hayatî önem taşıdığını öne sürerler. Bu iddiayı savunanlara göre, köle pazarlarında okuma yazma bilenlerin daha pahalıya satılması, Hindistan'da 1960'ta yapılan eğitim reformunun ardından anne-bebek ölüm oranlarının hızla düşüş göstermesi bunun en açık kanıtıdır. Dünya üzerinde okuryazarlık oranlarının en düşük olduğu bölgeler Güney Asya, Arap ülkeleri ve iç Afrika ülkeleridir. Bu bölgelerde okuryazar olmayan nüfus %40-50'lere kadar varmaktadır. Okuryazarlık oranının yakın zamana kadar çok düşük olduğu Çin, Vietnam gibi ülkelerde bugün okuryazarlık oranları hala düşükken, Brezilya, Endonezya gibi gelişmekte olan ülkelerde bu oran hızla artış göstermektedir. Okuryazarlık oranlarının en yüksek olduğu ülkeler Avrupa ülkeleri ve SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Birliği)'nin dağılması ile ortaya çıkmış olan Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya gibi devletlerdir (Wikipedia, 2020).

UNESCO İstatistik Enstitüsü (UNESCO Insitute for Statistics)'nün yeni tahminlerine göre 617 milyondan fazla çocuk ve ergen okuma ve matematikte asgari yeterlik seviyelerine ulaşmamaktadır. Her on çocuk ve ergenden altısı dünya çapında öğrenmemektedir. Küresel olarak, her on çocuktan ve ergenden altısı okuma ve matematikte asgari yeterlik seviyelerine ulaşmamaktadır. Afrika'daki çocukların %85'inden fazlası asgari öğrenmekte, kayıt oranlarında yıllarca süren istikrarlı büyümeye rağmen, Sahra altı Afrika'daki eğitim durumu tüm nesillerin geleceğini tehdit etmeye devam etmektedir. Orta ve Güney Asya, öğrenmeyen ikinci en yüksek çocuk ve ergen oranına sahiptir. Latin Amerika ve Karayipler'de, yeteri kadar okumayan çocuk ve ergenlerin toplam oranı %36'dır. Kuzey Amerika ve Avrupa'da ve Okyanusya'da öğrenme durumu, özellikle ortaokul çağındaki nüfus arasında iyileştirmelere ihtiyaç duyulmasına rağmen, daha iyi bir durumdadır. Ancak, kız

çocuklarının yetkin bir şekilde okuma olasılığı daha yüksektir. Kızlar öğrenme fırsatından en iyi şekilde yararlanma eğilimindedir Bu bulgular, dünyadaki eğitim sistemlerinin kaliteli bir eğitim ve çocukların öğrenebileceği iyi sınıf koşullarını sağlamada ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir (UNESCO Institute for Statistics, 2017: 1-10).

Son on yılda okuryazarlık gelişim gündeminde yüksek olmasına rağmen, UIS verileri, 2016 için en son verilere göre 750 milyon yetişkinin (üçte ikisi kadın) hala temel okuma ve yazma becerilerine sahip olmadığını göstermektedir. Okuma yazma bilmeyen nüfusun 102 milyonu 15 ile 24 yaşları arasındaydı. Küresel yetişkin okuryazarlığı oranı 2016 yılında %86 iken gençlik okuryazarlığı oranı %91'dir (UNESCO Institute for Statistics, 2017: 1).

Yaş gruplarına göre küresel okuryazarlık oranları ve okuma yazma bilmeyen nüfus 2016 yılı verileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (UNESCO Institute for Statistics, 2017: 3).

Tablo 3.2: UNESCO 2016 Okuryazarlık verileri

Gösterge	15 yaş ve üstü	15-24 yaş arası	25-64 yaş	65 ve üstü
Küresel okuryazarlık oranı (%)				
Erkekler	90	93	90	83
Kadınlar	83	90	82	73
Her ikisi de	86	91	86	78
Cinsiyet Endeksi	0.92	0.96	0.92	0.87
Küresel okuma yazma bilmeyen nüfus (Milyon)				
Erkekler	277	44	186	47
Kadınlar	473	58	321	94
Her ikisi de	750	102	507	141
Kadınların payı (%)	63	57	63	67

Kaynak: UNESCO Institute for Statistics (2017: 3)

Güney Asya, küresel okuma yazma bilmeyen nüfusun neredeyse yarısına (%49) ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, okuma yazma bilmeyen yetişkinlerin %27'si Sahra altı Afrika'da, %10'u Doğu ve Güneydoğu Asya'da, %9'u Kuzey Afrika ve Batı Asya'da ve yaklaşık %4'ü Latin Amerika ve Karayipler'de yaşamaktadır. Küresel okuma yazma bilmeyen nüfusun %2'sinden azı geri kalan bölgelerde (Orta Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika ve Okyanusya) yaşamaktadır. Aşağıdaki 20 ülkede yetişkin okuma yazma oranı %50'nin altındadır: Afganistan, Benin, Burkina Faso, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Komorlar, Fildişi Sahili, Etiyopya, Gambiya, Gine, Gine-Bissau, Haiti, Irak, Liberya, Mali, Moritanya, Nijer, Senegal, Sierra Leone ve Güney Sudan. 15 ila 24 yaş arasındaki nüfus için gençlik okuryazarlık oranları, genellikle genç nesiller arasında okula erişimin arttığını yansıtan yetişkinlerin okuryazarlık oranlarından daha yüksektir. Bununla birlikte, çoğu ülkede Sahra-altı Afrika'da gençlerin okuryazarlığı oranları düşük kalmaktadır, bu da okula düşük erişim, erken okulu bırakma veya düşük eğitim kalitesine sahip sorunları ortaya koymaktadır. Yeni küresel eğitim gündeminde belirtildiği gibi, yaş ve cinsiyetten bağımsız olarak herkesin okuma ve yazma becerileri kazanmasını sağlamak için tüm ülkelerde ilerleme ivmesi korunmalı ve tüm çabalar sürdürülmelidir (UNESCO Institute for Statistics, 2017: 1).

Toplam nüfus sadece 7 milyon olan Azerbaycan'da kitaplar ortalama 100.000 tirajla basılırken Japonya'da yılda 4 milyar 200 milyon kitap basılmaktadır. Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu'nda, kitap okuma odağında Türkiye; Malezya, Libya ve Ermenistan gibi 173 ülkelerin de yer aldığı listede 86'ıncı sırada verilmiştir. Japonya'da kişi başına düşen kitap sayısı yılda 25, Fransa'da 7 durumdadır. Dünyada bir yılda ders kitapları hariç basılan kitaplar ise; Amerika 72.000, Almanya 65.000, İngiltere 48.000, Fransa 39.000, Brezilya 13.000 şeklinde ifade edilmektedir (İnfogram, 2020)

Türk milleti olarak fazla okuyan bir toplum olmadığımızın doğruluğu tartışılır olmakla birlikte, ülkemiz vatandaşlarının okuma alışkanlığının çok gelişmiş olmadığı, okuma alışkanlığımızın yeterliliğinin yüksek olmadığı sıklıkla tekrarlanan bir tespittir. Ancak ülkemizde ve çevremizde gerçekleşen olaylar hakkında haberdar olabilmenin, içinde yer alınan koşulların ve kimliğin sahip olunan toplumun temel

değerlerini bilmenin ön şartı çok fazla okumaktır. Başka bir şekilde ifade edilecek olursa kendimizi ve çevremizdeki kişileri ve olayları tanıyabilmek için, çok fazla okumak, çok fazla düşünmek gerekmektedir; okunan ve düşünülen bilgileri kayıtlı bilgilere çevirmek için çok yazmak gerekir. Okunmazsa dünyayı ve ülkemizi, toplumumuzu ve farklı toplumları, geçmiş yaşamları ve günümüz hayatı, özetle çevremizde gerçekleşen hiçbir şey algılanamaz ve bilinemez. Okuma eylemi gerçekleşmez ise içinde bulunduğumuz ülkeyi ve sahip olduğumuz toplumu neden sevdiğimizi ve ne sebeple bu topluma fazlasıyla bağlı olmamızın gerekliliğini kavramak gerekmektedir. Okumazsak atalarımızın çok büyük kayıplar, acılar ve zorluklara karşın neden bu ülkeyi, bu toprakları ve bu medeniyeti gelecekleri için savunduklarını anlamamız gerekmektedir. Kısacası okumak kişilerin içinde yer aldığı vatanı, ait olduğu milleti ve dolayısıyla kendisini sevebilmesi ve saygı duyması anlamana gelebilmektedir (Odabaş, 2005: 4).

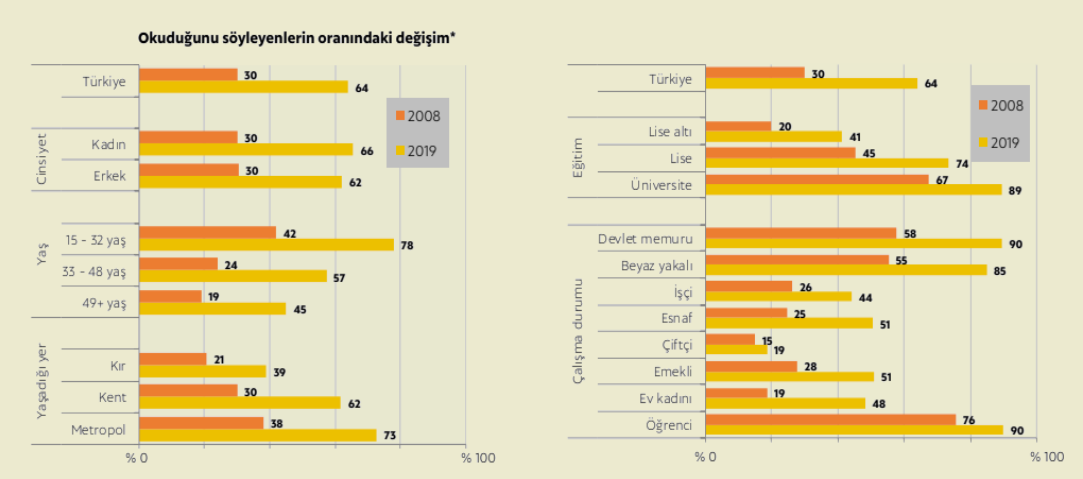
Okuma kültürü genellikle eleştirel düşünme becerisi, okuduğunu anlama gibi süreçlere eşlik eden bir “alışkanlık” kavramı ile anılıyor. Genel algı Türkiye'de bir okuma kültürünün olmadığı yönündedir. Bunun en büyük sebepleri arasında aşağıdaki maddeler listelenebilir;

- Eğitim sisteminin etkileri,
- Okuma davranışının çocukluk çağında kazanılmamış olması,
- Nitelikli okuma ortamlarının bulunmaması,
- Teknolojinin görsel araçlarının okumaya tercih edilmesi,
- Yoğun sosyal medya kullanımı.

Okuma Kültürünü Yaygınlaştırma Platformu Platformu (OKUYAY Platformu) verilerine göre, okuma davranışının/alışkanlığının kazandırılmasında mikro düzeyde en etkili olan yapının aile olduğu düşünülmektedir. Bunu akranlar ve aileden olmayan yakın kişiler takip etmekte. Rol modeller ve onların yürüttüğü çalışmalar da (kitap okuma etkinlikleri, kitap bağışları ve tahlilleri gibi) etkili bulunmaktadır. Taşrada ve köylerde yapılan etkinliklerin öğrenciler ve yerel halk tarafından oldukça olumlu karşılandığı, okuma kültürü ile bir "bağ kurulduğu" ifade edilmekte. Özellikle faaliyetlerini kitap bağışlama ve kütüphane kurma alanında yürüten

dernekler, tek seferlik kütüphane kurmanın yanında kitapların güncellemesinin ve kütüphane sorumluları ile iletişimin devamlılığının önemli olduğunu vurgulamaktadır (2019: 11).

Tablo 3.3: Türkiye'de değişim

Kaynak: OKUYAY Platformu (2019: 12)

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere 2008-2019 yılları arasında kitap okuduğunu söyleyenlerin oranlarında ciddi bir değişim görülmektedir. Her yaş grubu düzeyde olan bireylerin okuduğunu söylediği görülmüş ve böyle dahi olsa okuma becerisi konusunda büyük değişimlerin olduğu söylenebilir (OKUYAY Platformu, 2019: 12).

Tablo 3.4: Kitap satın alma sıklığı

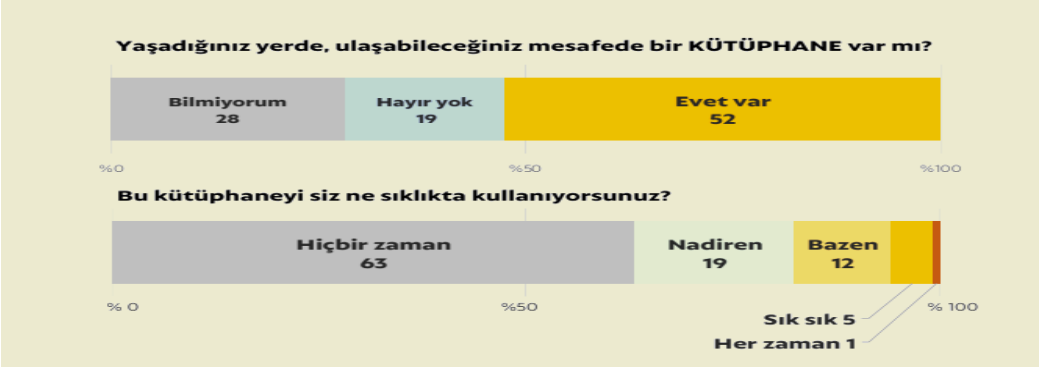

Kaynak: OKUYAY Platformu (2019: 35)

Tablodaki verilere bakıldığında, dört kişiden biri ayda en az bir kez kitap alıyor. Toplumun dörtte biri ayda bir veya daha sık, üçte birlik bir kesim de yılda veya 6

ayda bir kitap almaktadır. «Okuyanlar» kümesinin %45'i ayda bir kitap alışverişi yapmaktadır; ancak, %10'u da hiç almadığını söylemektedir. Okumayanların onda birinden az bir kesimi ise en az yılda bir kez kitap aldığını belirtmektedir (OKUYAY Platformu, 2019, 35).

Tablo 3.5: Kütüphane algı durumu

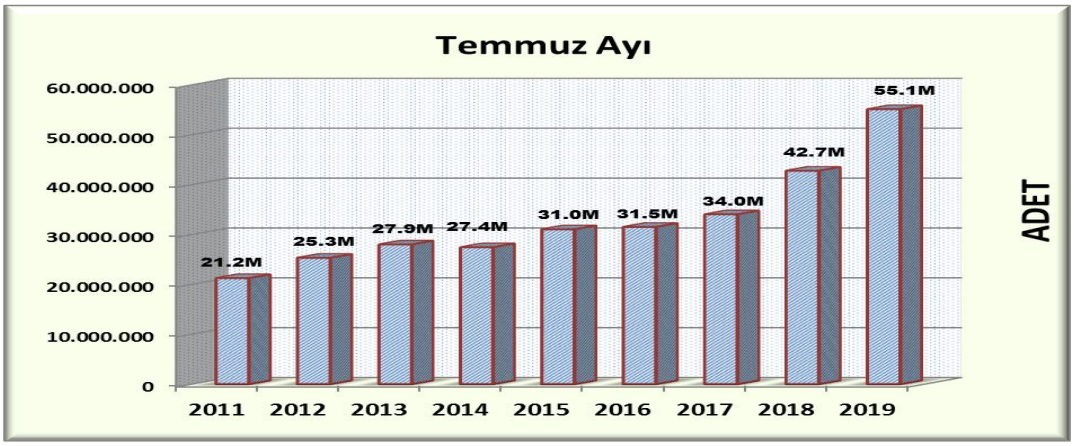
Kaynak: OKUYAY Platformu (2019: 53)

Bireylerin kütüphane kullanımlarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya yarısının (%52) kütüphanelerin varlığından haberdar oldukları anlaşılmıştır. Kütüphane var olduğunu söyleyenlerin ise kütüphaneyi ne sıklıkla kullandıklarına ilişkin de yarısından fazlasının (%63) kütüphanenin varlığından haberdar oldukları fakat kütüphaneyi kullanmadıkları anlaşılmıştır. Buradan hareketle ülkemizde çok fazla kütüphane kurulmasına rağmen bilinçli bir kullanım ve sıklığının olmadığı söylenebilir (OKUYAY Platformu, 2019: 53).

Yayımcı Meslek Birlikleri Federasyonu (YAYFED)'nun verilerine göre, yayıncılık sektörü 2019 Temmuz ayında üretilen kitap sayısında tüm zamanların rekoruna imza atmıştır. 2019 Temmuz ayında yayıncılarımızın bandrol talebi 55.121.271 adet olarak gerçekleşmiştir. Bu adet Federasyonun faaliyetleri sürecinde ulaşılmış en yüksek adettir. 2019 Temmuz ayındaki bandrol talebi ile önceki yılın aynı ayına göre %29 oranında büyüme kaydetmiştir. Yayıncılık sektöründe haziran ve ekim ayları arasındaki dönemde eğitim kategorisindeki kitap üretimi daha baskın rol almaktadır. Temmuz ayında yaşanan diğer sevindirici gelişme ise bu rekora ulaşılmasında kültür yayınları kategorisinde bu aya yönelik kitap üretiminin ciddi artışın etkili olmasıdır (2019).

2019 Eylül ayında yayıncıların bandrol talebi 56.458.626 adet olarak gerçekleşmiştir. Bu adet federasyonun faaliyetleri sürecinde ulaşılmış en yüksek adettir. Geçen yılın aynı ayında gerçekleşen bandrol talebi 53.063.735 adet olarak kayıtlara geçerken kitap üretimi 2019 Eylül ayında bir önceki yıla oranla %6,4 oranında bir büyüme gerçekleştirmiştir. Yılın ilk dokuz ayında sektör 318.849.700 adet kitap üretmiştir. 2018 yılının aynı dönemindeki kitap üretimi 316.261.235 adet olarak kayıtlara geçmişti. 2018 yılı ile karşılaştırıldığında yılın ilk dokuz ayında kitap üretimi yaklaşık %1 oranında büyüme göstermiştir. Yılın ilk dokuz ayı kategorik olarak önceki yıl ile karşılaştırıldığında yetişkin (araştırma-inceleme), yetişkin kurgu ve akademik kategorilerinde sınırlı artış gözlemlenmektedir. Eğitim kategorisinde yaklaşık on beş milyon adet artış gözlenirken, çocuk-gençlik kategorisinde üç milyon ve inanç kategorisinde on milyon adet civarında azalış gözlemlenmiştir (Yayfed, 2019).

Tablo 3.6: 2019 Yılı kitap üretim bilgisi

Kaynak: YAYFED (2019)

2011 yılında 21.2 milyon kitap üretimi yapılırken bu oran 2019 yılında 55.1 milyona kadar ulaşmıştır. 2011 yılından 2019 yıllarına kadar ülkemizde basılan kitap sayısı her geçen yıl artarak devam ettiği görülmektedir. Buradan hareketle ülkemizde kitap basımının artmasıyla kitap okuma becerisinin de aynı oranda artış gösterdiği düşünülebilir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ise, ülkemizdeki kütüphane verilerine bakıldığında 2018 yılı itibariyle toplam 31 bin 451 kütüphane mevcuttur.

Türkiye genelinde 2018 yılında 1 milli kütüphane, 1 162 halk kütüphanesi, 598 üniversite kütüphanesi ve 29 bin 690 örgün ve yaygın eğitim kurumu kütüphanesi olmak üzere toplam 31 bin 451 kütüphane mevcuttur. Milli Kütüphane kayıtlı üye sayısı 23 bin 747, halk kütüphanesi kayıtlı üye sayısı 2 milyon 840 bin 504 ve üniversite kütüphanesi kayıtlı üye sayısı 3 milyon 912 bin 306 oldu. Halk kütüphanelerinin sayısı %1,4 arttı. Halk kütüphanelerinin sayısı 2018 yılında, 2017 yılına göre %1,4 artarak 1 162 oldu. Halk kütüphanelerindeki kitap sayısı 2018 yılında bir önceki yıla göre %0,1 azalarak 19 milyon 966 bin 573 oldu. Üniversite kütüphanelerindeki kitap sayısı %7,4 arttı. Üniversite kütüphanelerinin sayısı, 2018 yılında 2017 yılına göre %6 artarak 598 oldu. Üniversite kütüphanelerindeki kitap sayısı 2018 yılında, 2017 yılına göre %7,4 artarak 17 milyon 600 bin 15 oldu. Bu kütüphanelerde kayıtlı üye sayısı 2018 yılında, 2017 yılına göre %2,6 artarak 3 milyon 912 bin 306 olmuştur (2018).

3.4. Okuryazarlık

Okuryazar ya da okuryazar olma gündelik dilde çeşitli biçim ve içerikte karşımıza çıkmaktadır. Genelde okuryazar: "Okuması yazması olan, öğenim görmüş (kimse); Okuryazarlık: okuryazar olma durumu" anlamına gelmekte, okuryazar olmama bilgisizlik, görgüsüzlük, öğrenim görmeme durumlarını belirtmektedir. Okuryazarlık kavramını, burada yüklenen anlamla sınırlı tutmak, kanımca kavramı gerçek içeriğinden uzaklaştırma sonucunu doğurur ve adını-soyadını yazıp okuyan her bireye okuryazar niteliğini yükleme zorunluluğunu getirir. Oysa okuryazarlık yaşam boyu süren, dinamik, okumanın yanı sıra, kazanılan ve beceriyi yaşama etkin olarak geçirmeyi de içeren bir kavramdır. Okuryazarlık becerisinden elde ettiği bilgiyi (sonucu) güncel yaşamda karşılaştığı sorunların çözümünde kullanmayan, yani okuryazarlık durumunun onun yaşamında bir değişiklik yaratmadığı birey için okuryazar nitelemesini kullanmak yanlıştır. Özetle okuryazarlık becerisinin, bireyin yaşamında olumlu yönde, gözle görülür bir değişim yaratması gerekmektedir. Bu değişim bireyin insan ilişkilerinden olayları, olguları yani gerçekleri kavrayıp değerlendirmesine kadar uzanabilir (Yılmaz, 1989: 48).

Okuryazarlık, sahip olan kişi ile okuma, yazma ve aritmetik (3R) becerisine sahip olmayan kişi arasında sosyal veya eğitim ilişkisinin kurulmasını gerektiren bir süreçtir (Pngbuai, 2019).

Adını soyadını yazıp okuyabilen bireyler değil; okuyan, okuduğunu irdeleyebilen, irdelediği bilgileri yaşama geçirebilen ve bu sayede yaşamını değiştiren, geliştiren, farklılaştıran okuryazar olmak gerekir (Yılmaz, 1989: 50). Okuduğunu hayatın devamında kullanan ve bundan fayda sağlayan bireylere okuryazar denebilir.

Uluslararası literatürde, okuryazar-işlevsel okuryazar şeklinde bir ayırım temelinde açıklanan "okuma" olgusunu "üç basamak" kavramı çerçevesinde ele almak da mümkündür. Birinci basamak, bir bakıma simge olan harflerin kendi arasındaki çeşitli şifre ve kombinasyonları çözebilme becerisi olarak açıklanabilir ki, bu kişinin adını soyadını yazıp okumasını ifade eder. Bu basamağa "temel okuryazarlık" denilebilmektedir. Tek başına çok daha fazla bir değer göstermemekle beraber diğer basamaklara geçmede ön koşul niteliğindedir. "Okuma alışkanlığı" şeklinde adlandırılan ikinci basamak, temel okuryazarlığın hayat boyu sürekli ve düzenli bir alışkanlığa dönüştürülmesi olarak açıklanabilir. Sürekli ve düzenli alışkanlıklara çevrilemeyen temel okuryazarlığın, kaybolacağı belirtilmektedir. Okumada üçüncü basamak ise, "okuma alışkanlığına düşünceyi, duyarlılığı geliştirici, eleştirel bir yönseme kazandırma olarak tanımlanabilecek "irdeleyici okuma" ya da "eleştirel okuma"dır (Devrimci, 1993: 7-8).

Çocuk Vakfı ise 1978 tarihli UNESCO raporlarına dayanarak okuryazarı; "Bütün yaşam etkinliklerindeki çabalarını kolaylaştırmada ihtiyacı olan bilgi ve becerileri kazanmasını, bu bilgi ve becerileri kendisinin ve toplumun gelişmesinde sürekli kullanmasını mümkün kılan okuma, yazma ve temel aritmetik işlemlerinde yeterlilik sahibi kişi" olarak tanımlanmaktadır (2006).

Okuryazarlığı temel okuryazarlıktan çıkararak işlevsel okuryazarlığa ve eleştirel okuma eylemine dönüştürebilmek okuma alışkanlığına dönüşmesiyle birlikte mümkün olmaktadır. Okuma alışkanlığı kazanmamış bir okuma eylemi asıl işlevini yitirmektedir.

3.5. Okuma Alışkanlığı

Günümüz hayatında okuma, toplumun küçük bir kesiminin ayrıcalığı olmaktan uzaklaşmış, sosyal yaşantıya uyumun önemli koşullarından birisi hâline gelmiştir. Gelişmiş olan toplumlar, okumayı seven insanların oluşturduğu toplumlardır (Coşkun, 2002a: 235). Bu anlamda okuma ile gelişmişlik arasında doğru orantı bulunmaktadır. Kişi veya toplum bilgi gereksinimini karşılamada okuma faaliyetine ne kadar çok önem veriyorsa o toplum geleceğine güvenle bakan, okumaya önem veren toplumlar olarak görülebilir. Fakat temel okumanın zaman içerisinde tekdüzelikten çıkarak süreklilik, devamlılık kazanması gerekmektedir. Bu sebepten okumanın alışkanlığa dönüştürülmesi okumanın gerçek amacına ulaşması açısından önemli bir faaliyettir.

Okuma alışkanlığı bilgilerin kullanımının en temel aracıdır. Gerek kişisel gerek toplumsal düzeydeki bilgi kullanımının yoğunluğu, toplumun veya kişinin okuma alışkanlığı düzeyi ile yakından ilişkilidir. Okuma alışkanlığı, günümüz hayatında gelişmişliğin ölçütlerinden biri olarak kabul görmekte ve toplumların kalkınmasında en temel belirleyiciler arasında görülmektedir. Bu sebeple okuma alışkanlığının çocukluk çağlarından itibaren kazandırılması bireysel açıdan olduğu kadar toplumun gelişmesi açıdan da büyük önem göstermektedir (Yılmaz ve Arıcan, 2010: 1).

Çakmak ve Yılmaz okuma alışkanlığını "Toplumun gelişmesinde önemli ölçüde etkileyen okuma alışkanlığı kişilerde çocuk yaşlarda kazanılan bir davranış türüdür." şeklinde tanımlamıştır (2009: 492). Yılmaz ise "Okuma alışkanlığı, kişilerin bir gereklilik ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde gerçekleştirmesidir" demiştir (2012: 209).

Bütün eğitim sisteminin ve öğrenme sürecinin yapıtaşını oluşturan okuma yeteneği sadece alışkanlığa dönüşebildiğinde istenilen amaca ulaşılabilir. Bilginin, yaşamın her evresinde gerekli ve kaçınılmaz olması, okuma becerisinin alışkanlığa dönüşmesini zorunlu hale getirmektedir. Okuma alışkanlığı yalnızca bireysel olarak değil, toplumsal olarak da gelişmişliğin bir göstergesi olarak görülmektedir. Bu

açıdan okuma alışkanlığının genç yaşlardan itibaren kazandırılması gerekliliği karşımıza çıkmaktadır (Sünbül vd., 2010: 11).

Okuma alışkanlığı, çeşitli meslek türlerine ilişkin bilgi, bilgi ve öğrenme için entelektüel bir faaliyet olarak adlandırılır. Okuma alışkanlığı, anlam oluşturma ve görsel ve yazılı metinlerden bilgi edinme sürecine dayanan aktif bir beceridir. Okuma kişinin entelektüel gelişimini sağlamakta; anlamadaki gücünü arttırmakta; başkalarıyla olan iletişimini kolaylaştırmakta, eleştirel düşünce şekline temel oluşturmaktadır. Bu sebeple okuma alışkanlığı, temel okur-yazarlığın daha ilerisinde bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Kurulgan ve Çekerol, 2008: 239).

Çok somut bir şekilde söylemek gerekirse, temel okuryazarlık; bireyin adını soyadını okuyup, yazabilmesi; işlevsel okuryazarlık ise, kişinin adını soyadını bir işin gerektirmesi nedeniyle okuyup yazmasıdır. Bireylerin yaşamlarında bir alışkanlığı kazanabilmesi için bir takım aşamalardan geçmesi gerekmektedir. Bunlar kısaca;

- Evrim,
- Deneme,
- Farkında olma,
- İlgi,
- Benimseme olarak sıralanmaktadır (Yılmaz, 1993: 29).

Kişiden kişiye değişen okuma alışkanlığı düzeyleri ise şu şekilde gruplanabilir:

- Zayıf okuma alışkanlığı: 2 ayda 1 kitap ve daha az okuma
- Orta düzey okuma alışkanlığı: Ayda 1 kitap okuma
- Güçlü okuma alışkanlığı: Ayda 2 kitap ve daha fazla okuma (Yılmaz, 2010: 209).

Kişinin okumaya karşı tutum ve alışkanlık düzeyi bu maddelere göre değişkenlik göstermektedir.

Dünyada hızlı bir şekilde gelişme gösteren teknoloji faaliyetleri içinde bulunduğumuz çağın teknoloji çağı olarak adlandırılmasına, kişilerin bireysel ve toplumsal yaşamlarında çok fazla değişikliklerin olmasına sebep olmuştur. İçinde bulunduğumuz çağda üretilen bilgilerin geçerliliğini korumasındaki süre oldukça kısalmıştır. Bu sebeplere dayalı olarak bireylerin eğitimlerinde verilen bilgiler kısa zamanda yetersiz olmaya başlamaktadır. Dolayısıyla bu alandaki gelişmeler göz önünde olduğunda insanların yaşam boyu öğrenme becerileri geçmişte olduğundan daha önemli bir eğitim ve öğretim aracı olma özelliğini kazanmıştır. Başka bir ifade ile yaşam boyu öğrenmenin temelini okuma alışkanlığı oluşturmuştur. Kişilerin yaşam boyu öğrenme eylemini yürütebilmesi için okuma faaliyetini düzenli bir şekilde hayatında uygulaması gerekmektedir. Aksi takdirde bireyin yaşam boyu öğrenme eylemi tam olarak geçerliliğini sağlamamaktadır (Odabaş vd., 2008: 432). Bilginin her an büyük bir ihtiyaç olduğu ve kullanıldığı günümüzde yaşam boyu öğrenme süreci okuma alışkanlığı ile anlam kazanacağından bu iki kavram arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir.

İnsanlığın tarihine bakıldığında geçmişten bu yana tarihe kazandırılan en önemli eylem yazının icadı olmuştur. İnsanoğlu, yazının keşfedilmesiyle beraber medeniyet denilen olguyla karşılaşmış ve bu icat medeniyetin tüm insanlığa yayılmasında önemli rol oynamıştır. İnsanlar yazılmış olan bilgilerin okunmasıyla duygu ve düşüncelerini diğer toplumlarla paylaşarak, deneyimlerini aktararak insanlığa ışık tutmuş ve bilgi çağına ulaşmasına neden olmuştur. Okuma olgusunun temel gereksinim olması bu faaliyeti insanlar açısından zorunlu hale getirmiş, kişilerin ve toplumların gelişmesi açısından zorunlu bir eylem haline dönüşmüştür.

Okuma alışkanlığının kişiler üzerinde oluşturduğu olumlu yönleri şu şeklide sıralanabilir:

- Sözcük dağarcığının gelişmesi,
- Etkili konuşma yeteneğinin oluşması,
- Pratik zekânın zenginleşmesi ve daha etkin olarak kullanılması için gereklidir.

Ayrıca,

- Olayları çok daha fazla ve farklı boyutlarla değerlendirme gücünün artması,
- Bilgi ve deneyimlerinden faydalanılmak istenen yetkin bir kişi olunması için de gerekli olan birikimin ana kaynağı okumaktır (Odabaş, 2005: 3.).

Okuma alışkanlığı kazanan bireyler; bilgiye her zaman ihtiyaç duyan, bilgi birikimi yüksek, merak duygusu ve öğrenme isteği yüksek, hayal gücü ve yaratıcı düşünme yeteneği gelişmiş, olaylara farklı açılardan bakarak analiz edebilen, yorumlayabilen, eleştirebilen ve objektif kararlar verebilen, bu becerilerle birlikte bireyler arasında farklı bir konumda yer alan kısaca "nitelikli" olan kişilerdir denebilir.

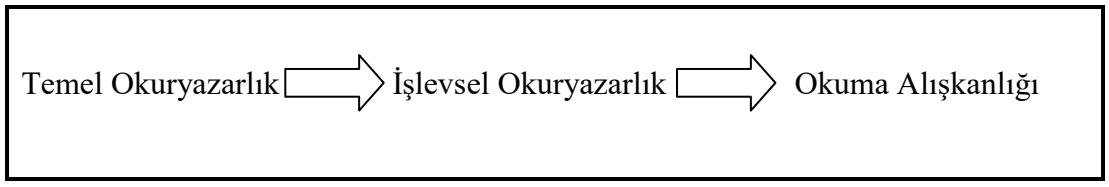
Okuma alışkanlığı, kişilerin kendi açısından gelişimini ve sosyal açıdan gelişimin oluşmasını sağlamaktadır. Bireylerin, hayatındaki okuma alışkanlıklarını düzenli bir şekilde devam ettirmeleri zekânın artması ve duyguların gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Buna bağlı olarak bir kişinin kültürel, dini, sosyal özelliklerini iyi bir şekilde kullanabilme becerilerini artırır. Okuma, bireyin hayal gücünde gelişmeler sağlar. Okuma, yeni fikirlerin ortaya çıkmasında önemli rol oynar. Okuma eylemini düzenli bir şekilde yapan kişilerde ufuklarını genişletme ve başarıya ulaşma konusunda daha iyi fırsatlar yakalama konusunda diğer insanlardan daha şanslı bir duruma geçmektedir. Okuma alışkanlığı kazanan bireylerin kişisel hayatlarında daha başarılı ve geleceğine yön verebilen bireyler olduğu görülmektedir.

Okuma alışkanlığının toplumlar ve bireylerin gelişebilmesi açısından oldukça fazla yararları vardır. Çalışma kapsamına daha uygun olduğu için okuma alışkanlığının çocuk için bireysel yararları sıralanacak olursa, okuma alışkanlığı çocuğun;

- Zihinsel gelişimine doğrudan katkıda bulunur;
- Anadilini doğru ve yeterli bir biçimde kullanmasını sağlar;
- Kelime dağarcığının zenginleşmesine doğrudan yardım eder;
- Sağlıklı ve güçlü bir kişilik geliştirmesine katkıda bulunur;
- İletişim becerisinin güçlenmesine yardımcı olur;
- Eğitim ve öğretim başarısını artırır (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007: 6).

Okuma alışkanlığı; kişinin, bir gereksinim ve zevk kaynağı olarak algılaması sonucu, okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde ve eleştirici/irdeleyici bir nitelikte gerçekleştirmesidir. Buradaki tanım temel ve işlevsel okuryazarlık kavramlarını kapsamaktadır. Bu tanıma göre, okuma alışkanlığı temel okuryazarlık ve işlevsel okuryazarlıktan sonra gelen üçüncü bir basamak niteliğindedir. (Yılmaz, 1993: 31).

Tablo 3.7: Okuma alışkanlığında basamaklar

Kaynak: Yılmaz ve Demir (2019: 906)

Dolayısıyla okuma alışkanlığı ve bununla birlikte değişen okuma kültürü, okuma faaliyetinin yalnızca bir gereksinim olmayıp hazza dönüşebilmesini ve birçok beceriyi geliştiren bu karmaşık bilişsel süreçle birlikte okumanın derinleşmesi ve eleştirel okuma boyutuna geçilmesini sağlayan bir süreçtir (Yılmaz ve Demir, 2019: 906).

Kişinin etkinlik gösterdiği ilgi alanında ve normal yaşantısında faaliyetleri en uygun şekilde gerçekleştirebilmesi için ve bunları doğru bir şekilde uygulayabilmesi için bilgi birikimine sahip olması gerekmektedir. Bireyler doğruyu ancak bu birikimleri ile saptayabilir. "Birikim" tanımın kendisinde olan sürekli artış özelliği, okuma alışkanlığını otomatik olarak ortaya çıkarmaktadır. Bilgide birikim bir zorunluluk ise birikimde de sürekli okuma öncekine bağlı bir başka zorunluluktur. Birini diğerinden ayırmak mümkün değildir. Bireyler yaşamlarında sahip olmaları gereken bilgiyi şu aşamada en sağlıklı olarak okuma yoluyla elde etmektedirler. Kısaca okuma alışkanlığı bireyin ve toplumun gelişmesinde temel unsurlardan biri rolünü oynamaktadır (Yılmaz, 1989: 50).

Türkçeyi etkili bir şekilde kullanma, eleştirel düşünebilme, iletişim, problem çözme, araştırma, karar verebilme, girişimcilik, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme programla ulaşılması beklenen temel becerilerdir. Bu

özelliklerin kazanılabilmesi için okuma alışkanlığına sahip olunması ön şarttır (Sünbül vd., 2010: 20). Bu kazanımların oluşması için ise bireyin çocukluk hatta bebeklik döneminden itibaren kitaba ve okumaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

Okuma alışkanlığının edinilmesinde üç dönem: çocukluk, gençlik ve yetişkinlik; üç toplumsal kurum olan: aile, okul ve çevre ve üç birey türü: ebeveyn, öğretmen ve arkadaş olguları önemli rol oynamaktadır. Bahsedilen dönemlerde özellikle çocukluk döneminde bu eylemin kazanılması uzman kişiler tarafından önemle üzerinde durulmaktadır. Fakat okuma alışkanlığının kazanılması sadece çocukluk döneminde değil diğer tüm dönemlerde kazanılabileceği ve geliştirilebileceği açık bir şekilde ortaya konmaktadır (Yılmaz, 1993: 32).

Okuma alışkanlığı insanların küçük yaşlarında başlar ve yaşamı boyunca devam eder. Fakat yapılmış olan araştırmalarda, okuma alışkanlığının yalnızca küçük yaşlarda değil, insan hayatının her döneminde edinilebileceğini göstermiştir. Okuma alışkanlığı, okumanın hayatta vazgeçilmeyecek olağan bir eylem olarak kabul etmektir. Yani sistematik bir biçimde ve sürekli yapılan yaşam boyu sürdürülebilen bir davranıştır (Özen, 2001: 106).

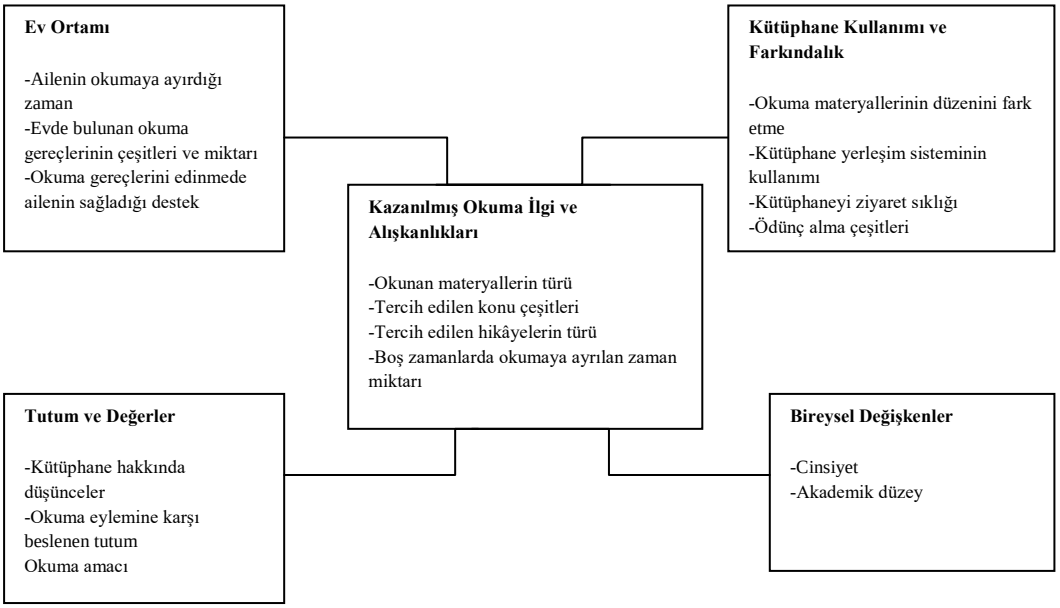
Okuma alışkanlığı sadece küçük yaşlardan itibaren kazanılması beklenen bir davranış olmanın ötesinde her yaşta ve dönemde kazanılabilecek bir alışkanlıktır. Ayrıca yaşam boyu öğrenme sürecinde de temel bir koşul niteliği taşımaktadır. Her davranışı etkileyen belli faktörler var ise okuma alışkanlığının oluşmasını da etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler çalışmada bireysel ve toplumsal faktörler olarak iki (2) grupta ele alınmıştır.

3.6. Okuma Alışkanlığını Etkileyen Faktörler

Okuma alışkanlığı, bireyin kendisini ifade edebilmesi ve yaşamını devam ettirebilmesi için kazanması gereken sorgulama, eleştirme, yeteneklerini ve hayal gücünü geliştirmeye yönelik zihinsel süreçlere dayanan süreklilik arz eden bir kabiliyettir. Okuma alışkanlığı, kişilerin yaşam boyu öğrenmelerini sağlayan en eski ve en etkili öğrenme şeklidir. Kişilerin okuma alışkanlığı kazanması ve geliştirmesi

sürecinde kişileri etkileyen birçok faktör rol oynamaktadır. Kişinin cinsiyeti, akademik düzeyi, aile, ev ortamı, kütüphane kullanımı gibi etkenler okuma alışkanlığında etkili olan faktörler arasında yer almaktadır. Bu faktörler genel olarak bireysel ve toplumsal faktörler olarak gruplandırılmaktadır.

Tablo 3.8: Okuma ilgisi ve okuma alışkanlığına etki eden etmenler

Kaynak: Abeyrathna ve Zainab (2004: 112)

Tablo 3.8'de ifade edilenlere göre bireylerde okuma alışkanlığının oluşması ve süreklilik kazanması sürecinde çeşitli faktörlerin etkisinin bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu etmenlerin toplumlarda aynı şekilde etki oluşturması mümkün olmayabilir. Örneğin, cinsiyetin dil gelişimindeki rolü ile ilgili olarak iki farklı düşünce vardır. Bunlardan birincisi cinsiyetin dil gelişiminde belirleyici bir etken olmadığı, ikincisi ise bayanların dil ve kavram gelişiminin erkeklere oranla daha başarılı olduğudur (Keklik, 2009: 29). Buna rağmen uluslararası eğitimde verimlilik araştırmalarında bayanların, özellikle okuma ve metinleri anlamada erkeklerden çok önde olduğu; İngiliz bilim adamlarının, ülkede okuma zorluğu çeken erkeklerin bayanların iki katı olduğunu tespit ettikleri ve dil derslerinde bayanların açık ara önde olduğu dile getirilmiştir (Kavaklı, 2012: 33).

3.6.1. Bireysel Faktörler

Okumanın gerçekleşmesi bazı fiziksel unsurlarla ilgilidir. Okuyucu bu fiziksel özelliklere sahip değilse veya okuyucunun bu özellikleri yeterli düzeyde değilse okuma da o oranda verimli ya da verimsiz olacaktır. Okumada fiziksel unsurlar deyince görme, işitme ve beyin yapısı akla gelmektedir. Bu fonksiyonlar okumanın kalitesini oldukça etkilemektedir (Gürsoy, 2018: 27).

Bunun dışında kâğıdın yapısı, kalitesi, yazı büyüklüğü de okumayı etkileyen faktörlerdendir. Okuma eylemine bakıldığı zaman bireysel bir faaliyet olduğu görülmektedir. Okumanın bu özelliği yazarların beyniyle düşündükleri arasında bir bağ olması bu görüşü onaylamaktadır. Okumanın bireyselliğinden kaynaklı olarak bireyin okuma alışkanlığı kazanması faaliyetinde okuyucuya oldukça önemli görevler düşmektedir. Okuyucunun bu alışkanlığı kazanabilmesi için düzenli ve sistematik bir şekilde okuması gerekmektedir (Suna, 2006: 18).

Bilinçli bir okuyucu (Kayalan, 1992: 13);

- Okuma için istekli olmalı,
- Sözcükleri anlamlandırabilmeli,
- Aktarılması gereken duygu ve düşünceleri kavrayabilme ve yorumlayabilmeli,
- Okunan eserin eksik ve fazla yönlerini algılayabilmeli,
- Geçmişteki tecrübelerle okuduklarını karşılaştırabilmelidir.

Bu maddeler aslında bireyin kişisel olarak okuma eylemini bir ihtiyaç olarak algılama, analiz etme, çözümleme, yorumlama, eleştirme gibi bilişsel becerileri kazanmasını sağlamaktadır. Bu becerileri kazanan birey ise kendini ifade etme gücü ve özgüveni yüksek, söz hazinesi geniş, geçmiş ve geleceğini bilerek hayatına umutla bakabileceği yolu çizebilen ve en önemlisi okuma alışkanlığı kazanmış bireyler haline gelmesi beklenmektedir.

Kişinin zihinsel yaş ve zekâ, sorgulama, eleştirme becerilerini kullanabilmesi de okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerdendir. İnsanlardaki zihinsel ve fiziksel eksiklikler kimi zaman okuma eyleminin yapılmasını engellemekte kimi zaman ise bu olayı oldukça fazla zorlaştırmaktadır. Bu tip eksiklikler tıbbi açıdan incelenmeli ve tedavi sürecine girmelidir (Sünbül vd., 2010: 23).

Hızlı ve anlamlı okumaya ilişkin etkenler başlıca iki grupta toplanabilir (Binbaşıoğlu, 1993: 19-20):

- Bireye ve o bireye ait davranışlarla alakalı etkenler
- Kullanılan okuma aracının niteliklerine ilişkin etkenler

Bireye ve o bireye ait davranışlarla alakalı etkenler: Metni okuyan bireyin zekâsı, duyu organlarının özellikle de gözlerinin yeterli gelişmesiyle ilgili olan etkenlerdir. Gözün görüş alanı ne kadar geniş olursa okuma da o kadar hızlı olur. Göz bu sırada satır üzerinde yer alan sözcük gruplarına birtakım "sıçrama" tepkileri yapar. Bu uzaklığa göz uzaklığı denir (Binbaşıoğlu, 1993: 19-20).

Kullanılan okuma aracının niteliklerine ilişkin etkenler: Okunan kitabın, derginin, gazetenin veya herhangi bir okuma aracının yazı puntosunun küçük ya da büyük olması, yazı stilinin farklı olması, kâğıt renginin gözü yoracak bir renkte olması da okumayı etkileyen etkenlerdendir.

Bireyin okuma alışkanlığı kazanması sürecinde güdülenmeye ihtiyacı vardır. Güdü ya da güdüleme, okuma alışkanlığında önemli unsurlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Kişinin ilgi ve gereksinimleri, içinde bulunduğu yaş döneminin özellikleri temelinde düşünülerek belirlenmeli ve kişi bu ilgi ve gereksinimlerini karşılayacak okuma ile tanıştırılmalı, bu yönde güdülenmelidir (Yılmaz, 1993: 34). Okuma alışkanlığının kazanılması, kişilerin kendilerince ilgi duyduğu kitaplara ulaşarak ve bu kitapları okumaya ayırdıkları zamanı çoğaltarak gerçekleştirilebilir. Fakat bu şartların gerçekleşebilmesi için bireyin çevresinden oldukça fazla pozitif yönde yönlendirme alması gerekmektedir (Sünbül vd., 2010: 11). Bu yönlendirmeler

bireyi olumlu yönde etkileyecek okuma alışkanlığı kazanmasında aktif rol oynamaktadır.

Öğrencilerin okumaya olan ilgileri ve performansını etkileyen en önemli koşul okumaya karşı aldıkları tutumlardır. Buna bağlı olarak öğrencilere sadece okumanın benimsetilmesi onları okumaya karşı olumlu tutum sergilemelerinin sağlanmaması bir eğitim anlayışından gerekli olan faydayı gösterememektir. Okumayı zevkli hale getirmek, kişisel ilgileri artırmak ve okumaya ilişkin olumlu tutum geliştirmek, okuma alışkanlığı kazandırmada etkili unsurlardır. Okumaya ilgili iyi bir tutum oluşturan okuyucular okumaya karşı daha istekli olmaktadır. Okumaktan zevk alarak okuma alışkanlığı kazanma sürecine dâhil olmaktadır. Bu alışkanlığı ömür boyu devamlı hale getirebilirler (Başaran ve Ateş, 2009: 78). Alışkanlık kavramının özü aslında devamlılık, süreklilik sağlamaktır. Bu amaçtan yola çıkacak olursak bir davranışı alışkanlık haline getirebilmek aslında sevmeyle başlar. Okumayı çeşitli faaliyetlerle zevkli hale getirmek, sevebilmeyi sağlamak bireylerin okumaya karşı olumlu bir tavır takınmalarını sağlayan önemli bir etkendir. Bu olumlu tavır bireyin okumayı sürekli hale getirebilmesini ve okuma akışkanlığına dönüştürmesi mümkündür.

Okuma araçlarının etkileri dışında bireylerin çevresindeki arkadaş ortamları, okul çevresi ve aile yapısı arasındaki farklılıklar da okuma alışkanlığının gelişmesini etkilemektedir. Bireylerde okuma alışkanlığının kazanılabilmesi okumaya karşı tutumları başta olmak üzere, cinsiyet, başarı, özgüven, aile, ev ve okul ortamı, zekâ, sosyo-ekonomik durum gibi farklı değişkenlere bağlıdır. Kişilerin okuma alışkanlığı kazanabilmesi döneminde tüm bu etkenlere büyük önem göstermek gerekmektedir. Bireylerin kitap okuma alışkanlığı kazanılmasında öncelik alarak hangi alanlara ilgi gösterdikleri araştırmalıdır. Okuma eylemine tam olarak gerek duyan ve ilgisini çeken alanlarda okuyan insanlar bu eylemi sürekli ve sistematik hale getirebilirler (Sünbül vd., 2010: 12-13). Bireylerin yaşına, ilgisine ve merak duygularına göre kitap seçimi yapması gerekmektedir. Bu gereklilik kişinin okuma alışkanlığı kazanması sürecinde destekleyici faktör olması açısından önem arz etmektedir.

Okumayı gerçekleştiren birisi, ebeveyn etkisi, öğretmenin etkisi, arkadaş grubunun etkisi, yaş dönemlerinin etkisi, güdülenme, evdeki kitaplık, okuma ilgilerinin belirlenmesi ve ilgi ve gereksinimlere uygun okuma materyali, genelde okuma alışkanlığını etkileyen bireysel etkenler olarak kabul edilmektedir. Kısaca açıklamak gerekirse; çoğu uzmanın, üzerinde birleştiği gerçek, okuma alışkanlığı en iyi ve kalıcı olarak çocukluk döneminde edinilmektedir (Yılmaz, 1993: 33). Çocukluk döneminin bireylerin gelecekte nitelikli birer okuyucu olmalarında etkisi büyüktür.

Okumayı geliştirmek için yapılan çalışmalarda okuyucuların karşılaştıkları en önemli problemlerinden birisi de okuma anlayışlarında tutarlılık ve sürekliliğin olmamasıdır. Okunacak kitapların seçilmesinde ve seçilen bu kitapların çocuk okuyucular tarafından okunmasındaki en büyük engel aile ve öğretmenlerin görüşleri arasında yaşanan çatışmadır. Öğretmenlerin çocuk edebiyatı hakkında yetersiz bilgiye sahip olması ve ailelerin çocuklar için seçilen kitaplarda doğru seçim yapmamaları çocuklarda okuma tembelliği ve okumaya karşı tepki oluşturmaya sebep olmaktadır. Bazı aileler ise çocukların okuyacağı kitap kategorilerini tamamen kendilerinin belirlemesi sonucu tek yönlü okuma faaliyeti gösteren çocukların okuma ile alakalı bilgi dünyaları gelişmemektedir. Bu olay okumanın tekdüzeliğini ortaya çıkarmakta ve bununla birlikte ihtiyaca göre okumanın önüne geçmektedir (Aytaş, 2003: 158). Çocukların okumaya yönlendirilirken yaşına uygun kaynaklara yöneltilmesi sağlanmalıdır. Bu aşamadan sonra çocuk kendi ilgi ve merakına göre dikkatini çeken kitapları seçmeli ve okumalıdır. Kendi ilgi ve merakına göre okuyacağı materyali seçen bireyin okumayı zamanla alışkanlık haline getirdiği görülmektedir.

Okuma alışkanlığını etkileyen bir diğer faktör ise ailedir. Birey, dünyayı ilk olarak ailesinin gözleriyle tanımaya başlar. Aile her hareketiyle bireye model olmaktadır. Bireyin her davranışında olduğu gibi okuma alışkanlığını da ailenin tutum ve davranışları etkiler. Bireyin okumaya istekli olup olmaması ailenin kitaba ve okumaya yönelik tutumuyla yakından ilgilidir (Aksoy, 2018: 26). Çocuk doğduğunda nasıl ki anne ve babasıyla gözlerini dünyaya açıyorsa devamında da ailesinin desteğiyle gelişir, büyür ve hayata atılır. Bu süreçlerde ilk öğretmeni ailesi olacaktır. Okuma alışkanlığına sahip bir aile içerisinde büyüyen çocuk da ailesi gibi öğrenmeye, kitaba ve okumaya meraklı olacaktır. Bu sebeple eğitim ilk başladığı yer

olan aile ortamı yani anne ve babanın okuma alışkanlığına verdiği önem kendi çocuklarına ve gelecek nesillere de dokunmaktadır.

Halk kütüphanesi, çocukları hayatın en erken aylarından itibaren karşılar, ebeveynlerin ve bakıcıların büyüdükçe ve öğrenirken çocuklarını desteklemelerine yardımcı olur. Halk kütüphanesi bunu aşağıdakilerin gelişimini destekleyerek yaparlar:

- Çocukların erken öğrenme ve kültürel gelişimi
- Çocukların konuşma, dinleme ve erken okuma yazma
- Çocukların sosyal ve duygusal becerileri
- Ebeveyn / çocuk bağı
- Okula hazır çocuklar
- Ebeveynlerde ve bakıcılarda zihinsel refahı arttır (Crossley, 2015: 5).

Çocukluk çağında, çocukların kendilerini geliştirebilmekteki en önemli unsur olan aile (ebeveyn) faktörü okuma alışkanlığının kazanılmasında etkili faktörlerin başında gelmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin ilk karşılarına çıktığı yer aile ortamıdır. Anne ve baba bu faaliyetleri yürütmedeki eğitimci rolünü alan kişilerdir. Çocuklar, hayata gözlerini açmalarından itibaren gelişmelerinde anne ve babalarından destek almaktadırlar. Bu destekler çocukların sadece hayatta kalmak için fiziksel gereksinimleri almamakla birlikte tüm gelişim aşamalarında anne ve baba önemli bir faktördür (Çakmak ve Yılmaz, 2009: 494).

Ailenin başlıca görevlerinden bir tanesi de evde düzenli bir kitaplık oluşturmaktır. Ancak hazırlanacak bu kitaplık gelişigüzel toplanmış kitaplardan oluşmamalıdır. Gerekirse çocuğun da fikri alınarak bu konuda uzman kişilere danışılarak çocuğun en iyi şekilde faydalanabileceği ve ufkunu açacak bir derme oluşturulmalıdır. Aksi hâlde çocuk bu kitaplığa ve kitaplara herhangi bir heves duymayacak ve zamanla evdeki bu kitaplıktan ve içindeki kitaplardan uzaklaşacaktır (Gürsoy, 2018: 33). Çocuğa yönelik oluşturulacak bir kitaplıkta aile yönlendirici olmalı ve ayrıca çocuğun da fikri ön planda tutulmalıdır.

Çocuklar çocukluk döneminde aile fertleri, öğretmenler ve kütüphaneciler gibi hayatının çoğu bölümünde beraber oldukları kişileri örnek alıp onlar gibi yaşamayı ve öğrenmeyi tercih ederler. Bu sebeple okuma alışkanlığı olan ailenin, öğretmenlerin ve kütüphanecilerin yaşam boyu öğrenen ve okuma alışkanlığı olan toplumların gelişmesinde önemli rolleri vardır. Dolayısıyla okuma alışkanlığı olmayan ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocukların okuma alışkanlığının gelişmesindeki tenkitleri çok inandırıcı olmayacaktır (Aktaş ve Gündüz, 2004: 21). Bu tenkitler ancak örnek bir aile, örnek bir öğretmen olabilmekle mümkün olacağından hayatımızın her döneminde okuma alışkanlığına sahip olmamız ve çevremizdekilere örnek teşkil etmemiz gerekmektedir.

Eğitim sistemi paydaşları içerisinde en önemli görev elbette öğretmenlerindir. Ancak kitap okuma alışkanlığının kazandırma sorumluluğu yalnızca Türkçe ve Edebiyat öğretmenlerine ait değildir. Çünkü okuduğunu anlayabilme tüm dersler için gerekli bir beceridir. Ayrıca ülkenin her alanda refahının artmasında okuma alışkanlığının önemli bir yeri olduğunu bilen tüm öğretmenler bu konuyu milli bir mesele olarak sahiplenirler. Bazı öğrenciler kitap okumaktan hoşlanmayabilirler, öğretmenler bu tür öğrencileri çizgi roman gibi görsel ağırlıklı kitaplarla sürece motive etmelidir. Bunun yanında gelişimleri ileri düzeyde olan öğrencileri farklı türde eserlerle tanıştırmalıdır. Böylece öğrenci kendini bulunduğu düzeyden daha ileri bir düzeye taşıyabilir (Gürsoy, 2018: 33-34). Öğretmenin bu grupları göz önüne alması dikkatle takip etmesi gerekmektedir. Neticede herhangi bir derste olsa öğretmenlerin okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde ortak amaç etrafında toplanmalıdır.

Öğrencilerin ilk okumaya birinci sınıfta geçtiklerini varsayarsak sınıf öğretmenlerinin rolünün de ne kadar önemli olduğunu ve ailelerin de özellikle bu dönemde destek vermeleri gerektiği söylenebilir. Bu süreçte ailelere rehberlik yapacak olanlar öğretmelerdir. Öğretmenler öğrencilerinin gerek okul içi gerekse okul dışı okuma faaliyetlerini takip ederek onların ilgi duyduğu okuma türlerini tespit ederek onların ilgisini çeken kitap seçimleriyle bu süreci daha kolay ve hızlı geçirebilir. Fakat bunu sağlamak içinde öğretmenin iyi bir okuyucu olması gerekmektedir. İyi bir okuyucu olmanın ön şartlarından olan okuma alışkanlığının da öğretmende bulunması beklenmektedir (Akbabaoğlu, 2019: 32).

Bireyin okuma alışkanlığı kazanmasında etkili olan fiziksel unsurlar, okunan materyalin niteliklerinden kaynaklı unsurlar, ebeveyn (aile), öğretmen, arkadaş çevresi, güdülenme, ilgi ve merak duygusu gibi bireysel faktörleri oluşturmaktadır. Bu faktörler kişinin okumaya olan tutum ve davranışını etkilemektedir. Kişinin okuma alışkanlığı kazanması sürecinde etkili olan bir diğer faktör ise toplumsal faktörlerdir.

3.6.2. Toplumsal Faktörler

Bir ülkede, toplumun okuma alışkanlığı kazanmasında etkisi olan, görevli/sorumlu birçok toplumsal kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Genelde kütüphane ve özelde de halk kütüphanesi bu görevli/sorumlu kuruluşların başında gelmektedir. Ülkedeki, diğer kütüphane türleri yanında, halk kütüphanesinin yapı ve hizmetlerinin niteliği, işlevsellik dereceleri ve toplumsal rol düzeyleri toplumdaki okuma alışkanlığını belirleyen önemli bir etken olmaktadır (Yılmaz, 1993: 39). Kitapla buluşmanın en yaygın yollarından bir tanesi şüphesiz kütüphanedir. Okuyan ve araştırmaya açık, okumayı alışkanlık edinen ve bunu sürekli hale getiren kişilerin ve toplumların oluşabilmesinde kütüphanenin büyük bir önemi vardır. Kütüphane, bireylerin kendi kendini eğitmesinde ve yetiştirmesinde ilk akla gelen kurumdur. Yaşam boyu öğrenmenin yardımcılarındandır. Kütüphane, bireylere okuma kültürü ve araştırma becerisi de kazandırır. Birçok insanın bir arada bulunduğu kütüphane ortamı bireyleri kitaplara yaklaştırır (Gürsoy, 2018: 36). Bireylerin kitaplara yaklaşmasında ve okuma alışkanlığı kazanmasında halk kütüphanesine büyük bir görev düşmektedir.

Halk kütüphanesinin amacı toplumda okuma alışkanlığını artırarak bilgi ve eğitim düzeyini yükseltmektir. Bu açıdan bakıldığında kütüphanenin bünyesinde bulundurduğu dermeyi kullanıcıların taleplerini karşılayacak düzeyde sağlaması gerekmektedir. Kullanıcıların okuma alışkanlıklarını geliştirmelerine yönelik çeşitli etkinlik/faaliyet çalışmaları yapmaları, geniş bir dermeye sahip olmaları gerekmektedir. Okuma alışkanlığı kazanımı halk kütüphanesinin en önemli ve biricik görevlerinden biridir.

Çocukların günümüzde bilgisayar ve televizyon gibi ilgi çekici ve eğlenceli olan cihazlara karşılık okuma faaliyetinin ilgi çekmesi oldukça azdır. Çocukların okuma faaliyetinin bilgisayar ve televizyon kullanımının karşısındaki ilginin azalması, okuma alışkanlığı gelişmiş yetişkinlerde bile oldukça fazla olduğu görünmektedir. (Akbabaoğlu, 2019: 34).

Televizyon özellikle okul öncesi çağlarda çocukların zihinsel gelişimine katkı sağlayabilecek bir araçtır. Çocukların daha yaratıcı olabilmelerini ve öğrenim yeteneklerinin gelişmesini sağlayan televizyon yayınları, bununla birlikte yetişkinlerin bilgi hazinelerini zenginleştirmeyi sağlayan özelliğe de sahiptir. Ancak izleme süresi ve izlenen programın çeşidinde gerekli şartlar oluşmadığı takdirde televizyon, özellikle çocuklar olmak üzere her çağdan insanın gelişimine, sosyal ilişkilerine ve sağlığına zararlı olabilecek bir araçtır (Odabaş vd., 2008: 437). Okuma alışkanlığını etkileyen faktör olan televizyonun aile gözetiminde, belirli saat aralıklarında ve çocukların düzeyine göre uygun yayınların izlenmesi sağlanmalıdır. Bu durum çocukların zihinsel ve dil gelişimini etkileyebileceği gibi okumaya duyacağı ilgiyi de etkileyebilmektedir. Bu yüzden televizyonun kısıtlı ve fayda sağlayabilecek eğitici taraflarının izletilmesi sağlanmalıdır.

4. BÖLÜM

OKUMA ALIŞKANLIĞI VE KÜTÜPHANE KULLANIMI İLİŞKİSİ: KIRIKKALE ÖRNEĞİ

Çalışmanın bu bölümünde okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımı ilişkisi ve etki durumu Kırıkkale özelinde ele alınmaya çalışılmıştır. Okuma alışkanlığı ve kütüphane ilişkisinin felsefesinin ortaya konulmasında günümüz bilgi toplumunda son derece popüler ve bir o kadar da yönlendirici etkiye sahip olan bilgi okuryazarlığı, yaşam boyu öğrenme gibi kavramlar üzerinden ilişkilendirmeler yapılmıştır.

4.1. Yaşam Boyu Öğrenme

Yaşam boyu öğrenme kavramından önce "öğrenmek" kelimesinin ele alınması, bütünlük açısından daha anlamlı olacaktır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğüne göre "öğrenmek; bilgi edinmek, bellemek, beceri kazanmak, haber almak" anlamına gelmektedir (Güncel Türkçe Sözlük, 2019). Öğrenmek, bireylerin yaşam boyu ihtiyaç duyarak devam eden uzun bir süreci kapsamaktadır.

Birey, doğduğu andan itibaren öğrenmeye başlar. Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve sonraki yıllarda devam eden öğrencilik süreçlerinde öğrenerek eğitimini sürdürür. Yaşam boyu öğrenme veya beşikten mezara kadar öğrenme, eğitim sistemi içinde tekrarlayan eğitim ile aynı çağrışımlara sahip değildir. Yaşam boyu öğrenme, eğitime daha bütünsel bir bakış açısı yansıtır ve birçok farklı ortamdan ve ortamlardan öğrenmeyi tanır. Yaşam boyu öğrenme, örgün eğitim sistemi çerçevesinde mevcut olan tekrarlayan eğitim ile ilgilidir, ancak aynı şey değildir (Haggstrom, 2004: 2). Yaşam boyu öğrenen bir toplumda halk kütüphanesi, ister resmi ister gayri resmi bir tür olsun yerel öğrenme ortamını küresel bilgi ve bilgi kaynakları ile birleştiren düğümlerdir. Bu nedenle halk kütüphanesi kalkınmada temel öneme sahip bir rol oynayabilir gelecekteki yaşam boyu öğrenme sistemleridir (Haggstrom, 2004: 3). Bilgi ve yaşam boyu öğrenmeye dayalı toplum, devlet hükümetinden daha çok ilgi görmektedir (Teichler ve Hanft, 2009: 442).

Halk kütüphanesi, halkın yaşam boyu öğrenmesi için bilgi sisteminin geliştirilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Halk kütüphanesi, bilgi teknolojisini kullanarak küresel bilgilere erişebilirler. Halk kütüphanesi hakemli çevrimiçi dergilere erişim sağlayabilir ve toplumun bireylerinin eğitim, araştırma ve bilgiyi geliştirmek için kaliteli bilgi edinmelerine yardımcı olabilir. Halk kütüphanesinde çalışan kütüphaneciler, bilgi ihtiyaçlarını etkin bir şekilde karşılayarak kullanıcıların yeni taleplerini karşılamaktadır (Haggstrom, 2004: 5). Halk kütüphanesi eğitim vermek için çok önemli kurumlardır.

Herhangi bir ülkede yetişkin eğitimi ve okuryazarlık oranının iyileştirilmesi için gereklidir (Akparobore, 2011). Halk kütüphanesi, müşterinin bilgi ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan kültürel bir kütüphanedir (Zhong, 2007: 103). Halk kütüphanesi, hedef pazarın ihtiyaçlarını karşılamak için kaliteli hizmetler geliştirebilir. Dikkatli planlama stratejileri ile halk kütüphanesi, potansiyel kullanıcıların kütüphane hizmetlerini ihtiyaçları için kullanmaya teşvik ederek potansiyel kullanıcıların dikkatini çekebilir (Change ve Hsieh, 1996: 19). Halk kütüphanesi kaliteli bilgi hizmetlerini kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenleyebilir. Halk kütüphanesi, potansiyel kullanıcıları çekmek için dikkatli pazarlama ve planlama stratejileri ile kullanıcıları çekebilir (Nsieh, 1997: 243).

Bilgi ve öğrenmeye dayalı eğitim alan öğrenciler yaşam boyu öğrenmeyi teşvik ederek bilgi ve yeterlilikleri arttırabilir, bunun sonucunda ortaya çıkan organizasyonel ve mesleki gereklilikleri başarıyla aşabilir ve şanslarını artırabilirler. Yaşam boyu öğrenimi yüksek olan bir kişi sürekli değişen bilgiler edinerek bu bilgileri başarıyla uygulayıp değerlendirebilme becerilerine sahiptir (Oğuz ve Ataseven, 2016: 30).

Yaşam boyu öğrenmenin birçok tanımı ve yorumu, farklı görüşlerin yaşam boyu öğrenmeyi ölçmek için çeşitli araçlar geliştirdiğini ortaya koymaktadır. 'Sürekli yüksek öğrenim', 'yükseköğretim kurumlarında yaşam boyu öğrenme', 'akademik sürekli eğitim' veya 'öğrenme toplumu' olarak da bilinen yaşam boyu öğrenme düşünme, öğrenme, planlama ve çeşitli düzeylerde bireyin kendi ürettiği; yöntemlerle

desteklenen yansıtıcı çalışma yoluyla pratik yapmadır (MorganKlein ve Osborne, 2007: 23). Bu anlamda yaşam boyu öğrenme, bireyin becerilerle donandığı bir öğrenmeyi öğrenme süreçleri olarak tanımlanabilir.

Genellikle sosyal düzeni veya bireyi kapsamlı bir anlamda temsil eden yaşam boyu öğrenme terimi, sadece yetişkin eğitiminin ve/veya okulun ötesinde beceri ve eğitim edinimi olarak adlandırılır (Crick, Broadfoot ve Claxton, 2004: 251). Yaşam boyu öğrenmenin, sürekli motivasyonu olan ve kişilerde bulunan bir dizi kendi kendine başlatılan faaliyetleri (davranışsal yönleri) ve bilgi arama yeterliliklerini (yetenekleri) içeren bir kavram olduğunu ileri sürmüştür. Bu anlamda halk kütüphanesi, bilgiye yerel giriş kapısı, yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar alma, bireysel ve sosyal grupların kültürel gelişimi için temel bir koşul sağlamaktadır (Haggstrom, 2004: 2).

Günümüzde, yaşam boyu öğrenme becerisine sahip olmak, çağın gereksinimlerinin karşılanması açısından, geçmişe kıyasla daha önem kazanmış ve eğitim ve öğretimin ana hedeflerinin başında olması gerektiği anlayışı ön plana çıkmıştır. Yaşam boyu öğrenme becerisinin kazanılabilmesi için okuma alışkanlığına sahip olunması, bilgi toplumu oluşturmanın bir ön şartı olmasının yanında, bireyin ve toplumun gereksinimlerinin karşılanmasında da önemlidir. Yaşam boyu öğrenen bir kişi, okuma eylemini, ömür boyu düzenli olarak uygulamaktadır. Gezmek, eğitim programlarına katılmak ve televizyon izlemek gibi faaliyetler de bilgi sahibi olma yöntemlerinden bazıları olmakla birlikte, okuma, ilave kazanımlara da yol açması nedeniyle bu yöntemlerin içerisinde daha etkili ve verimli olduğu bilinmektedir (Odabaş vd., 2008: 432).

Bilgi gereksinimlerini karşılama konusunda yaşam boyu öğrenen bireyler okuma alışkanlığına sahip, bilgi okuryazarı, okuma, araştırma, yorumlama gücü yüksek bireyler olmaktadır. Kısaca öğrenmeyi öğrenen ve bunu hayatında başarılı bir şekilde kullanmaktır.

Yaşam boyu öğrenme sürecinde ise en büyük sorumluluğu bilginin hemhal olduğu yer olan halk kütüphanesi almaktadır. Halk kütüphanesi yaşam boyu öğrenme sürecinde bireylerin bilgi okuryazarı olmalarını sağlayan kuruluş olarak kaşımıza çıkmaktadır.

4.2. Bilgi Okuryazarlığı

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle yaşadığımız döneme bilgi çağı, bu çağın gereğini yerine getiren toplumlara da bilgi toplumu denilmesi öngörülmüştür. Bilgi toplumunda başarılı bireyler mesleki ve özel yaşamlarında yoğun bilgi tüketicisi olan bireylerdir. Çünkü bilgi çağı yaşam boyu öğrenmeyi zorunlu kılarken, bireylerin bilgiye erişme ve bu bilgiyi elde etme, değerlendirme ve iletme becerilerine sahip olmalarını, kısacası bilgi okuryazarı olmalarını gerektirir (Polat, 2006: 265). Bu beceri kazanımları ise bireylerin kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı edinmelerine olanak sağlamaktadır.

Günümüz bilgi toplumlarında; bilgi üretim hızı ve çeşidi artmış, bilginin değeri ve erişimi önem kazanmıştır. Bu bağlamda dikkatler doğru ve güvenilir bilgiyi edinmeye yönelmiştir. Çünkü bilgi çağının özelliği olan bilginin miktarı ve yayılma hızındaki artış, bilginin çok çeşitli ve son derece etkileyici formlarda bize ulaşmasını sağlamaktadır. Bu duruma paralel olarak toplumsal yapıdaki değişmeler bireylerin sahip olmaları gereken nitelikleri de yeniden gözden geçirmeyi zorunlu kılmıştır (Erdem ve Akkoyunlu, 2002: 127). Bilgi üretimine, değişimine ve yayılmasına paralel olarak bilgi edinme yaklaşımlarında da çok hızlı değişim ve gelişmeler meydana gelmiştir. Bu bağlamda geleneksel bilgi edinme yaklaşımları günümüzde yerini; öğrenmeyi öğrenme, özyönetimli, özdenetimli ve stratejik öğrenme anlayışına bırakmıştır (Adıgüzel, 2005: 61).

Bilgi okuryazarlığı soyut bir kavramdır. Bir metafor olarak, kelimenin tam anlamıyla uygulanabilir veya kolayca yorumlanamayan, hem okuryazarlık hem de bilginin tarihsel anlamlarında belirgin olandan daha niteliksel ve dağınık bir şey ima eden özgün bir ifadedir. Sembolik olarak, bilgi okuryazarlığı, bilgiyi kullanma yeteneğine sahip olmayı temsil etmektedir (Philau, 2011). İhtiyacımız olan bilgiyi bulmamıza,

değerlendirmemize, kullanmamıza ve ihtiyaç duymadığımız bilgileri filtrelememize olanak tanıyan bir dizi bilgi ve beceridir. Bilgi okuryazarlığı sıradan bir öğrenciyi "bilge bilgi tüketicisi" ve "yaşam boyu öğrenene" dönüştüren bir dizi özelliği ifade eder. Sadece okullarda öğretilen bir şey değil, derslerin, kişisel deneyimlerin ve bilgiyle etkileşim haline gelen bir olgudur (Eisenberg, 2008: 37).

Sosyal medya ve işbirlikçi çevrimiçi toplulukların ortaya çıkması, çoklu okuryazarlık türlerini destekleyen bir metaliterasyon olarak bilgi okuryazarlığının yeniden çerçevelenmesini gerektirir. Sosyal medya ortamları geçici, işbirlikçi ve serbest akışlıdır ve içeriği birden çok biçimde eleştirel olarak değerlendirmek, paylaşmak ve üretmek için kapsamlı bir bilgi anlayışı gerektirir. Facebook, Twitter, Delicious, Second Life ve Youtube gibi yenilikçi web teknolojileriyle birlikte üretilen ve paylaşılan dinamik bir varlıktır. Dijital okuryazarlık, medya okuryazarlığı, görsel okuryazarlık ve bilgi teknolojisi akıcılığı da dâhil olmak üzere birçok rakip okuryazarlık kavramı ortaya çıkmıştır, ancak temel bilgi yeterliliklerine ve bilgiye dayalı kapsamlı bir çerçeveye ihtiyaç vardır. Yeni medya okuryazarlığı ve şeffaflık, teknolojideki hızlı ve devam eden değişikliklere de yanıt vermiştir (Mackey ve Jacobson, 2011: 66).

Bilgi okuryazarlığının bazı yönleri arasında kişisel bilgisayarlar, e-posta, yazılım programları ve internet gibi bilgi teknolojilerinin kullanılması sayılabilir. Diğer yönleri, internet ve çevrimiçi elektronik kaynakları kullanarak elde ettiğiniz bilgilerin değerlendirilmesini içerir. Diğer bileşenleri, bilgi ve bilgi teknolojilerinin etik kullanımını dikkate almaktadır. Bilgi okuryazarlığının temel amaçlarından birkaçı, karşılaştıkları bilgiler hakkında eleştirel düşünmelerini sağlamak ve insanlara bu bilgileri yeni bilgi oluşturmak için kullanma becerisini kazandırmaktır (Philau, 2011).

Bilgi okuryazarlığı kesinlikle bibliyografik beceriler gerektirse de, sadece kütüphanenin ve kaynaklarının nasıl kullanılacağını bilmek değildir. Bilgi okuryazarlığının bir dizi beceri ya da okuryazarlık mı, nitelik mi yoksa süreç mi olduğuna dair birçok perspektif olsa da, eleştirel düşünme ve bilgiyi bireyin hayatına uygulama yeteneğini içeren bir problem çözme faaliyeti olduğu konusunda

hemfikirdir. Bilgi okuryazarlığını bibliyografik öğretimden ayıran bu yapılandırmacı vurgudur. Odak noktası insanların 'nasıl öğreneceklerini öğrenme' yeteneğini geliştirmektir (Harding, 2008: 276). Bu anlamda bilgi okuryazarlığının tüm bireylere kazandırılması gereken bir beceri olduğu vurgulanmaktadır.

Bilgi okuryazarlığı becerilerinin öğrencilere kazandırılması gerekliliğinin nedeni, öğretimin çağdaş yaklaşımlarla yapılandırılması hedefleri ile örtüşüyor olmasındandır. Bilginin sürekli artması ve buna paralel olarak kişilerin öğrendiklerinin kısa zaman içerisinde geçerliliğini yitirmesi, bilgi çağında yaşayan bireylerin yaşam boyu öğrenen kişiler olmasını gerektirmektedir (Polat, 2005: 32).

Bireylerin bilgi ihtiyaçlarını gidermeleri yolunda yardımcı bir rehber olan halk kütüphanesi, bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerini destekleyerek bilgi okuryazarı olmalarını sağlamaktadır. Yaşam boyu öğrenen, bilgi okuryazarı bireyin ise okuma alışkanlığına sahip olmakla birlikte iyi bir kütüphane kullanıcısı olacağı da beklenmektedir.

4.3. Halk Kütüphanelerinin Günümüz Bilgi Toplumunda Önemi

Günümüz bilgi toplumunda bilgi, önemli bir veridir. Gün geçtikçe artan bilgi kirliliğinden dolayı bireyler doğru, güvenilir ve güncel kaynaklara erişimlerinde çeşitli sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Halk kütüphanesi bu noktada toplumda yaşayan bireylere bilgiye erişimin ve kaynak kullanımının sunulduğu merkezler olarak kaşımıza çıkmaktadır. Bireylerin her türlü bilgi ihtiyacını karşılayan, hiçbir ayrıma gidilmeden toplumun tümüne içerisinde yer alan tüm materyalleriyle birlikte bilgi hizmetini hiçbir karşılık beklemeden sunan bilgi merkezleridir. İçerisinde yer alan toplumun kültür ve eğitim seviyesini artırmak, okuma alışkanlığı kazandırmak gibi önemli görevleri olan halk kütüphanesi; toplumu bilgiyle donatan, yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen bir kurum olma özelliğini taşıdığından bilgi toplumunda önemli bir yere sahiptir.

Bilgiyi toplumsallaştıran bir kurum olarak kütüphane, toplumda duyuş, düşünüş ve değer birliğini oluşturan tüm düşünsel, sanatsal, bilimsel ve teknik ürünlerin üretilmesinde zorunlu olarak gereksinme duyulan bilgiyi sağlayarak, kültürün geliştirilmesi, saklanması ve aktarılması sürecinde yaşamsal bir rol oynamaktadır (Kesebir Toktar, 2012: 78).

İnsanoğlunun yaşamı boyunca keşfettiği ve sakladığı bilginin toplanması, düzenlenip korunması ve yararlanmaya sunulması kütüphane kurumunu doğurmuştur. Bu bilgiler günümüze ulaşmasaydı bugünkü kültür ve uygarlık düzeyine erişmek mümkün olmayacaktı. Diğer kütüphane türlerinden farklı olarak halk kütüphanesi, dermesinde bulunan her tür bilgi kaynağını, kendisine başvuran herkese ayırım gözetmeden, hiçbir karşılık beklemeden sunar. Günümüzde halk kütüphanesinin kullanım etkinliği o ülkenin gelişmişlik ve kalkınmışlığının en açık göstergesidir (Şahin, 2007: 32).

Ülkelerin gelişmesindeki en önemli unsurlardan bir tanesi insandır. İnsanları kültürel, sosyal, sanat ve eğitim açısından gelişmiş toplumlar ekonomik olarak güçlü toplumlardır. Günümüzde güçlü bir toplum yaratabilmenin temeli bilgi üretimine ve üretilen bilginin toplumun her bir bireyine ulaştırılmasına dayanmaktadır. Halk kütüphanesi bilgiyi ayrım yapmaksızın, ücretsiz olarak herkese ulaştırma sorumluluğunu taşımaktadır. Kişilerin boş zamanlarını verimli bir biçimde değerlendirmelerinde ve yaşam boyu eğitim sürecinde halk kütüphanesinin aktif olarak rol alması ve kaliteli bir toplum yaratılmasında itici güç olarak karşımıza çıkması gerekmektedir (Sezgin, 2015: 11). Bireylerin halk kütüphanesinden yararlanmaları hem gelecekleri hem de ülkenin gelişimine katkı sağlayacağından önemli bir geri bildirim sağlanmış olmaktadır.

Halk kütüphanesi, bilgi toplumunda hem örgün hem de yaygın eğitimi destekleyen ve bilginin insanda yaşam standardının geliştirmesine aracılık etmesini sağlayan bir güçtür. Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'da Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün halk kütüphaneleri ile ilgili görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanmıştır (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012):

- Halkın kütüphanelerden yararlanması için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, yeni kütüphaneler kurulmasını teklif etmek ve bunların iş ve hizmet süreçlerini düzenlemek ve yürütmek,
- Kütüphane ve kütüphanecilik hizmetleriyle ilgili temel kural, ilke ve standartları belirlemek, belirlenen ilke ve standartlara uygun hizmet üretimi için gerekli altyapıyı hazırlamak ve tedbirleri almak,
- Yurt içinde ve yurt dışında yayınlanmış, okuyucuya yararlı yayınları, ülke kültürü ve tarihi ile ilgili belgeleri ve diğer kütüphane materyallerini temin etmek, kütüphanelerin dermelerini zenginleştirmek,
- Halkın geçmişteki her çeşit yayını kolaylıkla bulmasını ve bu yayınlardan yararlanmasını sağlamak,
- Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü dışındaki kurum, dernek, kişiler tarafından kurulan halka açık kütüphanelerin temel hizmet ve faaliyetlerinin düzenlenmesi, gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesine yardımcı olmak ve rehberlik etmek.

Belirtilen maddelerin bireyi ve toplumu kazanmaya yönelik olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ancak bu işlevler sosyal yenilik kavramı ile birlikte kullanıldığında, iç içe geçtiğinde vücut bulmaktadır. Kütüphane, sosyal yenilik kavramını benimsediğinde toplumla daha çok bütünleşecektir. Bireylerin yaşam boyu öğrenme becerisi bu iki kavram birlikte kullanıldıkça etkin olur. Ne kadar çok bireye, topluma dokunursa toplumsal fayda ve gelişim o kadar çok olur. Bireylerin farkındalıkları arttıkça talepler ve işbirlikleri de artar. Sosyal yenilik ve halk kütüphanesi birlikte var oldukça anlamlanır ve işlevsellikleri etkili olur (Çalış, 2019: 32).

Toplumun şekillenmesinde önemli görevleri olan halkın üniversitesi olarak bilinen halk kütüphanesinin eğitim kurumlarıyla da yakından bir bağı bulunmaktadır. Bu bağ ve önemi ise sonraki alt başlıkta ele alınmıştır.

4.4. Kütüphanelerin Örgün Eğitim Kurumları ile Bağı ve Bu Bağın Önemi

Kayıtlı bilginin toplanması, düzenlenip saklanması ve yararlanmaya sunulması kütüphane kurumunu doğurmuştur. Kütüphane kurumunun toplumsallaşması, insanların göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmelerini izleyen dönemlerde okur-yazar nüfusun artması sonucu olmuştur. Halk kütüphanesi kitap, süreli yayın ve çeşitli bilgi kayıt ortamlarının toplandığı, düzenlendiği ve hiçbir karşılık beklenmeden yararlanmaya sunulduğu yaygın eğitim kurumlarıdır (Atılgan, 1991). Kısaca örgün eğitimi destekleyen ve okuryazar bir toplum amacı güden kütüphanenin bu noktadaki sorumluluğu önemlidir.

Bir bilgi merkezi olan kütüphanenin toplumun kültür ve eğitim yaşamındaki katkıları yadsınamaz. Kütüphane kendi ortamlarında okuma olanağı bulamayan ve çeşitli nedenlerle okuma kaynakları sağlayamayanlar için özellikle önem taşımaktadır. Okul ve halk kütüphanesi okuma kaynakları açısından öğrencilerin öncelikli kaynaklarıdır (Suna, 2006: 27).

Toplumu geleceğe hazırlaması beklenen ve toplumun her düzeyini temsil eden kurumlar olan halk kütüphanesinin, kitap ve okuma alışkanlığı kazandırma, okumayı öğrenme sürecini destekleme ve çocuklar için kitaplar ile diğer medyayı sağlama gibi özel bir sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk alanı içinde, ülkesinin geleceği olan okul öncesi dönem çocukları en önemli kitleyi oluşturmaktadır. Çocukta yeni konular için merak uyandırmak, onun soru sormasını desteklemek, ilgi duyabileceği yeni konular hakkında ön bilgiler vermek ve hayal gücünü desteklemek ile sağlanabilir. Bu destek için ise çocukların, okul öncesi dönemden başlayarak kütüphanelerle tanıştırılmasına mutlak şekilde ihtiyaç vardır (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1816). Doğumdan okul öncesi dönemi arasında çocuğun anne ve babasına bağlı olarak geçirdiği 0-6 yaşları arasında ebeveynlerin kitap ve okumaya verdikleri hassasiyet çok önemlidir. Çocuğa her gün okunacak masallar, görme, dokunma ve hissetme duyusunu geliştirici kitap, oyuncak gibi materyallerle çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimi desteklenmelidir. Bu anlamda halk kütüphanesinde gerçekleştirilen masal okuma, tiyatro ve kukla gösterisi, yazarla söyleşi, boyama etkinlikleri gibi çeşitli faaliyetlere kütüphane

eşlikçisi olan anne-baba ile katılım sağlanmalı, çocuğun kütüphaneye olan ilgi ve alışkanlığının kazanılması sağlanmalıdır.

İlk ve ortaokul seviyesindeki çocukların kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmaları hem kendileri için zihinsel gelişim, dil gelişimi, kişilik gelişimi gibi konularda etkili olacak hem de toplumsal ve kültürel açıdan hızlı bir kalkınma süreci içerisine girilmesi adına olumlu sonuçlar doğurması beklenmektedir. Erken yaşta bu alışkanlığın kazanılması ve geliştirilmesi, ilerleyen yaşlarda bireylerdeki ilgi ve merakı daha da artıracak ve bireylerin sürekli kendilerini geliştirme, hep daha fazlasını öğrenme gereksinimlerini kamçılamaktadır. Aksi bir durumda, kütüphane kullanma alışkanlığı kazanamamış ya da kazandırılamamış bireyler ise zaman içerisinde bildikleri ve duydukları bilgilerle yetinmeye çalışarak kendilerini geliştiremeyecek ve dolayısıyla toplum içerisinde kültürel açıdan geri kalma durumuna gelmektedir (Önal ve Alaca, 2015: 108). Erken yaşlardan itibaren kazanılması gereken kütüphane kullanma alışkanlığı çocuğun hem sosyalleşmesini hem de sosyalleşirken öğrenmesini sağlamaktadır.

Bireylerin kütüphane ile tanışmaları büyük ölçüde ilköğretim döneminde olmaktadır. İlköğretime başlayan çocuk ilk olarak öğrenim gördüğü okulda okul kütüphanesi ile sonrasında da ailesinin ve öğretmenlerinin yönlendirmesi ile halk kütüphanesiyle tanışır. Yükseköğrenime devam ettiğinde ise üniversite kütüphanesi hayatına girer. Böylece kişi hayatının her döneminde kütüphane ile etkileşim halindedir. Okul ve üniversite kütüphanesi örgün eğitimin bir parçasıyken, halk kütüphanesi birer yaygın eğitim kurumudur ve bireyin yaşam boyu öğrenimini destekler. Bu anlamda halk kütüphanesi insan hayatında daha kapsamlı bir yere ve öneme sahiptir (Kesebir Toktar, 2012: 78).

Kütüphane, eğitim kurumlarının en önemli destekçilerinden biridir. Bu nedenle yeni eğitim sistemleri diğer kurumları olduğu gibi halk kütüphanesini de etkilemektedir. Gelişen ve değişen eğitim anlayışı ve teknolojileri ile birlikte halk kütüphanesi de misyon, vizyon ve hizmetlerini sürekli gözden geçirmeli ve güncellemelidir. Yeni eğitim anlayışı ve sistemine göre, proje tabanlı öğrenme, uygulayarak ve deneyerek öğrenme modelleri yaygınlaşmıştır. Bu da STEM/STEAM (Science, Technology,

Engineering, Mathematics) anlayışı ile birlikte Makerspace hizmetini doğurmuştur. Bu hizmetle birlikte kütüphane, sessizlik özelliğinden sıyrılarak, bir laboratuvar işlevini görmektedir. Özellikle çocuk kütüphanesinde bu hizmetin sunulması küçük yaşlarda yüksek olan sorgulama, merak etme ve yaratıcılık dürtülerini geliştirmesi açısından önemli görülmektedir (Güneş ve Çakmakkaya, 2019: 25-26).

Halk kütüphanesi toplumun geliştirici mekanizması durumundadır. İçerisindeki toplumun bilgi ihtiyacını karşılayarak geleceğe nitelikli bireyler yetiştirme gayretinde olan örgün eğitimi de destekleyen en önemli güçtür. Halk kütüphanesinin en önemli görevi olan okuma alışkanlığı rolünü halk kütüphanesi kullanma ilişkisi ile birlikte bir sonraki başlıkta ele alınmaktadır.

4.5. Okuma Alışkanlığı ve Halk Kütüphanesi Kullanma İlişkisi

Halk kütüphanesi, bir toplumun içerisindeki kültürü, tarihi yansıtan, geleceğe yön vererek okuyucuların yeni ufuklara açılmasını, okuma alışkanlığı kazanmalarını ve bilgi gereksinimlerini karşılamalarını sağlayan materyalleri bünyesinde barındıran, yediden yetmişe her kesime hitap eden yaşam boyu öğrenmeleri adına topluma hizmet eden bir bilgi merkezidir.

Toplumun bilgi hazinesi olan halk kütüphanesinin amaçlarından bazıları şu şekilde maddelendirilmiştir:

- Kişilerin bilgi, kültür ve eğitim gereksinimlerini karşılamak,
- Halka güncel ve gerçek bilgiler sağlamak,
- Her türlü görüş ve düşünceyi halka ulaştırmak,
- Bilgi ve düşünce akışının aktarımını sağlamak.

Sıralanan amaçlarda görüldüğü gibi halk kütüphanesinin temel amacı, toplumla bilgi kaynaklarını buluşturmak; bilgi kaynaklarının toplum tarafından kullanımını sağlamaktır. Diğer bir deyişle, halk kütüphanesi kayıtlı bilgiyi bireye ulaştırır. İşte bu noktada halk kütüphanesinin rolü ortaya çıkar: Birey ile bilginin buluşturulması yeterli olamaz; asıl amaç, bu bilginin birey tarafından kullanılabilmesidir; bireyin bu

bilgiyi kullanmasıdır. Bilgiyi bireye ulaştırmakla ilk amacını gerçekleştiren halk kütüphanesi, bu bilginin birey tarafından kullanılmasını sağlayarak temel amacına ulaşır. Bilginin birey tarafından kullanılmasını sağlamanın temel aracı ise okumadır. O halde, halk kütüphanesinin gerek yukarıda sıralanan ve gerekse daha sonra formüle edilen biçimiyle amaçlarını gerçekleştirebilmesinin zorunlu ön koşulu okumayı, okuma alışkanlığını sağlamak olmaktadır (Yılmaz, 1993: 79-80). Buradan hareketle halk kütüphanesinin en birincil ve ana hedefi kullanıcılarının okuma becerisinin gelişimine doğrudan katkı sağlamaktır. Ayrıca bu becerinin alışkanlık haline getirilmesini sağlayarak yaşam boyu öğrenme sürecini desteklemektedir.

Halk kütüphanesinin amaçlarının başında, dinlenme ve boş zamanları da kapsayacak şekilde bireylerin ve grupların, bilgi, eğitim ve kişisel gelişim ihtiyaçlarını karşılamak için değişik ortamlarda, gerekli kaynak ve hizmetin sağlanması gelmektedir. Halk kütüphanesi, demokratik toplumun geliştirilmesi ve yaşatılması için önemli olan, bireylerin çeşitli bilgi, düşünce ve fikirlere çok geniş biçimde erişimlerini sağlamaktadır (Yücebaş, 2017: 53). Her türlü materyali bünyesinde barındıran halk kütüphanesi, bu yönüyle kullanıcılarını bilgi hizmetlerinden yararlandırarak bilgi ihtiyaçlarını gidermelerini sağlamaktadır.

Halk kütüphanesinin toplumların kalkınmasına katkıda bulunma işlevleri, bir anlamda, bu değişimin toplumda ve bireyde yarattığı yeni gereksinimleri ya da gereksinimlerin yeni boyutlarını karşılama görevlerinin önemini artırmış ve yöntemini değiştirmiştir. Diğer bir deyişle halk kütüphanesinin, bireyin ve toplumun değişime ayak uydurmasını sağlamak suretiyle kalkınmaya yardımcı olma işlevini gerçekleştirmesi, günümüzde toplumdaki bireyleri bilgi ile daha çok buluşturmayı sağlamasından geçmektedir. Bireylerin bu bilgileri kullanabilmesi ise, daha gelişmiş ve okuma daha sağlam bir okuma alışkanlığı ile olanaklı görülmektedir (Yılmaz, 1993: 82).

Yılmaz (2004a), bireylere okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde kütüphanenin rollerini şöyle vurgulamaktadır:

- Kütüphaneler, okuma alışkanlığı kazandırma sürecinin en önemli parçası olan uygun okuma materyallerini sağlama rolüne sahiptirler.
- Kütüphaneler, okuma alışkanlığı ile ilgili projeler, kampanyalar geliştirirler.
- Kütüphaneler, özellikle alt ve orta sosyoekonomik düzeydeki bireylere uygun okuma ortamı sağlarlar.
- Kütüphaneciler, bireylere kitap seçiminde rehberlik yapma, onları yönlendirme ve kitaplarla ilgili onlarla konuşma gibi katkılar sunarlar.
- Kütüphaneler, okuma tartışma grupları, yazarlarla söyleşi, masal okuma saatleri, popüler kitap listeleri hazırlama, kitap sergileri düzenleme vb. etkinlikler düzenlerler.
- Kütüphaneler, öğretmenler, okullar, aileler ile bağlantı kurarak çocukların okuma alışkanlığı süreçlerini denetlerler.

Yukarıda yer alan maddelerden de anlaşılacağı üzere halk kütüphanesi okuma becerisi konusunda özel bir sorumluluğa sahiptir. Bireylerin ve kapsadığı toplumun gelişimini destekleme, eğitim sürecinde bir güç unsuru haline gelmesi elbette okuma alışkanlığı ile mümkün hale gelmektedir.

Birey, var oluşundan itibaren kendini iletişim ortamının içinde bulur. Dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma iletişimin sağlayıcılarıdır. Dinleme ve konuşma ile anlama ve anlatma sürecine giren birey, okul çağında okuma ve yazma ile tanışır. İnsan okumayla yazılı kültürü tanır ve bu bağlamda bilgi edinme sürecinin içine girer (Kurt ve Ungan, 2015: 624). Bir yaklaşıma göre, okuma gelişimsel, görevsel ve zevksel olarak üçe ayrılmaktadır. Gelişimsel okuma ile okumanın öğretilmesi, öğrenilmesi kastedilmektedir. Görevsel okuma iş ile ilgili öğrenme ve son olarak zevksel okuma ile kişinin okuma yoluyla rahatlaması ifade edilmektedir (Bircan ve Tekin, 1989: 395). Buradan hareketle bireyin okumayı amacına göre farklılaştırdığını söylemek mümkündür.

Okuma alışkanlığı, kişilerin okumayı öğrendikten sonra bu eylemi zevkle yapmalarını sağlamak için kazanmaları gereken önemli bir beceridir. Okul öncesi dönem çocuklarının büyük çoğunluğunun okuma yazma bilmediği ve dolayısıyla bu dönem için okuma alışkanlığı kavramından bahsedilemeyeceği düşünülse de

literatürde, bir insanın hayatında alışkanlıkların, davranış kalıplarının ve kişilik özelliklerinin şekillenmesinde en önemli dönemin, erken çocukluk olarak adlandırılan 3-6 yaş arası olduğundan bahsedilmektedir (Kakırman Yıldız, 2016: 96). Halk kütüphanesinin okuma alışkanlığı kazandırma, okumayı öğrenme sürecini destekleme, çocuklara kütüphane hizmetleri ve kaynakları ile ilgili etkinliklerden oluşan özel hizmetler sunma, yaratıcı okuma atölyeleri düzenleme, anne-baba-çocuk programları hazırlama, edebiyat kutlamaları, kitap sergileri, eserlerin yazarlarıyla tanışma gibi çeşitli faaliyetler organize etmesi beklenmektedir. Bütün bu programlarda temel amaç, çocukların doğdukları andan itibaren ailesiyle birlikte birer kütüphane üyesi olmasını ve kütüphane mefhumunu zihinlerine yerleştirerek, okumaya hazır hale gelmelerini sağlamaktır (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1812). Çocuklara kazandırılması istenen bu alışkanlık çocukların yaşamının her alanında faydasını göreceği bir beceri olacağından hayati bir öneme sahiptir denilebilir.

İnan (2005: 23)'a göre, çocuğun okuma alışkanlığı kazanabilmesi için kitabı ve okumayı sevmesi gerekir. Bu sevginin oluşmasını sağlayan ise yine kitaptır. Kitap içyapı ve dış yapı özellikleriyle özenle hazırlanmalıdır ve çocuğu kendine çekmelidir. Çünkü bu alışkanlığın kazanılmasını sağlayan en önemli faktördür. Yani okuma alışkanlığı ve kitap birbirlerini var etmektedirler. Her ikisi de birbirini etkileyen, destekleyen ve geliştiren önemli unsurlardır.

Bilimin ilerlemesine, bilginin artmasına ve toplumların çağdaş düzeye gelmesine katkıda bulunmak, çocuk ve gençlerin kitap okuma gereksinimini karşılamak, onları nitelikli kitaplarla buluşturmak, onlarda kitaba olan ilgiyi artırarak okuma kültürünün yerleşmesini ve kütüphane kullanma alışkanlığının oluşmasını sağlamak kütüphanelerin ve kütüphanecilerin sorumluluğudur (Yağcı, 2007: 9). Kütüphane personellerinin ve kütüphanecilerin bu konuda özel bir çaba göstermesi beklenecektir. Özellikle çocuklara karşı daha hassas, nazik ve güler yüzlü olmaları, onları yaşlarına uygun, sevecekleri nitelikli kaynaklara yönlendirmeleri gerekmektedir. Bu davranışlar çocukların okumaya ve kütüphaneye olan ilgi ve sevgilerinin oluşmasını sağlamaya zemin hazırlamaktadır.

Özellikle son 30 yılda, Batı ülkeleri başta olmak üzere, dünyanın pek çok yerinde çocukların gelişim ve eğitim kalitesini artırmayı amaçlayan "okul öncesi dönem çocukları", "kitap" ve "okuma alışkanlığı" konularını aynı anda ele alan pek çok yayın ve projenin yapıldığı görülmektedir (Council on Early Childhood; High ve Klass'tan aktaran; Kakırman Yıldız vd., 2018: 1813). Bu projeler "kitapla başla (Avusturya, Belçika, İngiltere, Danimarka), bebek kitapları (Belçika), kitap okumayı seven çocuk (Avusturya)" gibi okul öncesi dönem çocuklarına okuma alışkanlığı kazandırma çalışmaları olabildiği gibi "aile okuryazarlık programı (Avusturalya)" projesindeki gibi anne-babaların "okuma" yaklaşımlarını eğitmeyi amaçlayan çalışmalar da olabilmektedir. Amerikan Pediatri Akademisi tarafından yapılan bir çalışmanın sonucuna göre bebeklikten itibaren kendilerine yüksek sesle kitap okunan çocuklarla okunmayanlar arasında okula başladıklarında akademik gelişimleri arasında ciddi bir farkın olduğu gözlenmiştir.

Türkiye'de ise okul öncesi eğitim konusu özellikle 2000'li yıllarda önemli gündem konuları arasında yer almaya başlamış, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından bir takım yasal düzenlemeler yapılmıştır (Okul Öncesi Eğitim Programı). Bu yasal düzenlemelerle birlikte okul öncesi eğitimde okullaşma oranının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılıyor olsa da, asıl önemli olan bu yaygınlaştırma çalışmalarına paralel olarak yürütülen/yürütülmesi gereken hizmetlerin niteliğini arttıran ve destekleyen çalışmaların geliştirilmesidir. Bu çalışmaların başında ise, çocukların erken yaşlardan itibaren kitap ve kütüphane ile tanıştırılması gelmelidir (Kakırman Yıldız vd., 2018: 1813). Erken yaşlardan itibaren kitap ve kütüphane ile sıkı bir bağ kuran çocuklar sonraki dönemlerde bağ kuran çocuklara nazara anlama ve anlatma gücü yüksek, dil, zihinsel, bedensel, psikomotor becerileri gelişmiş bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu beceriler bireyin gelecekteki eğitim ve sosyal yaşantısını da büyük ölçüde etkilemektedir.

Bireyin okuma alışkanlığının geliştirilmesinde aile, çevre ve öğretmen faktörleri oldukça büyük bir önem arz etmektedir. Aile, arkadaş grubu, okul ve basını içinde barındıran çevrenin okumaya önem veren kişilerden oluşması, kişinin okumaya yönelik ilgisini artırır ve onu başarıya ulaştırır (Özkaya ve Çetin, 2014). Çocuğu ilk

kez kitapla yüz yüze getiren ailesidir. Okul öncesi dönem çocukları oyun çağındadırlar ve bu çocuklara hayatın "iyileri" oyunla öğretilmelidir; kitap oyunla sevdirilmelidir. Okumayı henüz bilmeyen çocuk, kendisine okunan kitapları veya anlatılan masal veya ya da hikâyeleri dinler. Çocuk, 2 yaşından itibaren resimleri ve harfleri ayırt etmeye başlar. Kendisine anlatılan kısa ve basit hikâyeler onları çok mutlu eder. 3-4 yaşına geldiğinde ise çocuk, kendisine resimli hikâye kitaplarının okunmasından hoşlanır. 4-5 yaşlarında ise, artık kendine ait kitapları ve kitaplığının olması gerekmektedir. Aile bireyleri öncelikle kendileri kitap okuyarak çocuk için model teşkil etmelidir. Evde bir kitaplık olduğunu ve anne babasının kitap okuduğunu görmek çocuğun kitap okuma alışkanlığı kazanması için son derece önemlidir (Sınar, 2007: 29-30). Ebeveynlerin bu konuda bilinçli olmaları çocuğun kitaba karşı sevgi ve ilgi duymasını sağlayarak okuma alışkanlığına sahip olmasını sağlamaktadır.

Öncelikle anne, baba, babaanne, anneanne ve dedelerin evdeki 0-5 yaş aralığındaki çocuklara her gün kitap okuması, okuma alışkanlığının kazanımında büyük rol oynar. Okulöncesi dönemde edinilen okuma alışkanlığı hayat boyu başarının anahtarı olabilir. Heckman Denklemi olarak da bilinen, okul öncesi dönemde kaliteli eğitime yatırımın - kaliteli kitaplara erişim de bu eğitimin bir parçasıdır- ülke kalkınması için gerekli olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle de yirmiyi aşkın ülkede "Kitapla Başla– Book Start" projeleri geliştirilmekte, kütüphaneler okulöncesi dönemdeki çocuklara yönelik zengin koleksiyonlar ve ilgili okuma programları geliştirmektedir (Yeğitek, 2015: 34).

Okuma davranışının / alışkanlığının kazandırılmasında mikro düzeyde en etkili olan yapının aile olduğu düşünülmektedir. Bunu akranlar ve aileden olmayan yakın kişiler takip etmektedir Rol modeller ve onların yürüttüğü çalışmalar da (kitap okuma etkinlikleri, kitap bağışları ve tahlilleri gibi) etkili bulunmaktadır. Taşrada ve köylerde yapılan etkinliklerin öğrenciler ve yerel halk tarafından oldukça olumlu karşılandığı, okuma kültürü ile bir "bağ kurulduğu" ifade edilmektedir. Özellikle faaliyetlerini kitap bağışlama ve kütüphane kurma alanında yürüten dernekler, tek seferlik kütüphane kurmanın yanında kitapların güncellemesinin ve kütüphane sorumluları ile iletişimin devamlılığının önemli olduğunu vurgulamaktadır (Okuma

Kültürü Haritalama Çalışması, 2019: 11-12). Bu proje ve faaliyetler okuma alışkanlığının kazanılması sürecinde bireylerde farkındalık oluşturması ve okumaya yönelik tutumlarının olumlu yönde değişmesi amaçlanmaktadır.

Yılmaz (1992: 6), okuma alışkanlığı açısından öğretmenlerin iki temel rolünün olduğunu savunmaktadır. Bunlar;

- Öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırma sorumluluğunun bilinci,
- Öğrenciye okuma alışkanlığı kazandırma yollarını bilme sorumluluğunun bilincidir.

Bu iki sorumluluk bilincinin öğretmenlerde bulunması, özellikle okuma alışkanlığı kazanılmasının ilk basamaklarından olan ilköğretim seviyesinde büyük önem taşımaktadır. Kuşkusuz bunun ilk yolu öğretmenlerin bu konuda öğrencilere örnek olmasıdır. Ebeveynlerden daha öncelikli örnek imajına sahip olan öğretmenlerin bu konuda öğrencilere rol modeli olması, kitap okuma alışkanlığının küçük yaşlarda kazandırılması konusunda çok etkili olmaktadır (Yılmaz, 1992: 6).

Bilimsel düşünen, eleştiren, toplumsal bilinci yerleşmiş bireyler yetiştirmede önemli bir etken olan okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının bireylere kazandırılması, uygulanan eğitimle yakından ilgilidir. Çünkü bilimsel düşünme, eleştirme, toplumsal bilinç gibi kavramlar eğitimin temel amacı kapsamına girer. Dolayısıyla, bunlar ve buna benzer erdemler okuma alışkanlığıyla doğru orantılı bir şekilde gelişmektedir (Kesebir Toktar, 2012: 77).

Kütüphane kullanma alışkanlığı, bireyin zihinsel gereksinimini karşılamak amacıyla bir kütüphaneyi sürekli ve düzenli olarak kullanması anlamına gelmektedir. Kütüphane kullanma alışkanlığındaki süreklilik ve düzenlilik kavramları genelde kütüphaneye gitme sayısı temel alınarak değerlendirilmektedir. ALA'nın bu konudaki önerdiği sıklıklardan yararlanılarak kütüphane kullanma alışkanlığı için bu çalışmada, tıpkı okuma alışkanlığında olduğu gibi, aşağıdaki düzeyler belirlenmiştir:

- Zayıf alışkanlık: Yılda 1-5 kez kütüphaneye gitme
- Orta düzey alışkanlık: Yılda 6-11 kez kütüphaneye gitme
- Güçlü alışkanlık: Yılda 12 kez ve daha fazla kütüphaneye gitme şeklinde ifade edilmiştir (Yılmaz, 2004b: 116). Bu değerlendirmeler bireyin bir yıl içerisinde kütüphaneyi kullanma sayısıyla ifade edilmiştir.

Okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıkları, hem bireysel hem de toplumsal ve kültürel kalkınmanın anahtar öğeleri arasında sayılabilir. Okuyan ve kütüphane kullanan bireylerin daha güçlü, sağlıklı ve zengin kişiliğe sahip olacakları; böyle kişiliğe sahip bireylerden oluşan toplumların ise karşılaşacakları sorunları daha kolay aşabilecekleri açıktır (Yılmaz, 2000: 452). Bilimsel düşünen, eleştiren, toplumsal bilinci yerleşmiş bireyler yetiştirmede önemli bir etken olan okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının bireylere kazandırılması, uygulanan eğitimle yakından ilgilidir. Çünkü bilimsel düşünme, eleştirme, toplumsal bilinç gibi kavramlar eğitimin temel amacı kapsamına girer. Dolayısıyla, bunlar ve buna benzer erdemler okuma alışkanlığıyla doğru orantılı bir şekilde gelişmektedir (Dengiz ve Yılmaz, 2007: 210).

Kakırman Yıldız (2019: 2)'ın Kakırman Yıldız (2015)'dan aktardığına göre; yapılan çalışmalara bakıldığı zaman, okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımının sadece kişisel değil, toplumsal açıdan da bir gelişmişlik kıstası olarak değerlendirildiği ve toplum üyelerinin okumaya ilgisi ile toplumsal refah düzeyi arasında önemli bir ilişki olduğunun kabul edildiği görülmektedir. Bundan dolayı bireylere küçük yaşlardan itibaren bu alışkanlıkların kazandırılması toplumun okuma oranını değiştirmekte ve okuma kültürü edinimini oluşturmaktadır.

5. BÖLÜM
KIRIKKALE HALK KÜTÜPHANESİ KULLANICILARINDA OKUMA ALIŞKANLIĞI

Bu bölümde önce Kırıkkale ve Kırıkkale kütüphaneleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ardından kentte Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet veren halk kütüphanesi kullanıcılarının okuma alışkanlık düzeyleri ortaya konulmaya çalışılmış, okuma alışkanlıkları ile kütüphane kullanma yoğunlukları arasındaki olası ilişkinin etki düzeyi farklı açılardan tablolaştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Kırıkkale'de hizmet veren halk kütüphaneleri için nüfus popülasyonuna bağlı olarak örneklem sayısı belirlenmiş ve elde edilecek verilerin daha kolay gruplandırılabilmesi açısından toplam örneklem sayısının 300 olması kararlaştırılmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan ve kütüphane kullanımı-okuma alışkanlığı ilişkisini ölçmeyi hedefleyen ve 34 (14'ü likert ölçekli) sorudan oluşan anket üzerinden seçili sayıdaki kütüphane kullanıcısı ile değerlendirmeler yapılmıştır. 300 katılımcıya yöneltilen anket soruları SPSS 20.0'de analiz edilerek Bulgular başlığı altında veriler üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır. Bu veriler ışığında Kırıkkale halkının okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımları hakkında bilgiler elde edilmiştir.

5.1. Kırıkkale Hakkında

Ülkemizin İç Anadolu bölgesinde yer alan ve genel manada tipik Anadolu kenti özellikleri taşıyan Kırıkkale'nin adının, şehrin 3 km. kuzeyindeki Kırıkköyü ile kentin merkezindeki Kaletepe'nin kısaltılarak birleştirilmesinden ortaya çıktığı söylenir. Bu ismin halk tarafından yakıştırıldığı kanaati yaygın olmakla beraber bölgenin ismi Osmanlı arşiv belgelerinde, şimdiki haliyle Kırıkkal'a biçiminde geçmektedir. Kırıkkale 21 Haziran 1989 tarih ve 3578 Sayılı yasa gereğince merhum Cumhurbaşkanı Turgut ÖZAL'ın da (Başbakan iken) katıldığı tarafından yapılan törenle İl olmuştur. İlk Valisi Fikret GÜVEN 17 Ağustos 1989 tarihinde yapılan törenle İl Valiliği görevine başlamıştır (Kırıkkale, 2019). Şehrin kurulmasında ve gelişmesinde bir planlılık görülmez. 1935 Genel Nüfus Sayımında Şehrin nüfusu

4599'a yükselir. Makine Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) Fabrikalarında çalışmak üzere çevre illerden insanlar buraya göç etmeye başlar. Cumhuriyetin ilk yılları olması nedeniyle "sanayi" şehrin büyümesine öncülük yapar (Wikipedia, 2020).

2019 yılı verilerine göre TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Kırıkkale ili toplam nüfusu 283.017'dir. Kırıkkale 8 ilçesi, 171 köyü ve 18 kasabası ile tipik bir İç Anadolu kentidir. Kırıkkale'nin temelleri 1925 yıllarda atılmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne silah imalatı için Kırıkkale'nin seçilmesi, şehrin kurulmasına ve gelişmesine vesile olmuştur. 12 hanelik Kırık köyü 1929 yılında 3 bin nüfusa ulaşmış olup nahiye statüsü almıştır. 1941 yılında belediye olan Kırıkkale, 1944 yılında ilçe statüsüne kavuşmuş ve Ankara'ya bağlanmıştır. Nüfusu hızla artan ve gelişen Kırıkkale 1989 yılında il statüsü kazanmıştır. Türkiye'nin yeni illerinden biri olan Kırıkkale'ye yasal düzenlemelerle 9 ilçe, 18 kasaba ve 171 köy bağlanmıştır (Kırıkkale Belediyesi, 2017). Bu ilçeler anketimizin de yapıldığı Bahşili, Balışeyh, Çelebi, Delice, Karakeçili, Keskin, Sulakyurt ve Yahşihan ilçeleridir. Şehrin en büyük ilçesi olan Yahşihan, Kırıkkale ilinin merkeze en yakın ilçesidir. Adeta Kırıkkale kent merkezi ile bitişiktir.

5.2. Kırıkkale Kütüphaneleri

Kırıkkale ilinde, merkezde bulunan İl Halk Kütüphanesi de dâhil olmak üzere ilçe ve şubelerle birlikte toplamda 13 adet kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphaneler;

- Bahşili İlçe Halk Kütüphanesi,
- Balışeyh İlçe Halk Kütüphanesi ve şube kütüphanesi olan Koçubaba Köyü Halk Kütüphanesi,
- Çelebi İlçe Halk Kütüphanesi,
- Delice İlçe Halk Kütüphanesi ve şube kütüphaneleri olan Çerikli Kasabası Halk Kütüphanesi ile Büyükavşar Köyü Halk Kütüphanesi,
- Karakeçili İlçe Halk Kütüphanesi,
- Keskin İlçe Halk Kütüphanesi,

- Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi ve şube kütüphanesi olan Hasandede Kasabası Halk Kütüphanesi,
- Sulakyurt İlçe Halk Kütüphanesi,
- Yahşihan İlçe Halk Kütüphanesi'dir.

İl Halk Kütüphanesi dermesinde 2019 (sonu) verilerine göre toplamda 75.944 kitap, 541 adet kitap dışı materyal ve 248 süreli yayın bulunmaktadır. Günlük ortalama 1000-1500 aralığında kullanıcı kütüphaneyi ziyaret ederken bu sayı yıllık yaklaşık 1.300.000 kişi olarak ifade edilmektedir. Ayrıca 298.120 okuyucusu, 25.058 aktif üye sayısı vardır. Kırıkkale Halk Kütüphanesi'nde 2019 verilerine göre toplamda 96.866 kitap ödünç verilmiş, çocuk ve yetişkinlere yönelik 420 etkinlik yapılmış ve bu etkinliklere toplamda 28.041 kişi katılım sağlamıştır. Kırıkkale geneli kütüphanelerine ait 2019 yılı verileri Tablo 5.1'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 5.1: 2019 yılı Kırıkkale halk kütüphanesi verileri

Kütüphaneler	**Kitap Sayısı**	**Kullanıcı (Okuyucu) Sayısı**	**Üye Sayısı**	**Ödünç Sayısı**
Bahşili İlçe Halk Kütüphanesi	9.509	4.338	558	2611
Balışeyh İlçe Halk Kütüphanesi	6.654	5.623	938	3.240
Çelebi İlçe Halk Kütüphanesi	2.135	139	64	139
Çerikli Kasabası Halk Kütüphanesi	6.190	788	123	1.700
Büyükavşar Köyü Halk Kütüphanesi	3.401	831	-	-
Delice İlçe Halk Kütüphanesi	8.984	1.122	454	1.747
Hasandede Kasabası Halk Kütüphanesi	14.888	2.875	171	818
Karakeçili İlçe Halk Kütüphanesi	11.433	2.495	140	1.991
Keskin İlçe Halk Kütüphanesi	20.918	3.680	1.218	2.581
Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi	75.944	298.120	25.058	96.866
Koçubaba Köyü Halk Kütüphanesi	3.543	-	26	-
Sulakyurt İlçe Halk Kütüphanesi	6.544	217	51	96
Yahşihan İlçe Halk Kütüphanesi	9.561	1.446	339	814
Toplam	**179.704**	**321.674**	**29.140**	**112.603**

Kaynak: KYGM (2019)

2019 verilerine göre Kırıkkale ve genelindeki halk kütüphanelerinde toplamda 179.704 kitap, 321.674 kullanıcı, 29.140 üye ve 112.603 adet ödünç verilmiş kitap yer almaktadır.

5.3. Bulgular

Bu bölümde tamamı halk kütüphaneleri kullanıcıları olan katılımcıların yanıtladığı soruların analizine ilişkin anket çalışmasının bulgular ve bu bulgulara dair yorumlara yer verilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara sosyo-demografik özelliklerini (uyruk, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, üyelik) ve kapalı uçlu sorularla birlikte kullanıcıların kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı düzeylerini belirlemeye yönelik 20 soru yöneltilmiştir. Anketin ikinci bölümünde ise, katılımcıların uyruk, cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve üyelik gibi sosyo-demografik özellikler dikkate alınarak halk kütüphanesi kullanım sıklıkları ve okuma alışkanlığı düzeylerinde kütüphane kullanımları arasında anlamlı bir bağ olup olmadığı belirlenmiştir.

5.3.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Çalışma kapsamında anket Kırıkkale ili ve ilçe halk kütüphanesi kullanıcılarına uygulanmıştır. Kullanıcı rakamları dikkate alındığında, tüm kütüphanelerden seçilen 300 katılımcının temsil oranını sağlayacağı değerlendirilmiştir. Katılımcılara ilişkin değişkenlere ait uyruk, cinsiye, yaş, eğitim durumu ve sosyal statülerini ifade eden demografik bilgiler Tablo 5.2'de gösterilmektedir.

Tablo 5.2: Ankete katılanların demografik özellikleri

	Sayı	%
Uyruk		
T.C	285	95,0
Diğer	15	5,0
Cinsiyet		
Kadın	156	52,0
Erkek	144	48,0
Yaş		
Çocuklar (0-10)	47	15,7
Ergenler (11-21)	138	46,0
Yetişkinler (22-45)	81	27,0
Orta Yaşlılar (46-64)	34	11,3
Yaşlılar (65-75)	0	0
Eğitim Durumu		
İlkokul	34	11,3
Ortaokul	43	14,3
Lise	123	41,0
Ön lisans	21	7,0
Lisans	68	22,7
Lisansüstü	11	3,7
Sosyal Statü		
Öğrenci	191	63,7
Çalışan	82	27,3
Ev Hanımı	25	8,3
Emekli	2	7
Toplam	300	100

Göç nedeniyle yabancı uyruklu vatandaşların (Irak, Afganistan, Suriye, Türkmenistan, İran) Kırıkkale'de yaşadığı bilindiğinden, çalışmada katılımcıların uyruklarına ait bilgilerin önemli olduğu değerlendirilmiş ve bu bilgiler de derlenmiştir. Örneğin, 2018 TÜİK verilerine göre 26.531 erkek ve 18.446 kadın olmak üzere toplamda 44.977 Afganistan uyruklu vatandaş Türkiye'ye göç etmiştir. (TÜİK, 2019) Ankette elde edilen verilere göre katılımcıların %95'i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, %5'i ise Diğer uyruklu oldukları anlaşılmıştır. "Diğer" şeklinde belirtilen açık uçlu yanıta katılımcıların %5'i Afgan uyruklu olduklarını belirtmişlerdir. Bu verilerden hareketle kullanıcıların çoğunluğunun Türk vatandaşları olduğunu ve ülkemizin farklı ülkelerden göç aldığı, ancak çalışma kapsamında ankete katılanlar arasında yer alan yabancı uyrukluların yalnız Afgan oldukları, kentte yaşayan başka uyruklardan göçmenler konusunda bir genelleme yapılamayacağı söylemek mümkündür.

Tablo 5.2'de görüldüğü üzere katılımcıların %48'i erkek, %52'si kadındır. Anketi yanıtlayan katılımcıların cinsiyete bağlı oranlarının birbirine yakın olması çalışma sonuçlarının homojenliği bakımından önemlidir.

Katılımcıların eğitim durumlarının yer aldığı, Tablo 5.2'ye göre ilkokulda okuyanların oranı %11,3'tür. Ortaokul %14,3, lise %41, ön lisans %7, lisans %22,7 ve lisansüstü eğitim görenlerin oranı ise %3,7'dir. Halk kütüphanesinin lise ve dengi okul müfredatı açısından okul kütüphanesinde yer alan kaynaklardan daha fazla ve çeşitte dermeye sahip olması, üniversite kütüphanesinin genellikle üniversite öğrencileri ve akademisyenler dışındaki kullanıcılara kapalı olması gibi sebepler kütüphane kullanıcı grupları içinde yer alan lise ve üniversite öğrencilerinin yoğunluk nedeninin tutarlı açıklaması olarak ifade edilebilir.

Anket sonucunda elde edilen yaş bilgileri, çocuklar, ergenler, yetişkinler, orta yaşlılar ve yaşlılar olarak beş gruba ayrılmıştır. Yaş kategorisi Adnan Kulaksızoğlu'nun Ergenlik Psikolojisi (2004: 34) adlı kaynakta yapılan sınırlandırmalar dikkate alınarak şu şekilde oluşturulmuştur:

Çalışmada yaş aralığı olarak çocukluk (doğumdan-10 yaş), ergenlik (11-21 yaş), yetişkinlik (22-45 yaş), orta yaşlılık (46-64 yaş) ve yaşlılık (65-75 yaş) dönemleri belirlenmiştir. Bu evreler bireyin doğumuyla başlayarak bebeklik, ilk çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, orta yaşlılık ve yaşlılıkla devam eden niteliklerle ifade edilmektedir.

Katılımcıların yaşlarına ait bilgiler de Tablo 5.2'de gösterilmektedir. Tabloya göre katılımcıların büyük çoğunluğunu ergenler (%46) oluşturmaktadır. Bunu %27 oranıyla yetişkinler, %15,7 oranıyla çocuklar ve %11,3 oranıyla orta yaşlılar izlemektedir.

Kırıkkale halk kütüphanesi kullanıcılarının sosyal statülerini belirlemek amacıyla sorulan soruya öğrenci olarak yanıt verenlerin oranı %67,3, çalışanların oranı %27,3, ev hanımı olanların oranı %8,3 ve emekli olduğunu beyan edenlerin oranı ise %2'dir. Kırıkkale halk kütüphanesi kullanıcılarının çoğunluğunun öğrenci olması okullardan

sonra öğrencilerin en fazla katılım sağladığı kurumların kütüphaneler olduğu sonucunu vermektedir. Ev hanımlarının, emeklilere oranla kütüphaneyi daha fazla kullanması, bazı sebeplerden ötürü (kütüphane eşlikçileri olmaları, etkinliklere katılım sağlamaları, çalışma hayatında aktif rol almadıkları-alamadıkları gibi) kendilerini gelişime daha açık hissetmelerinden kaynaklandığını düşündürmektedir. Birbirinden farklı statüde olan insanların kütüphaneyi kullanma çeşitliliği halk kütüphanelerinin 7'den 77'ye hiçbir ayrım gözetmeden toplumun her kesimine açık olması ve hitap etmesi gerekliliği ile örtüşmektedir. Tablo 5.3'te katılımcıların halk kütüphanesine üyelik durumları gösterilmiştir.

Tablo 5.3: Katılımcıların halk kütüphanesi üyelik durumları

Halk Kütüphanesine üye misiniz?	Sayı	%
Evet	248	82,7
Hayır	52	17,3
Toplam	300	100,0

Halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneyi üyelik yöntemiyle kullanıp kullanmadıklarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya katılımcıların %82,7'sinin evet "halk kütüphanesine üyeyim", %17,3'ü ise hayır yanıtını vermişlerdir. Kütüphaneye üye olan kullanıcıların okum alışkanlıklarının daha gelişmiş olacağı değerlendirilebilir. Zira yaygın kanı ile kütüphaneyi daha çok kullandıkları, bilgi kaynaklarını daha çok ve uzun zamanlarda kullandıkları (ödünç alabilmenin etkisi ile) böylece okuma alışkanlığının gelişmesi açısından kütüphane üyeliğinin normal kütüphane kullanımına göre daha uygun alan ve zemin sağladığı bilinmektedir. Kütüphaneye üye olanların %82'sinin kütüphaneye üye olmasının kütüphanenin okuma alışkanlığının geliştirilmesi açısından sunduğu/sunacağı ortamlar ve yeterliliklerden daha yüksek düzeyde yararlanma altyapısına sahip olduğunu göstermektedir. Tablo 5.4'te katılımcıların kütüphaneyi kaç yıldır kullandıkları hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.4: Kullanıcıların kütüphaneden yararlanmaya başlama süreçleri

Kaç yıldır kütüphane kullanıcısısınız?	Sayı	%
1-3	183	61,0
4-6	57	19,0
7-9	13	4,3
10-14	31	10,3
15-19	4	1,3
20 yıldan çok	12	4,0
Toplam	300	100,0

Kırıkkale'deki halk kütüphanesini kullanan katılımcılara kaç yıldır kütüphane kullanıcısı oldukları sorulmuştur. Katılımcılardan %61,0'ı (183 kişi) son 1-3 yıl içinde, %19,0'ı (57 kişi) 4-6, %10,3'ü (31 kişi) 10-14, %4,3'ü (13 kişi) 7-9, %4,0'ı (12 kişi) 20 yıldan daha uzun bir geçmişte kütüphane kullanıcısı olduklarını ifade etmiştir. Kütüphaneden yararlanmaya başlama geçmişi açısında 15-19 yıl aralığı katılımcı sayısının en az olduğu aralıktır. Bu grubun temsil oranı %1,3'tür. Bu veriler üzerine halk kütüphanesini son birkaç yılda kullananların oranının (%61,0) son yıllarda artan kütüphane faaliyetlerinin ve algısının diğer yıllara nazaran değişerek arttığı söylenebilir. Algı ve farkındalığın artışıyla birlikte kütüphane kullanımına ve okumaya yönelik eğilim de artmıştır. Halk kütüphanesinin de bu konuda kullanıcıları daha çok kütüphane kullanımına yöneltmek ve bilgi ihtiyaçlarını gidermede okuma alışkanlığı kazanmaları amacıyla rollerini en iyi şekilde yerine getirdiği söylenebilir. Bu rol etkin kütüphane hizmetleriyle sağlanmaktadır. Bunun dışında kütüphanenin geleceğinin olumlu yönde ilerleyerek devam ettiği de söylenebilir.

Kütüphaneyi uzun yıllardır kullananların az sayıda olduğu tablodaki verilerden anlaşılmaktadır. Kullanıcılar bilgiye erişimde doğru, güvenilir ve güncel kaynakların yer aldığı kütüphanelerden yararlanmaktadır. Kütüphane kullanımı ve hizmetlerinden yararlanmalarının sonucunda az kişi olsa dahi onların kütüphane bilincine sahip oldukları kanısına varılabilir. Ve hatta kütüphane kullanımında aile gibi özel bir faktörün etkisinden de bahsedilebilir. Aile faktörü bireyin kütüphane kullanımı alışkanlığının kazanmasında en önemli faktörden biridir. Katılımcılardan uzun yıllardır kütüphaneyi kullananların aile bireylerinin ya da ebeveynlerinin bu bilince sahip olduğunu da söylemek mümkündür. Tablo 5.5'te katılımcıların halk kütüphanesine gitme sıklıkları hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.5: Kullanıcıların kütüphaneye gitme sıklıkları

Halk Kütüphanesine Gitme Sıklığınız Nedir?	Sayı	%
Her gün	56	18,7
Haftada birkaç gün	126	42,0
Ayda bir	81	27,0
Birkaç ayda bir	23	7,7
Yılda birkaç gün	14	4,7
Toplam	300	100,0

Halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneye gitme sıklıklarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya katılımcıların %18,7'sinin (56) her gün, %42,0'sının (126) haftada birkaç gün, %27,0'ının (81) ayda bir, %7,7'sinin (23) birkaç ayda bir, %4,7'sinin (14), %4,7'si (14) ise yılda birkaç gün yanıtını vermiştir. Halk kütüphanesinde son yıllardaki artan etkinliklerin, farkındalık oluşturulması adına çeşitli yeniliklerin yapılması, okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığının artması için yapılan çalışmaların halk kütüphanesine gitme sıklığını olumlu yönde etkilediği sonucuna varılabilir.

Her gün ve haftada birkaç gün kütüphaneye gidenlerin %60'tan fazla bir temsil oranına sahip olduğu görülmüştür. Bu ifadeden hareketle kütüphane kullanıcılarının en az bir gün dahi olsa kütüphaneye kitap okuma, ödünç alma, etkinliklere katılım gibi nedenlerle kütüphaneye gittikleri düşünülmektedir. Bu durum kütüphanenin geleceği açısından umut verici olmakla birlikte bu olumlu gelecek vizyonunun kütüphane kullanıcılarının okuma alışkanlığının gelişimine de olumlu yansıyabileceği, bu noktada en önemli sorumluluğu üstlenmesi gereken aktörlerden birinin şüphesiz kütüphane çalışanları olmaktadır. Kütüphane çalışanlarının ve özellikle alanında engin bilgilere sahip olan kütüphanecilerin, kullanıcıların kütüphaneyi kullanım sıklıklarını artırmak ve kütüphaneyi çekici hale getirebilmek için kullanıcı odaklı çalışmalar üzerinde yoğunlaşması gerekmektedir. Tablo 5.6'da katılımcıların kütüphaneyi kitap okuma amaçlı kullanıp kullanmadıkları hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.6: Kitap okumanın kullanıcıların kütüphaneden yararlanma gerekçelerindeki yeri

Halk kütüphanesine gitme nedeniniz kitap okumak mıdır?	Sayı	%
Evet	197	65,7
Hayır	103	34,3
Toplam	300	100,0

Halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphaneye gitme nedeninin kitap okumak olup olmadığını tespit etmek amacıyla sorulan soruya katılımcıların %65,7'sinin (197) evet "kitap okumak için kütüphaneye gidiyorum", %34,3'üçü (103) ise "kütüphaneye gitme nedenim kitap okumak değil" yanıtını vermiştir. Bireylere okuma alışkanlığı kazandırma halk kütüphanesinin en önemli amaçlarından biridir. Toplumun eğitim ve kültür düzeyini artırmak, dil ve zihinsel becerilerini kazandırmak, bireylerin geleceğine yön vermelerini sağlayacak olan okuma alışkanlığı ile bu becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Tablodaki verilerden ise halk kütüphanesinin en önemli amacı olan okuma becerisi ve bu beceriye sahip olan kullanıcıların fazla olduğu, kullanıcıların yarıdan fazlasının kütüphaneyi kitap okuma amacını gerçekleştirmek üzere kullandıkları sonucuna varılabilir. Buradan hareketle kütüphaneye gelen kullanıcılarının genel olarak kitap okuma alışkanlığına sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kütüphanenin de okuma alışkanlığın edinilmesi adına dermesindeki koleksiyonlarını toplumun istek ve ihtiyaçlarına göre oluşturduğunu söylemek mümkündür. Tablo 5.7'de katılımcıların okumaya ayırdıkları süre hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.7: Kütüphanecilerin okumaya ayırdıkları süreler

Okumaya ayırdığınız günlük süre miktarı nedir?	Sayı	%
1 saatten az	185	61,7
1-3 saat	108	36,0
3-5 saat	7	2,3
Toplam	300	100,0

Halk kütüphanesi kullanıcılarının okumaya ayırdıkları günlük süre miktarını tespit etmek amacıyla sorulan soruya katılımcıların %61,7'sinin (185) 1 saatten az, %36,0'ının (108) 1-3 saat, %2,3'ü (7) ise 3-5 saat yanıtını vermiştir. Buradan hareketle kullanıcıların günlük olarak 1 saate yakın kitap okudukları ve okumaya zaman ayırdıkları sonucuna varılabilir. Bu okuma faaliyetlerinin zayıf ve orta okuma alışkanlığından güçlü okuma alışkanlığı aşamasına ilerlemesi için kütüphanelerin görevleri ön plana çıkmaktadır. Kullanıcıların günlük okuma sürelerini arttırmak için kütüphanelere büyük görev düşmektedir. Özellikle kütüphane çalışanları ve kütüphanecilerin bu konuda kullanıcıların istek ve görüşlerine başvurmaları sağlanabilir. Kütüphane ortam koşullarının iyileştirilmesi, kitap söyleşileri, okuyucu-yazar buluşması vb. faaliyetler ile okumaya ve okumaya ayrılan süreye dikkat çekilebilir, okumaya ayrılan sürenin arttırılması sağlanabilir. Tablo 5.8'de katılımcıların okudukları kaynakları kütüphaneden temin edip etmedikleri hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.8: Kullanıcıların kütüphaneden kitap edinme durumları

Okuduğunuz kaynakları kütüphanelerden temin ederim.	**Sayı**	**%**
Evet	245	83,7
Hayır	55	16,3
Toplam	300	100,0

Halk kütüphanesi kullanıcılarının okudukları kaynakları kütüphanelerden temin edip etmediklerini tespit etmek amacıyla sorulan soruya katılımcıların %81,7'sinin (245) evet "okuduğum kaynakları kütüphaneden temin ederim" yanıtını verirken, %17,0'ı (51) olumsuz yanıt vermiştir. Buradan hareketle kullanıcıların okudukları kaynakların neredeyse hepsine yakınını kütüphaneden ödünç alarak temin ettikleri sonucuna varılabilir. Bu durumda kütüphane kullanıcılarında bir okuma alışkanlığının oluşması bekleniyorsa, bunun en önemli aracı halk kütüphanesi olabilir. Zira neredeyse kütüphaneden ödünç alınanlar dışında kullanıcıların düzenli bir kitap edinimi yoktur.

Tablodaki verilerden de anlaşılacağı üzere kütüphaneden kaynak temini oldukça fazladır. Buradan hareketle halk kütüphanesinde kullanıcıların okuma ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde kaynakların var olduğunu ifade edebilmek mümkündür. Kullanıcıların okuma alışkanlıklarını geliştirmesi ve kütüphane kullanımlarının daha çok arttırılması amacı doğrultusunda kullanıcıların beklentilerini karşılayacak değer ve nitelikte kaynakların oluşturulması sağlanmalıdır. Eğitim düzeyi, yaş grubu, meslek, toplum yapısı, kullanıcı istek ve görüşleri de dikkate alınarak kaynakların temini sağlanmalıdır. Kullanıcıların yararına sunulması, kütüphaneden yararlanma ve okuma alışkanlık düzey ve sıklıklarının da bu oranda artış sağlayacağı bilinmektedir. Tablo 5.9'da katılımcıların ailesinin kitap okuma durumları hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.9: Katılımcıların ailelerinde düzenli kitap okunması durumu

Ailenizde düzenli kitap okuyan var mı?	Sayı	%
Evet	51	17,0
Hayır	249	83,0
Toplam	300	100,0

Halk kütüphanesi kullanıcılarına ailelerinde düzenli kitap okuyan bireyin olup olmadığını tespit etmek amacıyla sorulan soruya katılımcıların %83,0'ının (249) hayır "ailemde düzenli kitap okuyan yok", %17,0'ı (51) ise "evet düzenli kitap okuyan var" yanıtını vermiştir. Anket verilerine bakıldığında kullanıcıların ailelerinde düzenli kitap okuyan birey sayısının oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Kırıkkale halkı ebeveynlerinin okuma alışkanlığı konusunda bilinçli olmadıkları, kitaba olan ilgi ve hassasiyetlerinin az olduğu sonucuna varılabilir.

Okuma alışkanlığının geliştirilmesinde aile en önemli rol modeldir. Rol modelin yetersizliği doğal olarak alışkanlık kazanımına olumsuz etki etmektedir. Oysaki en küçük kurum olan aile, bireylerin doğumundan itibaren öğrenmeye başladığı ve sosyalleştiği ilk ortamdır. Ebeveyn, bu öğrenme sürecinde bireye örnek teşkil etmektedir. Ebeveyn bireyin doğumundan itibaren kitaba olan ilgisinin artması ve ileride alışkanlık haline getirmesini sağlaması bilincine sahip olması gereklidir. Bu alışkanlığın kazanılması için bireyi kitapla ve kitapların yuvası olan halk kütüphanesiyle en küçük yaşlardan itibaren tanışmasını sağlamalıdır. Bunun dışında

bireyin okumaya teşvik edilmesi amacıyla; yaş ve beğenisine göre kitap seçiminin sağlanması, düzenli kitap okuma saatlerinin yapılması, kitaplık oluşturulması gibi faaliyetlerle okumaya olan ilgi ve zevkinin oluşması, devamında ise okuma alışkanlığına dönüşmesi sağlanmalıdır.

5.3.2. Katılımcıların Kütüphane Kullanımı ve Okuma Alışkanlığına İlişkin Bilgiler

Çalışmanın bu bölümünde katılımcılara kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı hakkında bazı önermeler yöneltilmiş ve 5'li likert ölçeğine göre cevap vermeleri istenmiştir. Ölçekler "Kesinlikle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" ve "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklinde sıralanmıştır. Bu sorulara verilen yanıtlar ve katılımcıların uyruk, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, kütüphane üyeliği gibi sosyo-demografik unsurlar dikkate alınarak çapraz tablolar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu çapraz tablolardan çıkan değerler ile katılımcıların kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı ilişkisi, buna ilişkin tutum ve düşünceleri ile birlikte kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığına yönelik verdikleri önem ölçülmeye çalışılmıştır.

Bunların dışında iki değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla ki-kare (chi-square) bağımsızlık analizine yer verilmiştir. Ki-kare testi iki ya da daha fazla değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını incelemek için kullanılır. Bunlar; Pearson Chi-Aquare, Likehood Ratio ve Linear-by-Linear Association şeklinde sıralanabilir. Yaptığımız ilişkide ki-kare sonucuna göre bu testlere karşılık gelen sonuçlar ele alınmaktadır. Ki-kare tablosunda a. cells (%X) yazan kısımda X yerindeki hücre değerleri toplamı 20'den küçükse Pearsen Square değerine, %20-%50 arasında ise Likelihood Ratio değerine, %50'den büyükse yine Pearson Chi-Square değerine bakılmıştır. Bu analiz ile birlikte çıkan p (testin karşısındaki değer) değeri 0,05'ten küçük ise, "anlamlılık düzeyi içerisinde anlamlı bir ilişki vardır"; 0,05'ten büyük ise, "anlamlılık düzeyine göre anlamlı bir ilişki yoktur" şeklinde yorumlamalara yer verilmiştir. Tablo 5.10'da yaş grupları farklı olan kullanıcıların halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.10: Kullanıcıların kütüphanenin yaşamlarına olan etkisine ilişkin görüşleri

			Yaş grupları				
			Çocuklar	Ergenler	Yetişkinler	Orta Yaşlılar	Toplam
Halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	34	87	53	26	200
		%	72,3	63,0	65,4	76,5	66,7
	Katılıyorum	N	12	48	27	8	95
		%	25,5	34,8	33,3	23,5	31,7
	Kararsızım	N	1	0	0	0	1
		%	2,1	0,0	0,0	0,0	0,3%
	Katılmıyorum	N	0	2	1	0	3
		%	0,0	1,4	1,2	0,0	1
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	0	1	0	0	1
		%	0,0	0,7	0,0	0,0	0,3
	Toplam	N	47	138	81	34	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, yaş grupları ile "halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır" önermesi arasında grupsal farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, yaş grupları ile "halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Katılımcılara "halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu etkisi vardır" önermesi yöneltilmiş ve cevaplar yaş gruplarına göre değerlendirilmiştir. Bu önermeye "kesinlikle katılıyorum" (%63,0) ve "katılıyorum" (%34,8) şeklinde cevap veren en yüksek yaş grubunu ergenler oluşturmaktadır. Yetişkin grubunda yer alanların da "kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıt verme oranına bakıldığında (%65,4) yanıtların bu gruba yönelik etkinliklerin sağladığı yararla doğru orantılı olduğunu düşündürmektedir. Buradan hareketle halk kütüphanesinden kullanım ve faydanın artması amacıyla yapılan etkinlik ve çeşitli uygulamaların kullanıcılar üzerinde günlük hayatlarında olumlu bir etkisinin olduğu ifade edilebilir. Tablo 5.11'de sosyal statüleri farklı olan kullanıcıların halk kütüphanesi kullanımının hayata olan etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.11: Sosyal statü odağında kullanıcıların kütüphaneye olan yaklaşımları

			Sosyal statünüz nedir?				Toplam
			Öğrenci	Çalışan	Ev hanımı	Emekli	
Halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	128	55	16	1	200
		%	67,0	67,1	64,0	50,0	66,7
	Katılıyorum	N	60	26	8	1	95
		%	31,4	31,7	32,0	50,0	31,7
	Kararsızım	N	1	0	0	0	1
		%	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3
	Katılmıyorum	N	2	0	1	0	3
		%	1,0	0,0	4,0	0,0	1,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	0	1	0	0	1
		%	0,0	1,2	0,0	0,0	0,3
	Toplam	N	191	82	25	2	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, sosyal statü ile "halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır" önermesi arasında statüsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, sosyal statü ile "halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Katılımcılara "halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu etkisi vardır" önermesi yöneltilmiş ve cevaplar sosyal statülerine göre (öğrenci, çalışan, ev hanımı, emekli) değerlendirilmiştir. Tabloya göre bu önermeye kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap verenlere bakıldığında dört grubun da aralarında belirgin bir fark olmadığı görülmektedir. Ayrıca bu dört grupta da fark bulunmaması farklı meslek gruplarından bireylerin halk kütüphanesinin hayatlarında olumlu bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra halk kütüphanesi toplumun her kesimine bilgi hizmetini sunduğundan tabloya bakıldığında da farklı sosyal statüden bireylerin bu hizmetlerden yararlandıkları ve dolayısıyla bu yararlanmanın hayatlarında etkisinin olduğu söylenebilir. Tablo 5.12'te eğitim durumu birbirinden farklı olan kullanıcıların halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu etkisi hakkındaki görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.12: Kullanıcıların eğitim düzeyi odağında kütüphaneye yaklaşımları

			Eğitim durumunuz?						
			İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Lisans Üstü	Toplam
Halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	27	21	77	15	50	10	200
		%	79,4	48,8	62,6	71,4	73,5	90,9	66,7
	Katılıyorum	N	7	20	43	6	18	1	95
		%	20,6	46,5	35,0	28,6	26,5	9,1	31,7
	Kararsızım	N	0	1	0	0	0	0	1
		%	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
	Katılmıyorum	N	0	1	2	0	0	0	3
		%	0,0	2,3	1,6	0,0	0,0	0,0	1,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	0	0	1	0	0	0	1
		%	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,3
Toplam		N	34	43	123	21	68	11	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, eğitim durumu ile “halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu bir etkisi vardır” önermesi arasında eğitimsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, eğitim durumu ile “halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu bir etkisi vardır” önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tablo 5.12’de “halk kütüphanesinin hayatımıza olumlu etkisi vardır” önermesine katılan katılımcıların eğitim durumu bilgisi yer almaktadır. Buna göre “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” yanıtları ile lise öğrencilerinin bu önermeye en fazla katılan grup olduğu görülmektedir. Halk kütüphanesini kullananların %43’ünün lise öğrencileri olduğu düşünüldüğünde, kullanım-fayda ilişkisinin doğru orantıda olduğunu söylemek olanaklıdır. Tablo 5.13’te sosyal statüsü birbirinden farklı olan kullanıcıların halk kütüphanesi kullanımının günlük hayata kazandırdığı avantajları hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.13: Sosyal statüye bağlı olarak kullanıcıların kütüphaneye yaklaşımları

			Sosyal statünüz nedir?				
			Öğrenci	Çalışan	Ev hanımı	Emekli	Toplam
Halk kütüphanesi kullanımı günlük hayatımızda önemli avantajlar kazandırır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	116	43	15	1	175
		%	60,7	52,4	60,0	50,0	58,3
	Katılıyorum	N	73	39	6	0	118
		%	38,2	47,6	24,0	0,0	39,3
	Kararsızım	N	2	0	0	1	3
		%	1,0	0,0	0,0	50,0	1,0
	Katılmıyorum	N	0	0	4	0	4
		%	0,0	0,0	16,0	0,0	1,3
	Toplam	N	191	82	25	2	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki kare sonucu, sosyal statü ile "halk kütüphanesi kullanımı günlük hayatımızda önemli avantajlar kazandırır" önermesi arasında statüsel farklılıkların olduğunu göstermektedir. Anlamlılık düzeyi içerisinde, sosyal statü ile "halk kütüphanesi kullanımı günlük hayatımızda önemli avantajlar kazandırır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Halk kütüphanesinin günlük hayatlarında önemli avantajlar kazandırdığını düşünenlerin yarıdan fazlasını öğrenciler oluşturmaktadır (N=191). Bu önermeye ev hanımlarından başka grubun "katılmıyorum" şeklinde cevap vermediği görülmekle birlikte ev hanımlarında bu oran %16'dır. Halk kütüphane kullanımı öğrencilerin okuldan sonra eğitimlerini destekleyen kurum kütüphane olduğundan öğrencilerin gerek derslerine çalışma ortamı sunması gerek okuma alışkanlığı kazandırması ve gerekse çeşitli etkinliklerle eğitimi destekleyici beceriler kazandırması yönüyle öğrencilerin halk kütüphanesi kullanımını çekici hale getirmektedir. Tablo 5.14'te sosyal statüsü birbirinden farklı olan kullanıcıların halk kütüphanesi kullanımının anaokulu çağlarında kazandırılması hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.14: Katılımcıların statüleri bağlamında kütüphaneye gitme alışkanlığının erken kazanılmasının yararlarına ilişkin görüşleri

			Sosyal statünüz nedir?				
			Öğrenci	Çalışan	Ev hanımı	Emekli	Toplam
Kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	128	59	19	2	208
		%	67,0	72,0	76,0	100,0	69,3
	Katılıyorum	N	49	19	5	0	73
		%	25,7	23,2	20,0	0,0	24,3
	Kararsızım	N	10	0	0	0	10
		%	5,2	0,0	0,0	0,0	3,3
	Katılmıyorum	N	4	4	1	0	9
		%	2,1	4,9	4,0	0,0	3,0
	Toplam	N	191	82	25	2	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, sosyal statü ile "kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır" önermesi arasında statüsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, sosyal statü ile "kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Bireylerin kütüphane kullanım alışkanlığının erken çocukluk döneminde kazandırılması gerektiği düşüncesiyle katılımcılara konuyla ilgili önerme sorulmuştur. Katılımcıların sosyal statülerine göre verdikleri cevaplar incelendiğinde, bu önermeye sırasıyla ev hanımlarının (%76), çalışanların (%72) ve öğrencilerin (67,0) yüksek oranda olumlu yanıt verdikleri görülmüştür. Kütüphaneyi kullanan bu grupların kütüphane kullanımının anaokulu dönemlerinde başlaması gerektiğini düşünmesi bilinçli toplum oluşumunda önemli yolların kat edilmeye başlandığının göstergesidir. Ev hanımlarının en yüksek oranda (%76) bu soruya "Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde yanıt vermeleri ise aynı zamanda ailede anne rolünü de üstlenen katılımcıların erken yaşta kütüphaneye gitme alışkanlığı kazanmanın önemi noktasında belirli bir bilince sahip olduklarını göstermektedir. Eğitimi destekleyen kurum olan kütüphanelerin kullanımı bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılmalı ve alışkanlık haline getirilmesi sağlanmalıdır. Bireylere küçük yaşlardan itibaren kütüphane kullanım alışkanlığı kazandırılması yönünde en büyük destekçi olan ilk ortam ailedir. Anne-baba yani ebeveynler bu konuda çocukları

küçük yaşlardan itibaren hem kitaba hem de kitaplarla buluşma ortamı olan kütüphanelere çocuklarla birlikte eşlik etmeleri gerekmektedir. Çocukların kütüphane ortamına alışma sağlaması ve devamlılık kazanması için önce aile, sonra kütüphane personeli ve özellikle kütüphanecilere büyük görevler düşmektedir. Tablo 5.15'te halk kütüphanesi üyelik durumlarına göre kullanıcıların halk kütüphanesi kullanma alışkanlığının anaokulu çağlarında kazandırılması hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.15: Kütüphane üyelerinin kütüphaneye gitme alışkanlığının erken kazanılmasının yararlarına ilişkin görüşleri

			Halk kütüphanesine üye misiniz?		
			Evet	Hayır	Toplam
Kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	175	33	208
		%	70,6	63,5	69,3
	Katılıyorum	N	58	15	73
		%	23,4	28,8	24,3
	Kararsızım	N	7	3	10
		%	2,8	5,8	3,3
	Katılmıyorum	N	8	1	9
		%	3,2	1,9	3,0
	Toplam	N	248	52	300
		%	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, üyelik durumu ile "kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır" önermesi arasında üyelik durumu farklılıklarının olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, üyelik durumu ile "kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Kütüphane kullanımının anaokulu çağlarında başlamasını düşünen katılımcıların kütüphaneye üyelik durumları incelediğinde çoğunluğun kütüphane üyeliğinin bulunduğu gözükmektedir. Kütüphaneye üyelik işlemlerini yapan kullanıcılar

kütüphane materyallerini ödünç alma ya da kütüphane ortamında yararlanma hakkına da sahip olmaktadır. Böylelikle kitap, süreli yayın, danışma kaynakları vs. materyallerden yararlanarak bilgi ihtiyacını karşılamaktadır. Kütüphane üyeliği olmayan kullanıcılar bahsi geçen ödünç alma işlemlerinden yararlanamamaktadır. Anketteki sonuçlara binaen de kütüphaneye üye olup kütüphanenin dermesinden yararlanan kullanıcıların kütüphane kullanımının anaokulu çağlarında kazandırılması gerektiği bilincine daha fazla sahip olduğu görülmektedir. Tablo 5.16'da halk kütüphanesi üyelik durumlarına göre kullanıcıların halk kütüphanesi kullanma alışkanlığının çevredeki insanların etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.16: Kullanıcıların kütüphane kullanıcısı ve üyesi olmasında çevrenin etkisin ilişki

			Halk kütüphanesine üye misiniz?		
			Evet	Hayır	Toplam
Kütüphane kullanma alışkanlığımızın oluşmasında çevremizdeki insanların etkisi yoktur.	Kesinlikle Katılıyorum	N	47	15	62
		%	19,0	28,8	20,7
	Katılıyorum	N	16	3	19
		%	6,5	5,8	6,3
	Kararsızım	N	30	7	37
		%	12,1	13,5	12,3
	Katılmıyorum	N	85	23	108
		%	34,3	44,2	36,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	70	4	74
		%	28,2	7,7	24,7
	Toplam	N	248	52	300
		%	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, üyelik durumu ile "kütüphane kullanma alışkanlığımızın oluşmasında çevremizdeki insanların etkisi yoktur" önermesi arasında üyelik durumu farklılıklarının olduğunu göstermektedir. Anlamlılık düzeyi içerisinde, üyelik durumu ile "kütüphane kullanma alışkanlığımızın oluşmasında çevremizdeki insanların etkisi yoktur" önermesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Katılımcılara, “kütüphane kullanma alışkanlığımızın oluşmasında çevremizdeki insanların etkisi yoktur” önermesi yöneltilmiş ve cevapları değerlendirilmiştir. Buna göre herhangi bir etkinin olmadığını söyleyenlerin oranı, etkisi olduğunu söyleyenlere oranla oldukça düşüktür. “Kütüphane kullanma alışkanlığımızın oluşmasında çevremizdeki insanların etkisi yoktur” önermesine katılmayanların ve kesinlikle katılmayanların oranı %60,7’dir. Verilere bakıldığında Kırıkkale halkının büyük çoğunluğu kütüphane kullanımı konusunda çevrenin etkili olduğunu ifade etmektedir.

Halk kütüphanesinin temel amaçlarından birisi şüphesiz sağladığı bilgi kaynaklarının kullanımını sağlayarak kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamaktır. Kütüphane kullanımı olmadan bu yararlanma da söz konusu olamaz. Nitekim kütüphane kullanımıyla birlikte bu amaçların oluşmasında okuma faaliyetini gerçekleştirmek ve sonrasında okuma alışkanlığını kazandırma amacı da güdülmektedir. Halk kütüphanesi, bilgi kaynaklarını bireylerin hizmetine sunmasıyla birlikte yaşam boyu öğrenme ve okuma alışkanlığı kazandırma sürecini destekleyen en önemli paydaya sahip kurumdur. Her davranışın oluşmasında nasıl ki bazı etkenler söz konusu ise kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığının oluşmasında da bazı faktörler etkili olmaktadır. Bu faktörler kişisel ve çevresel faktörler olarak sıralanabilir. Bireysel nedenlerden ve kişinin çevresiyle olan ilişkisinden etkilendiği için kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığının da buna bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Bireyin ya da kütüphanenin fiziksel durumları, ebeveyn, öğretmen, okul çevresi kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı konusunda bireyi etkileyen faktörler arasında sıralanabilir. Tablo 5.17’de sosyal statüsü birbirinden farklı olan kullanıcılara göre okuma alışkanlığının oluşmasında halk kütüphanesi etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.17: Okuma alışkanlığında halk kütüphanesi faktörü-sosyal statü ilişkisi

			Sosyal statünüz nedir?				
			Öğrenci	Çalışan	Ev hanımı	Emekli	Toplam
Okuma alışkanlığının oluşmasında halk kütüphanesinin herhangi bir etkisi yoktur.	Kesinlikle Katılıyorum	N	31	2	0	0	33
		%	16,2	2,4	0,0	0,0	11,0
	Katılıyorum	N	25	5	4	0	34
		%	13,1	6,1	16,0	0,0	11,3
	Kararsızım	N	24	11	1	1	37
		%	12,6	13,4	4,0	50,0	12,3
	Katılmıyorum	N	80	37	10	0	127
		%	41,9	45,1	40,0	0,0	42,3
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	31	27	10	1	69
		%	16,2%	32,9	40,0	50,0	23,0
	Toplam	N	191	82	25	2	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, sosyal statü ile "okuma alışkanlığının oluşmasında halk kütüphanesinin herhangi bir etkisi yoktur" önermesi arasında statüsel farklılıkların olduğunu göstermektedir. Anlamlılık düzeyi içerisinde, sosyal statü ile "okuma alışkanlığının oluşmasında halk kütüphanesinin herhangi bir etkisi yoktur" önermesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Okuma alışkanlığının oluşumunda halk kütüphanesinin etkisi olduğunu düşünenlerin oranı (katılmıyorum) %41,9'dur. Ki kare testine göre de anlamlı çıkan bu ilişki halk kütüphanelerinin okuma kültürünün kazanılmasında önemli katkıları olduğunu göstermektedir. Okuma alışkanlığının oluşmasında okuldan sonra en etkili öğrenme mekânları şüphesiz halk kütüphanesidir. Bireylere okuma alışkanlığı kazandırma halk kütüphanesinin en önemli amaçlarından biridir. Bu amaç doğrultusunda bireylerin kitap okumaya yöneltilmesi ve devamlılık kazanması için materyalleri kullanıcılara sunmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren kazanılması gereken bir beceri olan okuma alışkanlığı konusunda kullanıcıları teşvik edici yarışma, etkinlik gibi çeşitli uygulamalarla okumaya olan ilginin artması için çaba gösterilmektedir. Tablo

5.18'de yaş gruplarına göre kullanıcıların okuma alışkanlığının hayata etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.18: Okuma alışkanlığında halk kütüphanesi faktörü-yaş ilişkisi

			Yaş grupları				
			Çocuklar	Ergenler	Yetişkinler	Orta Yaşlılar	Toplam
Okuma alışkanlığının hayatıma olumlu bir etkisi vardır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	34	89	56	28	207
		%	72,3	64,5	69,1	82,4	69,0
	Katılıyorum	N	12	49	24	6	91
		%	25,5	35,5	29,6	17,6	30,3
	Kararsızım	N	1	0	0	0	1
		%	2,1	0,0	0,0	0,0	0,3
	Katılmıyorum	N	0	0	1	0	1
		%	0,0	0,0	1,2	0,0	0,3
	Toplam	N	47	138	81	34	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, yaş grupları ile "okuma alışkanlığının hayatıma olumlu etkisi vardır" önermesi arasında grupsal farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre yaş grupları ile "okuma alışkanlığının hayatıma olumlu etkisi vardır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Okuma alışkanlığının hayatlarına olumlu etkisi olduğunu düşünmeyenlerin tüm yaş gruplarında da düşük olduğu görülmektedir. Ergenler bu önermeye en çok katılan gruptur. Okuma alışkanlığı bireylerin anlama, kavrama, anlamlandırma, ifade etme gibi bilişsel becerileri kazanmasını sağlar. Bu beceri ve bilince sahip olan bireyler değişkenler arasında seçim yapabilen, kendi kararlarını alabilen ve hayatına yön verebilen birey olma özelliğini taşımaktadır. Okuma alışkanlığı ile bireylerin okuduğunu anlama, Türkçeyi güzel ve etkili kullanma, geniş kelime dağarcığı, farklı bakış açılarına sahip nitelikli ve donanımlı hale geldiği bilinmektedir. Okuma alışkanlığı kazanma sürecinde etkin rol oynayan faktörlerden olan kütüphane kullanımı da bu alışkanlığın devamlılığının sağlanmasında ve bireylerin gelişiminde son derece etkilidir. Bireylerin doğumundan itibaren farklılık gözetmeden ücretsiz

bir şekilde hizmet veren halk kütüphanesine bireylerin okuma alışkanlığı kazanması sürecine dâhil olması sağlanmalı, erken yaşlardan itibaren kütüphane ile tanıştırılarak kitaplara ve okumaya olan sevginin oluşması için zemin hazırlanmalıdır. Bu noktada halkın okumaya olan tutumunun değişmesi ve bu alışkanlığın kazanılmasını sağlamak adına halk kütüphanesinin büyük bir görevi üstlendiğini söylemek mümkündür. Tablo 5.19'da sosyal statüsü birbirinden farklı olan kullanıcılara göre okuma alışkanlığının hayata etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.19: Okuma alışkanlığında halk kütüphanesi faktörünün-sosyal statüyle ilişkisi

			Sosyal statünüz nedir?				
			Öğrenci	Çalışan	Ev hanımı	Emekli	Toplam
Okuma alışkanlığının hayatıma olumlu bir etkisi vardır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	129	61	15	2	207
		%	67,5	74,4	60,0	100,0	69,0
	Katılıyorum	N	61	21	9	0	91
		%	31,9	25,6	36,0	0,0	30,3
	Kararsızım	N	1	0	0	0	1
		%	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3
	Katılmıyorum	N	0	0	1	0	1
		%	0,0	0,0	4,0	0,0	0,3
	Toplam	N	191	82	25	2	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, sosyal statü ile "okuma alışkanlığının hayatıma olumlu etkisi vardır" önermesi arasında statüsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, sosyal statü ile "okuma alışkanlığının hayatıma olumlu bir etkisi vardır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Sosyal statü bağlamında okuma alışkanlığının hayatıma olumlu bir etkisi vardır önermesi değerlendirildiğinde yine kütüphaneyi en çok kullanan öğrenci grubunun bu önermeye yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Okuma alışkanlığının kazanılmasında en büyük etkiye sahip olan okuldan sonra halk kütüphanesidir. Halk kütüphanesi okuma alışkanlığı ile kullanıcıların dil ve zihinsel beceriler kazanmasını, kendini ifade etme gücü yüksek, kelime dağarcığı geniş, bilgi birikimini her zaman

arttıran, sürekli bilgiye ihtiyaç duyan ve gideren, geleceğine emin adımlarla ilerleyen, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda birey kendini geliştirir ve hayatına yön vermesi sağlanmaktadır. Bunlardan hareketle okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir dönem olan öğrencilik döneminde de öğrencilere bu alışkanlığı kazandırma amacı halk kütüphanesine düşmektedir. Anket sonuçlarından da görüldüğü üzere okuma alışkanlığında halk kütüphanesinin öğrenciler üzerindeki etkisi anlaşılmaktadır. Tablo 5.20'de sosyal statüsü birbirinden farklı olan kullanıcılara göre küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanma hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.20: Küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanma-sosyal statü ilişkisi

			Sosyal statünüz nedir?				Toplam
			Öğrenci	Çalışan	Ev hanımı	Emekli	
Küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanmak daha önemlidir.	Kesinlikle Katılıyorum	N	147	65	20	2	234
		%	77,0	79,3	80,0	100,0	78,0
	Katılıyorum	N	43	17	5	0	65
		%	22,5	20,7	20,0	0,0	21,7
	Kararsızım	N	1	0	0	0	1
		%	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3
	Toplam	N	191	82	25	2	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, sosyal statü ile "küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanmak daha önemlidir" önermesi arasında statüsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, sosyal statü ile "küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanmak daha önemlidir" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Elde edilen verilere göre okuma alışkanlığının küçük yaşlarda kazanmanın önemli olmadığını savunan katılımcı bulunmamakla birlikte bu görüşe "kararsız" kalanların oranı ise%0,3'tür. Okuma, bireysel okuma şeklinde başlayarak iletişim ile sosyal bir kimliğe bürünen, devamlılık kazanmasıyla birlikte okuma alışkanlığına dönüşen bir faaliyettir. Okuma eyleminin insan hayatında birçok yeri vardır. Bireyler; eğitim ve

mesleki yaşamına yön vermek, kişisel becerilerini geliştirmek, hobi amaçlı, bireysel bir doyum yaşamak, pratiklik kazanarak hafızayı dinç tutmak gibi çeşitli amaçlar için okuma faaliyetine katılmaktadır. Bu beceriler ile birey kendi zihinsel ve bilişsel becerilerinin gelişmesini, boş vakitlerinin değerlenmesini, okumayı zevkli hale getirerek alışkanlığının artarak devam etmesini, zamanının kaliteli geçmesini, olaylara farklı bakış açılarından bakmayı öğrenerek objektif olmasını, sosyal ilişkilerde aktif, çözümleyici, yön verebilen donanımlı bir birey olmasını sağlamaktadır. Bireylere küçük yaşlardan itibaren bu alışkanlıkların kazanılması sağlanmalıdır. Ağaç yaşken eğilir atasözünde de geçtiği gibi nasıl ki bir ağaç sulanmadan büyümüyor ise bireyler de küçük yaşlardan itibaren kitaplarla tanıştırılmalı ve okumaya olan tutumlarının oluşması için zeminin sağlam şekilde temellendirilmesi gerekmektedir. Uzman kişiler tarafından da çocukluk, gençlik ve yetişkinlik döneminin okuma alışkanlığı kazanmada önemli bir süreç ve yaşam boyu öğrenmede temel bir koşul olduğu söylenmektedir. Bu nedenle okuma alışkanlığının erken yaşlardan itibaren bireylere kazandırılması mühim bir olgudur.

Erken yaştaki bireylerin yaşlarına uygun kitap seçimi sağlanarak çeşitli okumaların yapılması onların kitaplara olan ilgi ve sevgisini arttırmaktadır. Bunun dışında okumaya karşı çok küçük yaşlarda olan bebeklerde ise çeşitli beceriler kazanmalarını sağlamak için kitap ve oyunlarla bu becerilerin kazanımı sağlanmalıdır. Dokunma ve hissetme duyusunu geliştirici, dikkati güçlendirme destekli, hayal gücünü ve seslere karşı algı geliştirici kitap ve oyun setleri ile birlikte dokunma, kavrama, amaç-sonuç becerilerini harekete geçirmesini sağlayıcı üç boyutlu masal kitapları kullanılmalıdır. Bu kitaplar bebeklerin gelişiminde oldukça etkili olmakla, çoğunlukla resimlerden oluştuğundan çocukların görsel ve zihinsel zekâ gelişimlerine de destek vermektedir. Çocukların büyüme döneminde yanında olan ebeveynlerine bu noktada önemli bir sorumluluk düşmektedir. Çocukların erken yaşlardan itibaren kitaplarla tanıştırılması ebeveynler tarafından gerçekleştirilmelidir. Özellikle çocuk edebiyatı konusunda ebeveynlerin bilgili olmaları ve çocuklara doğru kaynak okumaları yapmaları sağlanmalıdır. Bunlar dışında çocuklara küçük masal okumaları yapmak ve bu faaliyeti oyunlarla destekleyerek çocukların okumaya olan tutum ve davranışlarının gelişmesi sağlanmalıdır. Okumaya karşı kitaplarla kurulan bağ olan sevginin oluşması okumanın temellerinin atılmasında çok önemlidir. Küçük yaşlardan itibaren

kitap ve çocuk arasındaki bu sevginin oluşması başta ebeveynlere düşmekle birlikte kitapların yuvası olan kütüphane ile tanıştırılmasıyla mümkün olmaktadır. Bu sebeple ebeveynlerin bilinçli ve duyarlı olmaları, çocukların her türlü gelişimi için erken yaşlardan itibaren kütüphaneyle buluşmalarını sağlaması gerekmektedir. Tablo 5.21'de yaş gruplarına göre kullanıcıların ailede düzenli kitap okuyan birinin bulunmasının okuma alışkanlığı kazanma hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.21: Okuma alışkanlığında aile faktörü-yaş grupları ilişkisi

			Yaş grupları				
			Çocuklar	Ergenler	Yetişkinler	Orta Yaşlılar	Toplam
Ailenizde düzenli kitap okuyan birinin bulunması okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir etkendir.	Kesinlikle Katılıyorum	N	36	90	63	24	213
		%	76,6	65,2	77,8	70,6	71,0
	Katılıyorum	N	10	41	16	8	75
		%	21,3	29,7	19,8	23,5	25,0
	Kararsızım	N	1	3	1	2	7
		%	2,1	2,2	1,2	5,9	2,3
	Katılmıyorum	N	0	4	1	0	5
		%	0,0	2,9	1,2	0,0	1,7
	Toplam	N	47	138	81	34	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, yaş grupları ile "ailenizde düzenli kitap okuyan birinin bulunması okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir etkendir" önermesi arasında grupsal farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, yaş grupları ile "ailenizde düzenli kitap okuyan birinin bulunması okuma alışkanlığının kazanılmasında önemli bir etkendir" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Katılımcıların %96'sı (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum) ailede düzenli kitap okuyan birinin olmasının, okuma alışkanlığı kazanılmasında önemli etken olduğu görüşünü savunmaktadır**.** Aile kişinin hayata geldiğinde öncelikli çevresini oluşturmaktadır ve yaşam boyunca bu bağ kuvvetli bir şekilde devam etmektedir. Kişinin ailesinden etkilenmesi de mutlak kaçınılmaz bir olaydır. Ailede kitaba

yönelim ne kadar kuvvetliyse bireyin de o derece yönelimi artacaktır. Bebeklik döneminden itibaren bireylerin kitapla tanışması sağlanmalı, masal okuma saatleriyle kitaba olan ilgi arttırılmalıdır. Çocuğun okul dönemine kadar ailenin çocuğu bu beceriyi kazanma durumuna getirmesi gerekmektedir. Çocuğa evde kitaplık oluşturarak kitaplardan istifade etmesi sağlanmalıdır. Bireyin yaşına uygun, kendisinin seçebileceği şekilde yönlendirmeler yapılarak doğru kitabı seçmesi sağlanmalıdır. Bilinçli ve okuyan bir ailede dünyaya gelen ve yetişen çocuklar ileriki yaşamlarında okuma alışkanlığına sahip entelektüel bireyler olarak hayatlarına devam edecekleri görülecektir. Bu bağlamda anket verilerinde de görüldü üzere ailede düzenli kitap okuyanların bulunması özellikler çocuklar olmak üzere her sosyal statüden bireylerin okuma alışkanlığı kazanmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Tablo 5.22'de yaş gruplarına göre kullanıcıların okuma alışkanlığının kazanılmasında çevre faktörünün etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.22: Okuma alışkanlığında çevre faktörü-yaş grupları ilişkisi

			Yaş grupları				
			Çocuklar	Ergenler	Yetişkinler	Orta Yaşlılar	Toplam
Okuma alışkanlığı kazanmamızda çevremizdeki insanların etkisi yüksektir.	Kesinlikle Katılıyorum	N	32	56	45	19	152
		%	68,1	40,6	55,6	55,9	50,7
	Katılıyorum	N	8	46	28	11	93
		%	17,0	33,3	34,6	32,4	31,0
	Kararsızım	N	4	26	5	2	37
		%	8,5	18,8	6,2	5,9	12,3
	Katılmıyorum	N	3	9	3	2	17
		%	6,4	6,5	3,7	5,9	5,7
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	0	1	0	0	1
		%	0,0	0,7	0,0	0,0	0,3
Toplam		N	47	138	81	34	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, yaş grupları ile "okuma alışkanlığı kazanmamızda çevremizdeki insanların etkisi yüksektir" önermesi arasında grupsal farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, sosyal statü ile "okuma alışkanlığı

kazanmamızda çevremizdeki insanların etkisi yüksektir" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Okuma alışkanlığı kazanılmasında ailenin önemli etken olduğu görüşünü katılımcıların %96'sı savunurken, çevredeki insanların okuma alışkanlığı kazanılmasında önemli bir etken olduğunu savunanların (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum) oranı %81,7'dir. Buradan hareketle okuma alışkanlığının öncelikle aileden başladığı savunulabilir.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında bireysel ve toplumsal birçok faktör etki etmektedir. Bireyin sözcükleri anlamlı hale getirebilmesi, okumaya hevesli olması, düşünceleri anlamlandırma ve kavrayabilmesi gibi becerilere sahipliği okuma alışkanlığı kazanma sürecini etkileyen bireysel faktörlerdir. Bunların dışında yaş, cinsiyet, akademik düzey, okunan materyalin kâğıt yapısı, yazı punto küçüklüğü/büyüklüğü, inceliği/kalınlığı da okuma alışkanlığı sürecini etkileyen bireysel faktörler arasında yer almaktadır. Okuma alışkanlığını etkileyen toplumsal faktörler ise aile, arkadaş grubu, kütüphane, öğretmen, okul, bilgisayar ve televizyon olarak sıralanabilir.

Okuma alışkanlığının ilk ortamı ailedir. Ebeveynler erken yaşlardan itibaren bireyleri kitaplarla tanıştırmalı ve kitapla çocuk arasında sevgi bağının oluşması gerekmektedir. Çocukluk döneminden okul hayatına başlayan bireyin okuma alışkanlığı kazanması sürecinde okul çok önemli bir basamağı oluşturmaktadır. Okul, eğitim sürecinde bireyleri desteklemenin yanı sıra, öğretmen işbirliği ile de nitelikli hale gelmektedir. Kütüphane ise, bu noktada örgün eğitimi destekleyerek bireylerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırma amacıyla hareket eden, yaşam boyu öğrenmede etkin rol oynayan sosyal bir kurumdur. Bireylerin doğru kaynaklara doğru şekilde erişebilmeleri, kitap okuma ve süreklilik sağlanması amacıyla çeşitli etkinlik ve faaliyetlerle destekleyerek bunu alışkanlığa dönüştürmeye çalışmaktadır. Bu doğrultuda bünyesinde yer alan materyallerini çocuk ve halk edebiyatına göre çeşitlendiren, bireylerin yaş ve ilgisini çekecek, ufkunu ve hayal dünyasını genişletecek konulardaki kitaplardan oluşturmaktadır.

Halk kütüphanesi bireylerin okuma alışkanlığı kazanmaları amacıyla bilgi ve eğitimlerini destekleyen, yaşam boyu öğrenme sürecinde temel rol oynayan okuldan sonraki en önemli kurumdur. Bu amacına istinaden kullanıcıların kütüphaneyi ve okuma alışkanlığında aktif olmaları adına kitap söyleşileri, şiir dinletileri, yazar-okur buluşmaları gibi faaliyetlerle okuma olgusuna dikkat çekilerek ilginin artması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bireylerin kütüphaneye üye olma, aktif olarak kullanma ve bu durumu alışkanlık haline getirebilme sürecinde kütüphanelere büyük görevler düşmektedir. Tablo 5.23'te eğitim durumuna göre kullanıcıların okuma alışkanlığının kütüphane kullanımına etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.23: Okuma alışkanlığının kütüphane kullanımını artırması-eğitim durumu ilişkisi

			Eğitim durumunuz?						
			İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Lisans Üstü	Toplam
Okuma alışkanlığı kütüphane kullanımının artmasına sebep olur.	Kesinlikle Katılıyorum	N	27	23	66	7	37	8	168
		%	79,4	53,5	53,7	33,3	54,4	72,7	56,0
	Katılıyorum	N	7	18	39	9	27	3	103
		%	20,6	41,9	31,7	42,9	39,7	27,3	34,3
	Kararsızım	N	0	1	11	3	2	0	17
		%	0,0	2,3	8,9	14,3	2,9	0,0	5,7
	Katılmıyorum	N	0	1	7	2	2	0	12
		%	0,0	2,3	5,7	9,5	2,9	0,0	4,0
	Toplam	N	34	43	123	21	68	11	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki kare testi sonucu, eğitim durumu ile "okuma alışkanlığı kütüphane kullanımının artmasına sebep olur" önermesi arasında eğitimsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, eğitim durumu ile "okuma alışkanlığı kütüphane kullanımının artmasına sebep olur" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Verilere bakıldığında kesinlikle katılıyorum oranı farklı eğitim durumuna sahip katılımcıların tümünde fazla çıkmıştır. Kütüphaneler okuma alışkanlığı kazandırma amacıyla kullanıcılara bünyesinde barındırdığı dermeyi kullanıcıların hizmetine

sunmaktadır. Kütüphaneler çeşitli etkinlik ve faaliyetlerle (yazar söyleşileri, kitap tanıtımları, yarışmalar, masal okumaları, yaratıcı drama, kütüphane haftası etkinlikleri vs.) kitap ve kütüphaneye olan ilginin artması için çaba sarf etmektedirler. Kullanıcıların okuma alışkanlığı kazanmasının yanında kütüphaneye gelme oranı da kitap okuma ihtiyacını karşılamasıyla birlikte artmaktadır. Tablodan da okuma alışkanlığının kütüphane kullanımını arttırdığı kullanıcıların yer aldığı her eğitim durumunda yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca yükseköğrenimde yer alan katılımcıların (ön lisans, lisans ve lisansüstü) eğitim düzeyi yükseldikçe kitap ve kütüphaneye olan bilincin giderek yüksek bir orana sahip olduğunu da söylemek mümkündür. Tablo 5.24'de eğitim durumuna göre kullanıcıların okuma alışkanlığının kütüphane kullanımına etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.24: Okuma alışkanlığının kütüphane kullanımına etkisizliği-eğitim durumu ilişkisi

			Eğitim durumunuz?						
			İlk okul	Orta okul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Lisans Üstü	Toplam
Okuma alışkanlığının kütüphane kullanımında hiçbir etkisi yoktur.	Kesinlikle Katılıyorum	N	21	5	7	1	2	0	36
		%	61,8	11,6	5,7	4,8	2,9	0,0	12,0
	Katılıyorum	N	1	1	7	6	5	1	21
		%	2,9	2,3	5,7	28,6	7,4	9,1	7,0
	Kararsızım	N	0	3	21	1	10	0	35
		%	0,0	7,0	17,1	4,8	14,7	0,0	11,7
	Katılmıyorum	N	5	20	61	9	24	4	123
		%	14,7	46,5	49,6	42,9	35,3	36,4	41,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	7	14	27	4	27	6	85
		%	20,6	32,6	22,0	19,0	39,7	54,5	28,3
	Toplam	N	34	43	123	21	68	11	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki kare testi sonucu, eğitim durumu ile "okuma alışkanlığının kütüphane kullanımında hiçbir etkisi yoktur" önermesi arasında eğitimsel farklılıkların olduğunu göstermektedir. Anlamlılık düzeyi içerisinde, eğitim durumu ile "okuma

alışkanlığının kütüphane kullanımında hiçbir etkisi yoktur" önermesi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Lisans düzeyinde eğitim gören katılımcıların bu önermeye kesinlikle katılmıyorum şeklinde verdikleri cevap oranı %39,7'dir ve en yoğun gruptur. Katılmıyorum oranları ise birbirine yakındır. Halk kütüphanesinin ana görevlerinden biri okuryazarlığı arttırma görevidir. Bu görevi ile halk kütüphanesi, halkın okuma seviyesini arttırarak bilgi ve eğitim düzeyini de yükseltmektedir. Tüm bu süreçler yaşam boyu öğrenme sürecini desteklemektedir. Nitekim yaşam boyu öğrenen bireyler okuma faaliyetini de sürekli hale getirecek ve alışkanlık kazanması mümkün hale gelecektir. Yaşam boyu öğrenen bireyler okuma, anlama, kavrama, düşünme, dinleme, konuşma ve yazma gibi zihinsel ve bilişsel becerilere sahip, nitelikli ve donanımlı bir bilgi okuryazarı olmaktadır. Halk kütüphanesi yaşam boyu öğrenme sürecinde bireyi destekleyen bir köprü görevi üstlenmektedir. Bünyesindeki dermesiyle birlikte kullanıcıların ilgi ve yaşlarına uygun bilgilendirici ve eğitici her türlü bilgi kaynağını sunan, kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılık beklemeden ücretsiz bir şekilde gideren bilgi merkezi olma özelliğine sahiptir. Okuma alışkanlığının kazanılmasında etkili yollardan biri olan kütüphane kullanımı günümüzde oldukça önemli hale gelmiştir. Doğru ve güncel bilgiye erişimde kitaplarla birebir bağ kurdurmayı ve araştırma yapmayı öngörmektedir. Kütüphane kullanıcısının okuyarak, araştırarak ve öğrenmesini pekiştirerek bilgi ihtiyacını gidermesini sağlamaktadır. Her türlü bilgiye ulaşımda okuma faaliyetinin gerçekleştirileceğinden okumanın aktif halde olmasını sağlayacaktır. Halk kütüphanesi kullanımın okuma alışkanlığı ile bütünleşmiş bir bağ olduğunu açık bir dille söyleyebiliriz. Tablo 5.25'te yaş gruplarına göre kullanıcıların okuma alışkanlığının hayata etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.25: Okuma alışkanlığının başarıya etkisi-yaş grupları ilişkisi

			Yaş grupları				
			Çocuklar	Ergenler	Yetişkinler	Orta Yaşlılar	Toplam
Okuma alışkanlığı olan insanlar hayatlarında daha başarılıdır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	33	84	47	27	191
		%	70,2	60,9	58,0	79,4	63,7
	Katılıyorum	N	12	39	31	6	88
		%	25,5	28,3	38,3	17,6	29,3
	Kararsızım	N	0	10	1	0	11
		%	0,0	7,2	1,2	0,0	3,7
	Katılmıyorum	N	2	5	2	1	10
		%	4,3	3,6	2,5	2,9	3,3
	Toplam	N	47	138	81	34	300
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, yaş grupları ile "okuma alışkanlığı olan insanlar hayatlarında daha başarılıdır" önermesi arasında grupsal farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, yaş grupları ile "okuma alışkanlığı olan insanlar hayatlarında daha başarılıdır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tabloya genel olarak bakıldığında bu önermeye katılımcıların yarıdan fazlasının (%63,7) kesinlikle katıldığı görülmektedir. Okuma alışkanlığı olan insanların hayatlarında daha başarılı olduğu görüşünü savunan katılımcılar arasında en yüksek oran %79,4 ile orta yaşlılardır. Katılmayanlar arasındaki en yüksek oranın çocuklar arasında görülmesi (4,3) henüz idrak edemedikleri başarı kavramıyla açıklanabilir.

Okuma faaliyeti, görme duyumuz ile çeşitli ses ve kelimeleri algılayarak zihinsel becerilerin aktif hale gelmesi ile anlamlı hale gelen bir faaliyet olarak ifade edilebilir. Okuma alışkanlığı ise bu becerilerin devamlılığının düzenli olarak sağlanmasıdır. Okuma alışkanlığı ile bireyler yaşam boyu öğrenen, toplumun gelişmişliğine katkı sağlayan, erken yaşlardan itibaren aşılanması gereken bir kazanım olduğu bilinmektedir. Bu kazanıma sahip bireyler yaşamlarında daha başarılı, aktif, girişken, kelime dağarcığı geniş, iletişimi kuvvetli, etkili konuşma yeteneğine sahip, objektif, sorgulama, analitik düşünme, pratik düşünme ve eleştirel düşünme becerilerine

sahiptir. Bunlar dışında merak duygusu yüksek, yaşam boyu öğrenmeyi amaç edinen, araştırma ve gözlem yapmayı ilke edinen, yenilikleri ve teknolojiyi yakından takip eden, geçmişi bilerek geleceğe yön veren, hayal gücü yüksek bireyler okuma alışkanlığına sahip bireylerin özellikleri arasında sayılabilir. Okuma alışkanlığının kazandırdığı bu davranış ve beceriler bireyin hayatta daha başarılı, özgüvenli ve toplumda özel bir birey olmasını sağlayacaktır. Tablo 5.26'da eğitim durumuna göre kullanıcıların kütüphane kullanımlarının okumaya ayrılan zaman miktarına etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.26: Kütüphane kullanımı ile okumaya ayrılan zaman ilişkisi- eğitim durumu ilişkisi

			Eğitim durumunuz?						
			İlkokul	Ortaokul	Lise	Ön Lisans	Lisans	Lisans Üstü	Toplam
Kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	27	15	39	4	34	7	126
		%	79,4	34,9	31,7	19,0	50,0	63,6	42,0
	Katılıyorum	N	7	24	48	12	17	3	111
		%	20,6	55,8	39,0	57,1	25,0	27,3	37,0
	Kararsızım	N	0	1	23	1	12	1	38
		%	0,0	2,3	18,7	4,8	17,6	9,1	12,7
	Katılmıyorum	N	0	2	9	0	3	0	14
		%	0,0	4,7	7,3	0,0	4,4	0,0	4,7
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	0	1	4	4	2	0	11
		%	0,0	2,3	3,3	19,0	2,9	0,0	3,7
	Toplam	N	34	43	123	21	68	11	300
		%	100,	100,0%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, eğitim durumu ile "kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır" önermesi arasında eğitimsel farklılıkların olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, eğitim durumu ile "kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Burada yine ergenlerin kararsızlığı dikkat çekicidir. Lise grubunda olanların kütüphane kullananların okumaya ayırdıkları zamanın fazla olması düşüncesine katılmadıkları (%7,3) görülmektedir. Bu tablo ışığında kütüphaneyi daha çok ders çalışmak için kullanan lise öğrencilerinin, kütüphane kullanımıyla okumaya vakit ayırma arasında herhangi bir bağ kurmadıkları söylenebilir. Yine ilkokul öğrencilerinin de bu önermeye %79,4 oranında "kesinlikle katılıyorum" cevabını vermesi, bu grubun da kütüphaneyi daha çok okuma maksatlı kullandıkları için bu oranın yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumda kütüphaneyi fazla kullanmanın kitap okumayla ilişkisi, kullanıcı gruplarının kütüphaneyi kullanma amaçlarına göre farklılık göstermesiyle ilişkilidir denilebilir. Tablo 5.27'de kütüphane üyelik durumuna göre kullanıcıların kütüphane kullanımlarının okumaya ayrılan zaman miktarına etkisi hakkında görüşleri gösterilmiştir.

Tablo 5.27: Kütüphane kullanımı ile okumaya ayrılan zaman ilişkisi-kütüphane üyeliği

			Halk kütüphanesine üye misiniz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır.	Kesinlikle Katılıyorum	N	105	21	126
		%	42,3	40,4	42,0
	Katılıyorum	N	95	16	111
		%	38,3	30,8	37,0
	Kararsızım	N	31	7	38
		%	12,5	13,5	12,7
	Katılmıyorum	N	10	4	14
		%	4,0	7,7	4,7
	Kesinlikle Katılmıyorum	N	7	4	11
		%	2,8	7,7	3,7
	Toplam	N	248	52	300
		%	100,0	100,0	100,0

Ki-kare sonucu, üyelik durumu ile "kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır" önermesi arasında üyelik durumu farklılıklarının olmadığını göstermektedir. Anlamlılık düzeyine göre, üyelik durumu ile "kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır" önermesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır önermesini yanıtlayanlar kütüphane üyelik durumuna bakıldığında üye olanlarla olmayanların verdiği cevaplar birbirine yakındır (%42,3 ve %40,4). Üye olanlar ve olmayanlar kütüphane kullanımının okumaya ayırdığı zamanın birey üzerindeki etkisinin olumlu yönde etki ettiği düşüncesi üzerinde ortak bir görüş vardır.

Halk kütüphanesi temel görevlerinden olan okuma alışkanlığı kazandırma işlevi bir toplumun gelişmişliğini gösteren en önemli işarettir. Halk kütüphanesi de bu sorumluluk bilinciyle kullanıcıların her türlü bilgi ihtiyacını gidermeye çalışan, kaynaklarını kullanıcıların hizmetine karşılıksız sunan ve hedef kitlesi toplumun her kesimini oluşturan okuma, bilgi ve eğitimlerini destekleyen bilgi merkezi konumunda yer almaktadır. Halk kütüphanesi ve okuma alışkanlığı kazandırma işlevi bir bütün olarak hareket etmekle birlikte davranışın devamlılığının sağlanması adına çeşitli uygulamalarla destek verdiği bilinmektedir. Bu uygulama ve etkinlikler ile toplumda okuma olgusuna dikkat çekme, okuma konusunda sevgi bağı ve bilinç oluşturma ve okumaya teşvik etme amacı güdülmektedir. Okuma alışkanlığı davranışı her dönemde kazanılabileceği gibi en önemli dönem bireyin doğumundan başlayıp erken çocuklukla devam eden büyüme dönemidir. Bu dönemde bireylerin okumaya teşvik edilmesi için aile unsuru çok önemlidir. Ebeveynlerin kitap okuma konusunda bilinçli olmaları ve bireyi kitapla arasında bağ olmasını sağlaması gerekmektedir. Aynı zamanda bireyin kütüphane kullanımını da sağlayarak birey-kitap-kütüphane unsurlarıyla yakından ilişki kurması sağlanmalıdır. Halk kütüphanesi bu anlamda kullanıcıların özellikle okuma ve bilgi ihtiyaçlarını karşılamadaki hassasiyetiyle donatılmıştır. Kullanıcıların her türlü bilgi ve okuma ihtiyaçlarını karşılayacak donanıma sahip bir dermeye sahiptir. Ayrıca kullanıcıların doğru kaynak ve kitaplara yöneliminin sağlanması amacıyla personel ve alanında yetkin kütüphaneci kadrosuyla hizmetini sürdürmekte olan bir kurumdur.

Kullanıcılar alanında eğitim almış kütüphaneci ve personellerden bu konuda yardım ve öneri alarak doğru kaynaklara erişim sağlamaktadır. Tüm bunlar dikkate alınacak olursa, halk kütüphanesi ve okuma alışkanlığı terimlerinin birbiriyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Bu bölümde ankete katılan katılımcıların halk kütüphanesi kullanımı, okuma alışkanlığı ve bu konudaki tutumlarına ilişkin verdikleri yanıtlar analiz edilerek değerlendirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kırıkkale'de yaşayan halkın kütüphane kullanma sıklıkları ve okuma alışkanlıkları düzeyleri ile birlikte bu iki faktör arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla hazırlanan anket, ilgili şehirdeki tüm halk kütüphaneleri kullanıcıları ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda Kırıkkale'de yaşayan halk kütüphanesi kullanıcılarından toplam 300'üne ulaşılmış ve bu kullanıcılara anket uygulanmıştır.

Uygulanan anket sonucunda elde edilen bulgu ve yorumlara dayanılarak araştırmanın sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

- Araştırmaya katılanların %95'i (285 kişi) Türk uyruklu, %5'i (15 kişi) diğer uyrukludur. Bu bağlamda araştırmaya katılanların tamamına yakını Türk vatandaşı olup, yapılan görüşmelerde yabancı uyruklu vatandaşların ise Afgan uyruklu olduğu anlaşılmıştır. Türk vatandaşlarının etnik köken açısından ise kaynak kullanımlarıyla ilgili bir problemle karşılaşmayacakları anlaşılmaktadır.

- Araştırmaya katılanlar cinsiyet değişkenlerinin birbirine yakın oldukları fakat daha çok bayanların katıldıkları belirlenmiştir. Oranların yakın olması çalışmanın homojenliği açısından önemli görülmüştür.

- Araştırmaya katılanların yarısına yakınının eğitimi lise (%41) düzeyindedir. Bireylerin ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki öğrenim kurumlarından aldıkları eğitimlerden okuma yazma becerilerine sahip belli düzeyde eğitim almış bireylerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Okuma yazma becerilerinin daha çok arttırılması amacıyla okul müfredatında kütüphane kullanımına da yer verilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin bu konuda bilinç ve hassasiyete sahip olması öğrencilerin kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı kazanımı bakımından önemlidir. Bunun dışında en az oranı ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireyler oluşturmaktadır. Bunun nedenini ise lisansüstü bireyler daha çok akademik çalışmalar yaptığından üniversite

kütüphanelerinden yararlanıyor olabilecekleri yönündedir. Ayrıca araştırmada her düzeyden bireyin kütüphaneyi kullanması, halk kütüphanesinin tüm bireylere hizmet vermekle yükümlü olduğu sonucunu çıkarmaktadır.

- Araştırmaya katılanların üçte birini öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilere ders çalışma ortamı sunma, araştırma için koleksiyon genişliği, okuma, etkinliklere katılma gibi faaliyetler kütüphane kullanımını arttıran faktörlerdir. Araştırmaya katılanların öğrenciler dışında çalışan, ev hanımı ve emekli bireylerden oluşması ise ankete farklı sosyal statüden bireylerin yer aldığı sonucu çıkmaktadır.

- Kütüphane üyeliği, kullanıcının kütüphaneye aidiyet ve sorumluluk duygusunu geliştirmektedir. Araştırmaya katılanlar tamamına yakın bir oranı halk kütüphanesine üyedir. Bundan dolayı kütüphane üyeliği bulunmayan kullanıcıların kütüphaneyi çok sık kullanmadıkları ya da kütüphanenin ödünç verme hizmetinden yararlanmadıkları düşünülmektedir.

- Araştırmaya katılanların %61'inin son 1-3 yıldır kütüphaneyi kullandıkları görülmektedir. Bu dağılım kullanıcıların son birkaç yıldır kütüphane konusunda daha bilinçli hale geldiklerini ve kütüphane kullanımı konusunda farkındalıklarının arttığını düşündürmektedir.

- Araştırmaya katılanların halk kütüphanesine haftada birkaç gün gittikleri görülmüştür. Bu durumun halk kütüphanesini kullanan bir bireyin ayda minimum 4 kez ziyaret ettiği ve yararlandığı söylenebilmektedir. Kırıkkale halkının yeterli olmasa da makul düzeyde bir kütüphane kullanma alışkanlığına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca bu durum günümüzde halk kütüphanelerinin sıklıkla kullanılmasının yaşam boyu öğrenmeyi destekleyerek cazibe merkezleri haline gelmesine bağlanabilir. Halk kütüphanesinin bireylerin bilgi, eğitim, kültür, boş zaman giderme gibi görevlerini yerine getirerek her türlü gelişimini destekleyen etkinlik, seminer, yazar-okur buluşmaları gibi uygulamalarla kütüphane kullanımı ve okuma

alışkanlığını destekleyen yaşayan mekânlar olarak dikkat çektiği görülmektedir.

- Katılımcıların halk kütüphanesine daha çok kitap okumak için gittiği görülmüştür. Kırıkkale halkının kütüphaneyi kitap okumak için kullandığı söylenebilir. Kitap okuma beceri ve bilincine sahip oldukları da görülmektedir.

- Katılımcıların kitap okumaya günlük 1 saatten az olarak vakit ayırdığı görülmektedir. Kitap okumaya her gün az da olsa vaktin ayrılması Kırıkkale halkının yeterli düzeyde kitap okumamasına karşın, günlük olarak vaktin ayrılmış olması belirli bir okuma bilgi ve becerisine sahip olduğunu göstermektedir. "Kırıkkale halkının gelişmiş ve yaygın bir okuma alışkanlığı yoktur. Okuma alışkanlığı düzeyinin düşük olması kütüphane kullanım yoğunluğunu olumsuz etkilemektedir" hipotezi sonucu kısmen doğrular niteliktedir. Kırıkkale halkının yeterli düzeyde bir okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanımının olmadığı da görülmektedir. Bu durum kullanıcının kitap okumaya ayırdığı süreyi verimli kullanması ve bilgi ihtiyacını gidermesiyle de yakından ilgilidir.

- Katılımcıların okudukları kitapların temini konusunda tercihlerini halk kütüphanesinden yana kullandığı anlaşılmaktadır. Halk kütüphanesinin kaynak sağlayarak bireylere geniş koleksiyon hizmeti sunduğu ve bireylerin okuma ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmektedir. Bunun dışında orta düzey okuma alışkanlığına sahip oldukları da söylenebilir.

- Katılımcıların ailesinde düzenli kitap okuyan bireylerin olmadığı görülmüştür. Bu durum ailenin okuma alışkanlığı konusunda yeterli eğitim ve bilince sahip olmadığını göstermektedir. Okuma alışkanlığının oluşmasında etkili olan etmenlerden biri olan aile faktörünün bu noktadaki önemi dikkat çekmektedir. Aile bireyin ilk sosyal çevresidir, eğitimle ilk karşılaştığı ortamıdır. Bu nedenle ebeveynlerin küçük yaşlardan itibaren bireylere kitap okuma sevgi ve alışkanlığı kazandırmaya temel oluşturması gerekmektedir.

Bu noktada Kırıkkale halkı ebeveynlerinin okuma alışkanlığı konusunda bilinçsiz oldukları ve çocukları yönlendirmede yetersiz kaldıkları ortaya çıkmaktadır.

- Yaş, sosyal statü, eğitim durumu farkı olmaksızın katılımcılar halk kütüphanesi kullanımının hayata olumlu bir etkisinin olduğunu düşünmektedir. Bireylerin kişisel ve sosyal yaşamlarında halk kütüphanesinin her yönden geliştirici ve destekleyici yönü olduğu anlaşılmaktadır. Kırıkkale halkının halk kütüphanesinden bilgi gereksinimlerini karşıladığı ve her türlü gelişimlerini destekleyerek sosyal bir birey olmalarını sağladığı sonucuna varılmaktadır.

- Kütüphane kullanma alışkanlığının sosyal statü ile kütüphane üyeliği olan ve olmayan kişiler de dâhil olmak üzere anaokulu çağlarında kazandırılması gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bireylerin kütüphane kullanımlarının küçük yaşlardan itibaren alışkanlık haline getirilmesi, kütüphane kültürünü edinmesi gerektiği bilincine sahip oldukları sonucuna varılmaktadır.

- Katılımcıların kütüphane kullanma alışkanlığının oluşmasında çevredeki insanların etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Okuma alışkanlığının kazanılmasında etkili olan bir faktör olan çevre, bireylerin okuma sürecini büyük oranda etkilemektedir. Çevredeki bireylerin okumaya karşı tutum ve davranışları, okuma alışkanlığı konusundaki hassasiyetleri okuma alışkanlığı kazanma sürecinde bireylerde büyük bir etki yarattığı savunulabilir.

- Katılımcılar okuma alışkanlığının oluşmasında halk kütüphanesi faktörünün etkisi olduğunu ifade etmişlerdir (%41,9). Bu durum okuma alışkanlığı ile kütüphane kullanımı arasında bir bağ olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

- Okuma alışkanlığının kazanılması her yaş grubundan bireyin hayatına olumlu bir etkisi olduğu sonucu çıkmaktadır.

- Katılımcılar okuma alışkanlığının kütüphane kullanımını arttırdığını savunmuştur. Halk kütüphanesinin görevleri arasında yer alan okuma alışkanlığı kazandırma, bireylerin her türlü bilgi ihtiyaçlarını karşılayarak kütüphane kullanımlarını sağlamaktadır. Ayrıca katılımcılar arasında eğitim durumu ilkokul olan bireylerin bu konuda da az duyarlı oldukları anlaşılmaktadır.

- Okuma alışkanlığının kazanılmasının başarıya etkisinin büyük olduğu savunulmaktadır. Bireyler her türlü bilgi kaynağını okuyarak kişisel ve mesleki gelişimlerini desteklemektedir. Bu gelişimler de iş, okul ve günlük yaşamda zihinsel ve bilişsel beceriler kazandırarak kişinin başarılı olmasını sağlamaktadır.

- Kütüphaneyi fazla kullanan bireyler, kütüphane kullanımlarında ders çalışma, etkinlik katılımı vs. dışında okumaya ayırdıkları zamanın da fazla olduğunu savunmaktadır. Kütüphane kullanımının doğrudan kütüphane kaynaklarının kullanımını da sağladığı sonucuna varılmaktadır.

Elde edilen ve yukarıda sıralanan sonuçlarla, araştırmanın "Kırıkkale halkının düzenli bir okuma alışkanlığı yoktur" biçiminde belirlenen hipotezi kısmen kanıtlanmıştır denilebilir. Araştırmanın kapsamı ve sonuçları çerçevesinde şu öneriler sunulabilir:

- Bireylerin kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı kavramıyla ilk olarak örgün eğitimin gerçekleştiği okul döneminde karşılaşmaları geç bir dönemdir. Bireyin doğumundan erken çocukluk dönemine kadar kitaplarla tanışması sağlanmalıdır. Kitap okuma ve sevgisinin, aynı zamanda kütüphane kullanma alışkanlığının da kazanılması için küçük yaşlardan itibaren temeller atılmalıdır. Özellikle halk kütüphaneleri bu konu üzerinde elinden geleni daha fazla yapmaya çalışmalıdır.

- Doğumdan itibaren bireylere kütüphane üyeliği zorunlu hale getirilmelidir. Bu konuda ebeveynlere de "okuryazarlık", "yaşam boyu öğrenme",

"kütüphane kullanımı", "okuma alışkanlığı" gibi konularda üyelik öncesi sunumlar yapılarak gerekli bilgi ve eğitimler verilmelidir.

- Her bireye üyelik gerçekleştiğinde veya yılda bir düzenli aralıklarla kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı konusunda konferans, söyleşi vb. eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir. Özellikle kütüphane kullanımında yoğunluk gösteren öğrenciler için bu konuda uzman kişiler tarafından bilgilendirmeler gerçekleştirilmeli ve öğrencilerin katılımları teşvik edilmelidir.

- Örgün eğitimin sürdürüldüğü okullarda öğrencilere yönelik olarak kütüphane kullanımı, okuma, okuma alışkanlığı, bilgi okuryazarlığı ve yaşam boyu öğrenme konularında kimi zaman eğitici etkinlikler, bilgilendirici eğitimler gerçekleştirilmelidir. Bu uygulamalar ile öğrencilerin kütüphane kullanımına teşviki sağlanmalıdır.

- Halk kütüphanesi, özellikle kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı hakkında hem kütüphane personeline hem de kullanıcılara zorunlu eğitimler verilmeli ve uygulamalar gerçekleştirilmelidir.

- Yapılan etkinlikler, sunumlar, eğitimler ve uygulamalar için geri bildirimler alınmalıdır. Kullanıcılardan kütüphane kullanımının artması ve okuma alışkanlıklarının yüksek düzeyde devamlılığının sağlanması adına istek ve önerileri alınmalıdır.

- Kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığı konusunda öğretmenlerin de önem göstermesi gereklidir. Bu nedenle okullardaki öğretmenlerin de bu konularda bilinç ve hassasiyete sahip olması açısından kütüphanede öğretmenler için de çeşitli eğitimler verilmelidir.

- Okul ve halk kütüphanesi kurumu işbirliği içerisinde çalışmalıdır. Okulların haftanın belirli günleri düzenli aralıklarla kütüphane kullanımı sağlanmalı,

öğrencilere çeşitli araştırma ödevleri verilerek araştırma ve okuma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

- Bir anne çocuğuna küçük yaşlardan itibaren hatta anne karnında iken bile kitap okumaları yapmalı, çocuğun kitaba karşı bir ilgi ve ruhsal olarak bağ kurulması sağlanmalıdır.

- Her bireyin özellikle çocukların okumaya yönelik tutumlarının gelişmesi için evinde bir kitaplık bulunmalıdır. Bu kitaplıktaki kaynaklar ise ebeveynler tarafından bireyin yaş ve ilgisine göre seçilmelidir.

- Okuma alışkanlığı kazanma konusunda kullanıcılara düzenli olarak kültürel etkinlikler, söyleşiler, sergiler, yazar-okur buluşmaları yapılmalı, eğlendirici oyunlarla desteklenerek konuya dikkat çekilmeye yönelik uygulamalar yapılmalıdır. Buradaki asıl amaç bireylerin yaşam boyu okuma alışkanlığını geliştirmektir.

- Halk kütüphanesinde haftalık, aylık ve yıllık kitap okuma yarışmaları düzenlenerek kullanıcıların kütüphaneden daha fazla yararlanmaları ve kitap okumaları için teşvik edilmelidir.

- Kullanıcıların kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmaları için kütüphaneye ilk kez gelenlere yönelik dikkat çekici, etkileyici slâyt ve sunumlar hazırlanarak kütüphanedeki faaliyetler anlatılmalıdır. Kütüphane kullanımlarında ne gibi kazanımlara sahip olabilecekleri de belirtilmelidir.

- Kütüphane kullanımının daha yararlı hale getirilebilmesi için bireyler kütüphane okuryazarlığı konusunda bilinçlendirmeli ve bireylere kimi zaman bu konuda eğitimler verilmelidir.

- Kütüphane kullanımının ve etkileşimin arttırılması amacıyla kütüphaneciye soruların sorulabileceği web sitesi ya da farklı bir sanal ortamın oluşturularak

kullanıcıların 24 saat zaman ve mekâna bağlı olmadan kütüphane hizmetlerinden yararlanılması sağlanmalıdır.

Okuma, özellikle de bilinçli okuma günümüz bilgi dünyasının en popüler kavramları arasında yer alan yaşam boyu öğrenme, bilgi okuryazarı olma gibi yetkinliklerin değerini arttıran temel unsurlardan biridir. Aynı zamanda bilgiyi kültürel zenginliğe dönüştürmenin ön koşulları arasında da yer alan okumanın kazanımlarının bireyin yaşamında kalıcı hale gelmesi ise okumanın alışkanlığa dönüşmesi ile mümkün olabilir.

Alanda yapılan tüm ilgili çalışmalar, okuma alışkanlığı ile işlevsel kütüphane kullanma alışkanlığı arasında organik bir bağın bulunduğunu göstermiştir. Bu bağın gücü kütüphanenin toplumsal saygınlığını, kullanıcılarının ise bilgiden beslenerek erişecekleri kültürel zenginliği ve uyumu arttırıp pekiştirecektir. Söz konusu ilişki pratiğinin en gelişmiş olması beklenen bilgi merkezi türü ise tanımı, hizmet alanı, ilkeleri ve eriştiği yaygınlıkla hiç şüphesiz halk kütüphaneleridir. Kırıkkale'de KYGM'ye bağlı hizmet veren halk kütüphaneleri özelinde okuma alışkanlığı-kütüphane ilişkisine dair genel tabloyu serimlemeyi hedefleyen bu çalışma, benzer çalışmalara ilham olduğu, kütüphanelerin bireylerde okuma alışkanlığı ve kültüründe ne denli bir kolaylaştırıcı olabileceğine dikkat çektiği ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Abeyrathna, A. S. ve Zainab, A. N. (2004). The Status of Habit and Interest Among Secondary Children in Sri Lanka. *Malaysian Journal of Information Science,* 9(2): 107–121.

Açıkgöz, O. (2012). *Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Özel İdarelere Devri Konusunda Özel İdare Yöneticilerinin Yaklaşımları*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Adebayo, O. (2012). Information as an Economic Resource: The Role of Public Libraries in Nigeria. *Chinese Librarianship: An International Electronic Journal*, 34: 66-75.

Adıgüzel, A. (2005). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Öğretmen Niteliklerinde Yeni Bir Boyut: Bilgi Okuryazarlığı. *Milli Eğitim Dergisi,* 33*(*167): 53-70.

Akbabaoğlu, M. (2019). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Üst Bilişsel Okuma Stratejileri, Okuma Motivasyonları ve Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi: Afyonkarahisar İli Örneği.* Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.

Akkaya, M. A. (2013). Türkiye'de Yeni Bin Yılda Kurulan Devlet Üniversitelerinin Kütüphaneleri Hakkında Niceliksel Bir Değerlendirme. *Türk Kütüphaneciliği, 27*(4): 601-618.

Akkaya, M. A. ve Odabaş, H. (2019). *Kütüphane Deneyiminin Beşiği Olarak Çocuk Kütüphaneleri. Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler- Arşivler-Müzeler.* İstanbul: Hiperyayın.

Akman, İ. ve Akman, N. (2017). Çocuk ve Gençlerde Okuma Alışkanlığı Sorunu: Okul Kütüphanelerinin İşlevselliğine Bir Bakış. *Türk Kütüphaneciliği, 31*(2): 281-285.

Akparobore, D. (2011). The Role of Public Libraries in Promoting Adult Education in Nigeria. *Library Philosophy and Practice* (e-journal). 453. http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1471&context=libphilprac (Erişim Tarihi: 12.12.2019).

Aksaçlıoğlu, A. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1): 3-28.

Aksoy, E. (2014). *İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığına İlişkin Veli Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri.* Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu.

Aksoy, T. (2018). *Okuma Alışkanlığının Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sınavına Etkisi.* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım: Kompozisyon Sanatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Akyol, H. (2005). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Alaca, E. (2015). *Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi Hizmet Geliştirme Süreci: Bartın Ulus Kültür ve Sanatevi Halk Kütüphanesi Örneği.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

American Library Association-ALA. (1983). The ALA Glossary of Library and Information Science. Ed.by :Heartsill Young. Chicago: ALA.

Arts Council England. (2013). The library of the Future. https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/The%20library%20of%20the%20future.pdf (Erişim Tarihi: 13.04.2020).

Atılgan, D. (1991). Eğitim ve Kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(2): 69-72.

Atınç, S. ve Karadeniz, Ş. (2011). Yeni Bir Kültürel Konsept: Edebiyat Müze Kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği,* 25(4): 519-530.

Aydınöz, İ. (2019). *İstanbul'daki Sanat Kütüphaneleri Kullanıcılarında Sosyal, Ekonomik, Kültürel Etkilerin Kütüphane Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi.* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aytaş, G. (2003). Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13: 155-161.

Awoyemi, O. O. ve Yusuf, A. R. (2016). Reading Habits of Users as Determinants of the Utilisation of Library Information Resources of Two Public Libraries in South West Nigeria. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 1475. http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1475 (Erişim Tarihi: 12.03.2020)

Aziz, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri.* Ankara: Nobel Akademik Yayınları.

Bamberger, R. (1990). *Okuma Alışkanlığını Geliştirme* (Çev. B. Çapar). Ankara: Kültür Bakanlığı.

Başaran, M ve Ateş, S. (2009). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okumaya İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1): 73-92.

Baysal, J. (1982). *Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar, Araçlar, Yöntemler.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Bekar, Ü. (2005). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı Kazanmalarında Ailenin Rolü.* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Bikos, G. ve Papadimitriou, P. (2018). Mobile Libraries: Defining the phenomenon. *International Journal of Library and Information Science*, 10(3), 35-40.

Binbaşıoğlu, C. (1993). Okumanın Mekanizması ve Okuma Aracının Bazı Nitelikleri. *Çağdaş Eğitim,* 18(193): 15-20.

Bircan, İ. ve Tekin, M. (1989). Türkiye'de Okuma Alışkanlığının Azalması Sorunu ve Çözüm Yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22(1): 393-410.

Bozkurt, C. (2013). *Yirmi Birinci Yüzyıl Halk Kütüphanelerinde Aydınlatma Tasarımı ve Teknolojik Gelişmelerin İç Mekâna Yansımaları Açısından Değerlendirilmesi.* Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bryant, J. ve Poustie, K. (2001). *Competencies Needed by Public Library Staff*. Gutersloh: Bertelsmann Foundation.

Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı [A Handbook for Data Analysis in Social Sciences] (5th ed.)* Ankara: PegemA Yayıncılık.

Büyükyıldız, F. (2014). Sınır Tanımayan Kütüphaneciler. *Türk Kütüphaneciliği, 28*(1): 69-71.

Cengiz, E. (2017). *Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye'de Halk Kütüphaneleri Üzerine Bir Değerlendirme.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Change, P. ve Hsieh, P. (1996). Customer involvement with services in public libraries. Library Review, 45(8): 17-24.

Coşkun, E. (2002a). *Lise II.Sınıf Öğrencilerinin Sessiz Okuma Hızları ve Okuduğunu Anlama Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma.* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Coşkun, E. (2002b). Okumanın Hayatımızdaki Yeri ve Okuma Sürecinin Oluşumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (11): 231-244.

Coşkun, M. V. (2008). *Türkçenin Ses Bilgisi.* İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Crick, R. D., Broadfoot, P., ve Claxton, G. (2004) Developing an effective lifelong learning inventory: The ELLI project. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 11(3), 247-272.

Crossley, L. (2015). Children's Library Journeys Report. 1-16. https://www.librariesconnected.org.uk/sites/default/files/Children_s%20Library%20 ourneys%20report.pdf (Erişim Tarihi: 01.04.2020).

Çağlayan, P. (2011). Halk kütüphanesi hizmetlerine ilişkin kullanıcı memnuniyeti. *Bilgi Dünyası,* 12(2), 379-398. https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://bd.org.tr/index.php/bd/article /viewFile/34/pdf_29 (Erişim Tarihi: 22.03.2020).

Çakın, İ. (1998). Üniversitelerimizin Bilgiye Erişim Ortamları: Genel Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (15): 37-67.

Çakmak, T. ve Yılmaz, B. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3): 489-509.

Çalış, E. (2019). *Türkiye'de Halk Kütüphanelerinin Sosyal Yenilikçi Girişimlerinde İleri Adım: İşbirliğinin Rolü.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Çapar, B. (1987). *Halk Kütüphanesi Hizmetinin Yaygınlaştırılması ve Planlanması. Kütüphaneciliğimiz Üzerine Görüşler İçinde* (ss. 37-43). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Çelik, E. (2006). Sesli ve Sessiz Okuma ile İçten Okumanın Karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi,* (7): 18-30.

Çocuk Vakfı (2006). *Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi*. http://www.cocukvakfi.org.tr/resource/pdf/raporlar/14okuma_aliskanligi_karnesi2006.pdf (Erişim Tarihi: 02.04.2020).

Davis, S., Harnish, C., ve Wallace, J. (2001). Bookmobile Service in Indiana: Its History, its Present, And its Future. *Indiana Libraries*, 20(1): 1-6.

Demirel, Ö. (1999). *Türkçe Öğretimi.* Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Dengiz, A. Ş. ve Yılmaz, B. (2007). 2004 İlköğretim Programı'nda Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Bilgi Dünyası*, 8(2): 203-229.

Devarajan, G. (1989). *User's Approach to İnformation in Libraries*. New Delhi: Ess Ess Publications.

Devrimci, H. (1993). *İlkokul 5.Sınıf Çocuklarında Okuma Alışkanlığının İncelenmesi.* Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara.

Dökmen, Ü. (1994). *Okuma Becerisi İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Eisenberg, M. B. (2008). Information literacy: Essential skills for the information age. *DESIDOC journal of library & information technology*, *28*(2), 39.

Erdem, M. ve Akkoyunlu, B. (2002). Bilgi Okuryazarlığı Becerileri ve Bu Becerilerin Öğrencilere Kazandırılması İçin Düzenlenecek Öğrenme Ortamlarının Özellikleri. *Journal of Qafqaz University*, (9): 125-132.

Families ve Work Institute. (2015). *Brain-Building Powerhouses: How Museums and Libraries can Strengthen Executive Function Life Skills.* Institute of Museum and Library Services. https://www.imls.gov/sites/default/files//webinar/pdfs/brain-buildingpowerhousespresentation.pdf (Erişim Tarihi: 27.03.2020).

Güncel Türkçe Sözlük. (2020). Öğrenmek maddesi. https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 12.01.2020).

Gönen, M., Öncü, E. ve Işıtan, S. (2004). İlköğretim 5. 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi,* (164): 7-35.

Güneş, A. ve Çakmakkaya, İ. (2019). Çocuk Kütüphanelerinde Stem/Steam Eğitimi ve Makerspace Hizmeti. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi*, (11): 25-39.

Gürsoy, H. C. (2018). *Kitap Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Yardımcı Bir Araç Olarak Çizgi Romanların Kullanılması.* Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Haggstrom, B. M. (2004). The Role of Libraries in Lifelong Learning. Final report of the IFLA project under the section for Public Libraries. . *International Federation of Library Associations and Institutions (NJ1)*. http://archive.ifla.org/VII/s8/proj/Lifelong-LearningReport.pdf (Erişim Tarihi: 27.01.2020).

Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri. (2007).

IFLA/UNESCO [Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu]. P. Gill (ed.). B. Yılmaz. (trans.) İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Halk Kütüphanesi Hizmeti Gelişim için IFLA/UNESCO İlkeleri. Çev. Bülent Yılmaz. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi, 2004: 190.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2012). T.C. Resmi Gazete, 28170, 11 Ocak 2012.

Halk Kütüphanem. (2019). http://halkkutuphanem.com/nedir-halk-kutuphaneleri/ (Erişim Tarihi: 20.11.2019).

Harding, J. (2008). Information literacy and the public library: we've talked the talk, but are we walking the walk?. *The Australian Library Journal*, *57*(3), 274-294.

High, P.C. ve Klass, P. (2014). Literacy Promotion: An Essential Component of Primary Care Pediatric Practic. *Pediatrics*, 134(2): 404-409.

IFLA. (1986). *Guidelines For Public Libraries* (3.rd.ed.). München: K.G.Saur.

IFLA. (2001). The Public Library Service: IFLA/UNESCO Guide lines for Development. Hazırlayan P. Gill. München: Saur (IFLA Publications 97). https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/thepubliclibraryservice/publ97.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2020).

IFLA. (2007). Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri. P. Gill vd. (Yay. Haz.) (B. Yılmaz çev.) İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.

IFLA. (2018). Annual Report. https://www.ifla.org/files/assets/hq/annual-reports/2018.pdf (Erişim Tarihi: 15.02.2020).

IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu. (1992). *Halk Kütüphaneleri için Hizmet Kılavuzu* (S. Hısım, Çev.). (2. bs.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (Orijinali 1986'da yayımlanmıştır).

IFLA. (2003). Guidelines for Children's Libraries Services. https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-andya/publications/guidelines for-childrens-libraries-services-en.pdf (Erişim Tarihi: 02.02.2020)

Infogram. (2019). https://infogram.com/dunyada-ulkelere-gore-kitap-okuma-oranlari-1ge9m8nqqoj6my6 (Erişim Tarihi: 27.05.2020).

İnan, D. D. (2005). *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıklarının İncelenmesi*. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İslamoğlu, H. A. ve Alnıaçık, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* İstanbul: Beta Yayıncılık.

Kakırman Yıldız, A. (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığı Kazanmasında Rol Model Olarak Aile. *Mavi Atlas*, (7): 95-112.

Kakırman Yıldız, A., Yalçınkaya, B. ve Saydam, V. (2018). İstanbul'daki Halk Kütüphanelerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklara Uygunluğunun Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2): 1811-1836.

Karabulut, K. (2013). *Yerel Topluluğun Bilgiye Ulaşmasında Halk Kütüphanelerine Erişebilirliğin Rolü: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Halk Kütüphanesi Örneği.* Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kavaklı, A.E. (2012). Yüz Yılın Pedagojik Yanlışı Karma Eğitim Sorgulanıyor. *Eğitime Bakış Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 22: 39.

Kayalan, M. (1992). *Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı.* İstanbul: Real Yayıncılık.

Kayalan, M. (2002). *Etkili ve Hızlı Okuma Sanatı.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Keklik, S. (2009). *On Bir Yaşına Kadar Çocukta Dil Edinimi.* Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Kesebir Toktar, E. (2012). *Edirne İli Merkez İlçesinde Bulunan İlköğretim 1. Kademe Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Kütüphane Kullanımları.* Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Keseroğlu, H. S. (1991). *Mustafa Güzelgöz ve Eşekli Kütüphane*. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.

Keseroğlu, H. S. (2019). *Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler-Müzeler-Arşivler.* İstanbul: Hiper Yayın.

Kırıkkale. (2020). http://www.kirikkale.gov.tr/tarihce (Erişim Tarihi: 02.03.2020).

Kırıkkale. (2020). https://www.kirikkale-bld.gov.tr/default.asp?sayfa=bolum&kat=5&detay=37 (Erişim Tarihi: 02.03.2020).

Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kumar, B. R., ve Phil, M. (2009). User Education in Libraries. *International Journal of Library and Information Science*, 1(1): 001-005.

Kurt E. ve Ungan S. (2015). Türkçe Öğretmenlerinin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Nitel Bir Araştırma. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 623-645.

Kurulgan, M. ve Çekerol, G. S. (2008). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2): 237–258.

Kuş, Z. ve Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Durumları: İlgi, Alışkanlık ve Okuma Stratejilerini Kullanım Düzeyleri. Türk Kütüphaneciliği, 24(1): 11-32.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2019). 2018 yılı idare faaliyet raporu. https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/63821,2018idarefaaliyetraporufinalpdf.pdf?0 (Erişim Tarihi: 02.02.2020).

Lone, F. A. (2012). Reading Habits of Rural and Urban College Students iIn the 21 st Century. *Library Philosophy and Practice, 586.* https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1617&context=libphilprac (Erişim Tarihi: 04.04.2020).

Mackey, T. P., ve Jacobson, T. E. (2011). Reframing information literacy as a metaliteracy. *College & research libraries*, *72*(1), 62-78.

Mevzuat. (2019). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4848.pdf (Erişim Tarihi: 16.11.2019).

Mollaoğlu, R. N. (2007). Müze Kütüphaneleri ve Müze Bilgi Ortamına Katkıları. *Türk Kütüphaneciliği,* 21(3), 304-334.

Morgan-Klein, B. ve Osborne, M. (2007). *The concepts and practices of lifelong learning*. Routledge.

Nair, R.R. (1995). *Public Library Purpose*. New Delhi, India: EssEss Publications. http://eprints.rclis.org/8000/1/1995Purpose.pdf (Erişim adresi: 02.02.2020).

Nsieh, P.N.P.N. (1997). Customer's İnvolvement with Services in Public Libraries. *Asian Libraries*, 6 (3/4), 242-249.

Odabaş, H. (2005). Ülkemizde Okuma Alışkanlığı ve Eleştirel Okuma. 41. Kütüphane Etkinleri: Öğrenen Toplumda Okul Kütüphaneleri (31 Mart 2005), Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği. https://odabashuseyin.files.wordpress.com/2011/04/c3bclkemizde-okuma alc4b1skanlc4b1c49fc4b1-ve-elec59ftirel-okuma.pdf (Erişim Tarihi 01.12.2019).

Odabaş, H. (2019). *Fırsatlara Açılan Yolda Gezici Kütüphaneler.* Bilgi Merkezleri: Kütüphaneler-Arşivler-Müzeler. İstanbul: Hiperyayın.

Odabaş, H., Odabaş, Z.Y. ve Polat, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 9(2): 431-465.

Oğuz, A. ve Ataseven, N. (2016). Relationship between the lifelong learning tendency and information literacy self-efficacy of students. *The Anthropologist*, *24*(1), 28-34.

Okuma Kültürü Haritalama Çalışması Ekim 2019. Ortaklıklar ve Ağlar Hibe Programı OKUYAY.

OKUYAY Platformu. (2019). Türkiye Okuma Kültürü Araştırması. http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/02/okuma-kulturu-arastirmasi.pdf (Erişim Tarihi: 05.05.2020).

Önal, İ. ve Alaca, E. (2015). Okul Kütüphanesi Kullanımında Öğretmenlerin Rolü ve Sorumlulukları. *Bilgi Dünyası, 16(1): 105-126.*

Özbay, M. (2009a). *Okuma Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.

Özbay, M. (2009b). *Anlama Teknikleri: I Okuma Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.

Özdemirci, F. (1987). Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Halk Kütüphanelerimiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 1(4), 196-208.

Özdemirci, F. (1990). Halk Kütüphanelerinde Türk Bütçe Kanunlarıyla Verilen Ödeneklerin Analizi: 1973-1990. *Türk Kütüphaneciliği, 4*(3): 108-126.

Özen, F. (1998). Türkiye'de Okuma Alışkanlığı ve Öğretmenin Sorumluluğu. *Eğitim Sen Demokratik Eğitim Kurultayı* (2-6 Şubat 1998, 571-590). Ankara: Volkan Matbaası.

Özen, F. (2001). *Türkiye'de Okuma Alışkanlığı*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Özkaya, P. ve Çetin, D. (2014). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Alışkanlıkları ve Kütüphane Kullanımlarına İlişkin Bir İnceleme (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 1(1).

Philau. (2011). https://www.philau.edu/infolit/what_students.htm (Erişim Tarihi: 02.03.2020).

Pngbuai. (2019). http://www.pngbuai.com/300socialsciences/300.htm#education (Erişim Tarihi: 17.11.2020).

Polat, C. (2005). Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi Örneği. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara. http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/135.pdf (Erişim Tarihi: 15.07.2020)

Polat, C. (2006). Bilgi Çağında Üniversite Eğitimi İçin Bir Açılım: Bilgi Okuryazarlığı Öğretimi. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12(30): 249-266. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32984 (Erişim Tarihi: 12.07.2020)

Poll, R. ve Boekhorst, P. (2007). *Measuring Quality: Performance Measurement in Libraries*. Munich: K. G. Saur. Standards for Libraries in Higher Education. http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/standards/standards_libraries_.pdf (Erişim Tarihi: 17.11.2019).

Roughen, P. ve Solomon, P. (t.y.). Knowledge and design in the development of public library brand identity and innovation.

Sağlamtunç, T. (1990). Toplumun Kültürel Kalkınmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü [Bildiri]. *Türk Kütüphaneciler Derneği 40. Yıl Kütüphanecilik Kurultayı, 30 Kasım-1 Aralık 1989,* Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara. 54-58.

Sandhu, P.K. (2016). Reading Habits of Public Library's Users: A Survey. *International Journal of Information Dissemination and Technology*, 6(4): 247-250.

Save the Children. (2014). Read On Get On. http://www.savethechildren.org.uk/sites/default/files/images/Read_On_Get_On.pdf (Erişim Tarihi: 01.04.2020).

Sever, S. (2004). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sexton, I. O. (1961). Bookmobile operations and the library system. https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/5952/librarytrendsv9i3f_opt.pdf?sequence=1 (Erişim Tarihi: 28.03.2020).

Sezgin, Ü. B. (2015). *Halk Kütüphanelerinin Dijital Hizmetlerinin Geliştirilmesi Ankara İli Örneği.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Sınar, Ç.A. (2007). *Çocuk Edebiyatı.* İstanbul: Morpa Yayınları.

Sohail, M. ve Alvi, A. (2011). Reading Habits Among The Users Of Delhi Public Library, New Delhi: A Survey. *Brazilian Journal of Information Science: Research Trends, 5*(2): 69-87.

Suna, Ç. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinin Okuma İlgi ve Alışkanlıklarının Analitik Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi.* Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Sünbül, M., Çalışkan, M., Yılmaz, E., Çintaş, D., Alan, S., Demirer, V. ve Ceran, D. (2010). *Lise Öğrencileri Kitap Okuma Alışkanlıkları: Konya İli Araştırma Raporu.* Konya: Selçuk Üniversitesi Matbaası.

Şahin, G. (2007). *Halk Kütüphanelerinin Toplumsal Rolü ve Etimesgut İlçe Halk Kütüphanesinin Kullanım Etkinliğinin Değerlendirilmesi.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Şahin, S. (2019). *Belediyelerde Kütüphane Hizmetleri: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği.* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Teichler, U. ve Hanft, A. (2009). Continuing higher education in a state of flux: An international comparison of the role and organisation of continuing higher education. In *Continuing higher education and lifelong learning* (pp. 1-13). Springer, Dordrecht.

Tekgül, K. (2013). *İdareci ve Öğretmenlerin Öğrencilerde Kitap Okuma Alışkanlığının Geliştirilmesine Yönelik Düşüncelerinin İncelenmesi.* Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

The Institute of Museum and Library Services. (2013). Growing young minds: How libraries and museums create lifelong learners. https://www.imls.gov/assets/1/AssetManager/GrowingYoungMinds.pdf (Erişim Tarihi: 02.01.2020).

The Reading Agency. (2012). Children say going to the library encourages them to read more. http://readingagency.org.uk/news/media/children-say-goingto-the-library-encourages-them-to-read-more-than-buying-them-new-books-or-ipads.html (Erişim tarihi: 01.04.2020).

The Role of Public Libraries in Lifelong Learning – A Project Under the Section of Public Libraries, IFLA. (2000, 27 Kasım). http://archive.ifla.org/VII/s8/proj/Lifelong-LearningReport.pdf (Erişim Tarihi: 12 Kasım 2019).

Toit, C. M. (2001). *The Recreational Reading Habits Of Adolescent Readers: A Case Study.* University of Pretoria, Masters Dissertation, South Africa.

Tonta, Y. (1995). UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi (Kasım 1994). *Türk Kütüphaneciliği. 9*(2): 144-147.

TÜİK. (2019). http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30711 (Erişim Tarihi: 29.12.2019).

TÜİK. (2019). http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30595 (Erişim Tarihi: 03.12.2019).

UNESCO Institute for Statistics. (2017). More Than One-Half of Children and Adolescents Are Not Learning Worldwide.

Üstün, A. (1994). Teknolojik Gelişmelerin Kütüphane ve Bilgi Merkezlerine Etkisi (Yasalar Açısından Bir Yaklaşım). *Türk Kütüphaneciliği,* 8(3): 217-229.

Üstün, A. (2000). *Halk Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri*. İstanbul: Şahsi Yayınevi.

Vikipedia. (2020). https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1r%C4%B1kkale (Erişim Tarihi: 23.03.2020).

Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler. *Türk Kütüphaneciliği,* 21(1): 62-71.

Yardımcı, M. ve Tuncer, H. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayınları.

YAYFED. (2019). https://www.yayfed.org/eylul-ayinda-rekor-yenilendi.html (Erişim Tarihi: 02.12.2019).

Yeğitek Dergisi (2015). Nisan 2015 13.sayı.

Yerli Düşünce Derneği. (2019). http://www.yerlidusuncedernegi.com/insan-okur-129926 (Erişim Tarihi: 12.11.2019).

Yıldız, M. H. (2015). *Bilginin Toplumsallaşmasında Halk Kütüphanelerinin Rolü: Kadıköy Aziz Berker ve Gebze İlçe Halk Kütüphaneleri Örneği.* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine. *Türk Kütüphaneciliğ,i* 3(1): 48-53.

Yılmaz, B. (1990). *Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yılmaz, B. (1992) Okuma Alışkanlığında Öğretmenlerin Rolü. *Eğitim Dergisi,* 1(2): 512.

Yılmaz, B. (1993*). Okuma Alışkanlığında Halk Kütüphanelerinin Rolü.* Ankara: Kültür Bakanlığı.

Yılmaz, B. (1995). *Ankara'da Halk Kütüphanesi Kullanımı: Sosyo-Ekonomik Çözümleme*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Yılmaz, B. (2000). Viyana İlkokullarında Okuyan Türk Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Dünyası*, *2*: 280-306.

Yılmaz, B. (2004a). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı. *Bilgi Dünyası,* 5(2), 115-136.

Yılmaz, B. (2004b). *Türkiye'de Eğitim Politikası ve Kütüphane*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Yılmaz, B. (2010). Okuma Alışkanlığının Okul Başarısına Etkisi: Ankara Keçiören Atapark İlköğretim Okulu Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. 209-218.

Yılmaz, B. (2012). Okuma Alışkanlığının Okul Başarısına Etkisi: Ankara Keçiören Atapark İlköğretim Okulu Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**.** http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/Y%C4%B1lmaz.pdf (Erişim tarihi: 12.09.2019).

Yılmaz, B. ve Arıcan, S. (2010). 100 Temel Eser Uygulamasının Öğrencilerin Okuma Alışkanlıklarına Etkisi ve Bu Uygulamada Kütüphanelerin Rolü Konusunda Öğretmen Görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(3): 495-518.

Yılmaz, B. ve Demir, G. (2019). Çok Kültürlü Toplumda Okuma Alışkanlığı ve Kütüphanelerin İşlevi: Balkan Toplumları İçin Bir Değerlendirme. *The Journal of International Social Research*, 12(62): 903-922.

Yılmaz, E. (2018). Halk Kütüphaneleri ya da Halk Üniversiteleri. Hüseyin Odabaş ve Mehmet Ali Akkaya (yay. haz.), Halk Kütüphaneleri: Geçmişten Geleceğe Yönelimler ve Yeni Roller içinde (35-75). İstanbul: Hiperyayın, s.55.

Yücebaş, A. (2017). *Ankara'daki İlköğretim Öğretmenlerinin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Zhong, H. (2007). Research on Reader Self-Services in Public Library. *Library Management*, 28(1/2), 101-106.

EKLER

Ek 1: Kırıkkale'de Bulunan Halk Kütüphanesi Kullanıcılarına Sorulan Sorular

Kırıkkale'de Halk Kütüphanesi Kullanımı ve Okuma Alışkanlığı İlişkisinin İncelenmesi

Değerli Kütüphane Kullanıcıları,

Bu anket Halk Kütüphanelerinin kütüphane kullanımı ile okuma alışkanlığı konusunda sizler üzerinde nasıl bir etki yarattığını amaçlamaktadır. Anket neticesinde Kırıkkale'deki nüfusun kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlık düzeyleri ilgili veriler elde edilecektir. Anketten elde edilecek sonuçlar Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yapmakta olduğum "Kırıkkale'de Halk Kütüphanesi Kullanımı ve Okuma Alışkanlığı İlişkisinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans tez çalışmasında kullanılacaktır.
Ankete isminizi yazmanız mecburi değildir. Kendinizi rahat hissederek objektif şekilde sorulan sorulara cevap vermeniz yeterli olacaktır. Ankette en doğru seçeneği değil size en uygun seçeneği işaretlemeniz, anket sonuçlarından elde edilecek verilerin tutarlılığı açısından son derece önemlidir. Vereceğiniz cevaplar Kütüphanenizin daha iyi bir hizmet vermesi adına da önem taşımaktadır.

Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Şule AKÇA
Balışeyh İlçe Halk Kütüphanesi
suleyildar06@gmail.com

1. Uyruğunuz?

a) TC
b) Diğer (Lütfen Belirtiniz.) …….

2. Cinsiyetiniz?
   a) Bay
   b) Bayan
3. Yaşınız?

   ……
4. Mesleğiniz?

   ……
5. Eğitim durumunuz?
   a) İlkokul
   b) Ortaokul
   c) Lise
   d) Ön Lisans
   e) Lisans
   f) Lisans Üstü
6. Halk Kütüphanesine üye misiniz?
   a) Evet
   b) Hayır
7. Kaç yıldır kütüphane kullanıcısısınız?

   …….....
8. Halk Kütüphanesine gitme sıklığınız nedir?
   a) Her gün
   b) Haftada birkaç gün
   c) Ayda bir
   d) Birkaç ayda bir
   e) Yılda birkaç gün
9. Halk kütüphanesine gitme nedeniniz nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
   a) Kitap okumak
   b) Günlük gazete, dergi vb. yararlanmak
   c) Bilgisayar kullanımı, internet erişimi vb.
   d) Araştırma-ödev yapmak vb.

e) Kütüphane eşlikçisinin isteği (anne-baba)
f) Diğer (Lütfen Belirtiniz.)…….

10. Halk Kütüphanesine gitmenizde etkili olan unsur(lar) ne(ler)dir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
    a) Ailem
    b) Arkadaş(lar)ım
    c) Öğretmen(ler)im
    d) Kendi isteğim
    e) Diğer (Lütfen Belirtiniz.) ……
11. Halk Kütüphanesinden yararlanma şekliniz nedir?
    a) Telefon
    b) İnternet
    c) Kütüphane binasına giderek
    d) Diğer (Lütfen Belirtiniz.) …….
12. Halk Kütüphanesine gittiğinizde ne kadar zaman geçiriyorsunuz?
    a) 0-1 saat
    b) 1-3 saat
    c) 3-5 saat
    d) 5-8 saat
    e) Diğer (Lütfen Belirtiniz.) ……..
13. Okumaya ayırdığınız günlük süre miktarı nedir?
    a) 0-1 saat
    b) 1-3saat
    c) 4-5 saat
    d) Diğer(Lütfen belirtiniz)……..
14. Okuma alışkanlığı düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?
    a) Yüksek
    b) Yeterli
    c) Orta
    d) Yetersiz
    e) Düşük
15. Okuma alışkanlığınızın oluşmasında etkili olan unsurlar nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

a) Ailem
b) Arkadaşlarım
c) Öğretmenlerim
d) Kendi İsteğim
e) Diğer(Lütfen belirtiniz) ……

16. Bir kitabı ortalama bitirme süreniz nedir?
    a) 1-2 gün
    b) 3-5 gün
    c) 1 hafta
    d) 1 ay
    e) Diğer (Lütfen Belirtiniz) …….
17. Hangi tür bilgi kaynaklarını okursunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
    a) Kitap
    b) Dergi
    c) Gazete
    d) Online Yayınlar (Blog, E-Kitap vb.)
    e) Diğer (Lütfen Belirtiniz) ……..
18. Hangi tür içeriğe sahip yayınları okursunuz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
    a) Bilim-Araştırma
    b) Politika-Siyaset
    c) Tarih
    d) Edebiyat
    e) Diğer (Lütfen Belirtiniz) ……
19. Okuduğunuz kaynakları nasıl temin edersiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)
    a) Kütüphanelerden
    b) Arkadaşlarımdan
    c) Satın alarak
    d) Diğer (Lütfen Belirtiniz) ……..
20. Ailenizde düzenli kitap okuyan var mı?
    a) Evet (Lütfen belirtiniz Babam vb.) ……

b) Hayır

Aşağıda kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı konusunda çeşitli yargılar içeren 14 madde bulunmaktadır. Her bir madde için **"Kesinlikle Katılıyorum"**, **"Katılıyorum"**, **"Karasızım"**, **"Katılmıyorum"** ve **"Kesinlikle Katılmıyorum"**, olmak üzere beş farklı seçenek verilmiştir. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuduktan sonra size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Halk kütüphanesi kullanımının hayatımıza olumlu bir etkisi vardır.					
Halk kütüphanesi kullanımı günlük hayatımızda önemli avantajlar kazandırır.					
Kütüphane kullanma alışkanlığı bireylere anaokulu çağlarında kazandırılmalıdır.					
Kütüphane kullanma alışkanlığımızın oluşmasında çevremizdeki insanların etkisi yoktur.					
Okuma alışkanlığının oluşmasında halk kütüphanesinin herhangi bir etkisi yoktur.					
Okuma alışkanlığının hayatıma olumlu bir etkisi vardır.					
Küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanmak daha önemlidir.					
Ailemizde düzenli kitap okuyan birinin bulunması okuma					

alışkanlığının kazanılmasında önemli bir etkendir.					
Okuma alışkanlığı kazanmamızda çevremizdeki insanların etkisi yüksektir.					
Okuma alışkanlığı kütüphane kullanımının artmasına sebep olur.					
Okuma alışkanlığının kütüphane kullanımında hiçbir etkisi yoktur.					
Okuma alışkanlığı olan insanlar hayatlarında daha başarılıdır.					
Kütüphane kullanımı ile okuma alışkanlığı arasında doğru orantı vardır.					
Kütüphaneyi fazla kullanan insanların okumaya ayırdığı zaman miktarı fazladır.					

Anketi tamamladığınız için teşekkür ederim.

Ek 2: Çankırı Karatekin Üniversitesi Etik Kurul Anket Değerlendirme Formu

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

ETİK KURUL DEĞERLENDİRME FORMU

Toplantı No:	147
Karar No:	147
Araştırmanın Yürütücüsü:	Şule AKÇA
Araştırmanın Başlığı:	Halk Kütüphanelerinde Kütüphane Kullanımı ve Okuma Alışkanlığının Nüfus Popülasyonu Üzerinden Analizi: Kırıkkale Örneği
Kurula Geldiği Tarih:	23.12.2019 16:03:49
Kurulda İncelendiği Tarih:	8.12.2019 20:30:01
Karar Tarihi:	26.12.2019 14:19:22
Kurul Görüşü:	

SONUÇ:

Kabul. Araştırmanın/Projenin uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Başkan
Prof. Dr. Murat ARI

Üye
Prof. Dr. Ali YİĞİT

Üye
Doç. Dr. Ela CANBOLAT

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Haydar KOÇ

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İlknur GÖL

Üye
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKYOL

Üye
Avukat Mehmet ÇAKMAK

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Şule AKÇA
Doğum Yeri	Yenimahalle
Doğum Tarihi	17.01.1993

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Atatürk Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Bilgi ve Belge Yönetimi

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Kırıkkale Balışeyh İlçe Halk Kütüphanesi
Görevi/Pozisyonu	Kütüphaneci
Tecrübe Süresi	3 yıl

İLETİŞİM

Adres	Oba Mah. Samsun Cad. No:4 Balışeyh/KIRIKKALE
E-mail	suleyildar06@gmail.com